T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANABİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

YAHYALI İLÇESİ'NİN (KAYSERİ) KIRSAL TURİZM POTANSİYELİ VE ROTA PLANLAMASI

YUSUF ÇAPAN

ŞANLIURFA – 2023

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANABİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

YAHYALI İLÇESİ'NİN (KAYSERİ) KIRSAL TURİZM POTANSİYELİ VE ROTA PLANLAMASI

Yusuf ÇAPAN

Danışman

Prof. Dr. Mehmet Sait ŞAHİNALP

ŞANLIURFA – 2023

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Mehmet Sait ŞAHİNALP danışmanlığında, Yusuf ÇAPAN'ın hazırladığı **"Yahyalı İlçesi'nin (Kayseri) Kırsal Turizm Potansiyeli ve Rota Planlaması"** konulu bu çalışma 14 / 04 /2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

☐ Oybirliğiyle / ☐ Oy çokluğu ile

Danışman	Prof. Dr. Mehmet Sait Şahinalp	
Üye	Prof. Dr. Ersin Kaya Sandal	
Üye	Prof. Dr. Veysi Günal	

Bu tezin Coğrafya Ana Bilim Dalında yapıldığını ve enstitümüz kurallarına göre düzenlendiğini onaylarım.

Prof. Dr. Şevket ÖKTEN

Enstitü Müdürü

ÖĞRENCİNİN	
Öğrenci No	205225006
Adı / Soyadı	Yusuf Çapan
Anabilim Dalı/Programı	Coğrafya / Tezli Yüksek Lisans
Tez Konusu	Yahyalı İlçesi'nin (Kayseri) Kırsal Turizm Potansiyeli ve Rota Planlaması

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans Tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 157 sayfalık kısmına ilişkin, 29/03/2023 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 10'dur. Ayrıca Yüksek Lisans Tez çalışması hiçbir blok kopyalama içermemektedir.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,

2- Kaynakça hariç

3- Alıntılar hariç/dâhil

4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesini ve Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez çalışması Orijinallik Raporu alınması ve kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 29/03/2023

Yusuf Çapan

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 29/03/2023

Prof. Dr. Mehmet Sait Şahinalp

ÖZET

YAHYALI İLÇESİ'NİN (KAYSERİ) KIRSAL TURİZM POTANSİYELİ VE ROTA PLANLAMASI

ÇAPAN, Yusuf

Yüksek Lisans Tezi

Coğrafya Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet Sait Şahinalp

Mart, 2023, 137 sayfa

"Yahyalı İlçesi'nin (Kayseri) Kırsal Turizm Potansiyeli ve Rota Planlaması" adlı bu tez çalışmasında kırsal turizm konusunun doğuşu ve gelişimi, geleneksel turizm aktivitelerine alternatif olarak kırsal turizmin durumu kavramsal olarak ele alınmıştır. Kırsal turizm kavramının; tarım turizmi, ekoturizm, yayla turizmi, dağ turizmi gibi farklı tanımlarla dile getirildiği görülmektedir. Kırsal turizm adından da anlaşılacağı üzere kırsal alanda yapılan bütün turizm alanlarını kapsamaktadır. Kırsal turizm konusu kapsamında yapılan bu çalışmada Yahyalı ilçesinin çalışma alanı olarak belirlenmesinde doğal varlıkları, kültürü, tarihi ve kendine özgü doğal ve beşerî değerlere sahip olmasının yanında bu değerlerin yeterince bilinmemesi olmuştur. Çok eski zamanlardan itibaren farklı medeniyetlerce sahip olunan ilçe bu medeniyetlerden önemli izler taşımakla kalmayıp, akarsular, kanyonlar, ormanlar, dağlar, göller, yaban hayatı, şelaleler gibi doğal güzellikleri de bünyesinde barındırmaktadır. Kültürel değerler olarak eski yerleşmeler, kaleler ve eski mezarların oldukça fazla olduğu ilçede bu değerlere gerekli önem verilmemiş, araştırmalar yapılmamış ve tahribata açık bir şekilde bırakılmıştır. Geçmişten günümüze kadar özellikle sanayi devrimden sonra gerçekleşen teknolojik gelişmeler etkilerine her alanda olduğu gibi turizm anlayışında da göstermiştir. Şehirlerde yaşayan insanların geleneksel turizm anlayışının artık yerini kırsal turizm alanlarına doğru itilmesiyle birlikte kırsal alanların turizm değerleri de artmıştır. Bunun yanı sıra kırsal alanların en büyük sorunlarında olan göç verme durumunu önleyebilecek ve ekonomik gelirlerini çeşitlendirebilecek bu durum günümüzde oldukça önemli bir konu olarak göze çarpmaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda Yahyalı İlçesi'nin kırsal turizm potansiyelinin ortaya çıkarılması

amacıyla ilk olarak literatür çalışması yapılmıştır. Daha sonra belirli periyotlarla arazi çalışmalarıyla gözlemler ve tespitler yapılmış, turizm destinasyonlarının konumları belirlenmiş, yöre halkıyla görüşmeler yapılmış ve kırsal turizm değerleri ortaya konulmuştur. Doğal alanlar içerisinde çok sayıda farklı özelliklere sahip şelalelerin, akarsuların, göllerin, dağlık ve ormanlık alanların yanı sıra tarihi, kültürel ve ekonomik yönden eski yerleşmelerin ve bu yerleşmelerde yaşayan medeniyetlerin izleri de tespit edilmiştir. Tüm bu çekicilikler çalışma alanında dağcılık, doğa yürüyüşü (trekking), kampçılık, dağ bisikletçiliği, rafting, yaylacılık, tarihi ve kültürel ziyaretlerin yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. İlçe nüfusu günümüzde giderek azalmaktadır. Bunun başlıca nedenleri arasında ekonomik durum dikkat çekmektedir. Ulaşım ve altyapı eksikliği ilçedeki diğer itici faktörleri teşkil etmektedir. Halihazırda var olan alt-üst yapının büyük bir turist akışını kaldıramayacağı açıktır. Alt-üst yapı sorunlarının giderilmesi, yerel yönetimlerin iş birliği içinde faaliyetlerini sürdürmesi, büyük tahribata maruz kalan doğal ve kültürel değerlerin korunması, tanıtım eksikliğinin giderilmesi, bölgenin kırsal turizm potansiyelini aktif bir şekilde kullanması için gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Turizm, Kırsal Alan, Yahyalı, Rota Planlama

ABSTRACT

RURAL TOURISM POTENTIAL AND ROUTE PLANNING OF YAHYALI DISTRICT (KAYSERI)

ÇAPAN, Yusuf

Master's Thesis

Department of Geography

Advisor: Prof. Dr. Mehmet Sait Şahinalp

March, 2023, 137 pages

In this thesis titled "Rural Tourism Potential and Route Planning of Yahyalı District (Kayseri)", the birth and development of rural tourism and the situation of rural tourism as an alternative to traditional tourism activities are conceptually discussed. The concept of rural tourism; It is seen that it is expressed with different definitions such as agricultural tourism, ecotourism, highland tourism, mountain tourism. As the name suggests, rural tourism covers all tourism areas in rural areas. In this study, which was carried out within the scope of rural tourism, the determination of Yahyalı district as the study area, besides having natural assets, culture, history and unique natural and human values, these values were not known enough. The district, which has been owned by different civilizations since ancient times, not only carries important traces of these civilizations, but also contains natural beauties such as rivers, canyons, forests, mountains, lakes, wildlife and waterfalls. In the district where there are a lot of old settlements, castles and old tombs as cultural values, these values were not given the necessary importance, researches were not carried out and they were left open to destruction. From the past to the present, especially after the industrial revolution, the technological developments have shown their effects in the understanding of tourism as in every field. The traditional tourism understanding of people living in cities has now been replaced by rural tourism areas, and the tourism values of rural areas have increased. In addition, this situation, which can prevent migration, which is one of the biggest problems of rural areas, and diversify their economic income, stands out as a very important issue today.In line with the purpose of the study, a literature study was first conducted in order to reveal the rural tourism potential of Yahyalı District. Then,

observations and determinations were made with field studies at certain periods, the locations of tourism destinations were determined, interviews were held with the local people and rural tourism values were revealed. In addition to waterfalls, streams, lakes, mountainous and forested areas with many different characteristics in natural areas, traces of historical, cultural and economic old settlements and civilizations living in these settlements have been identified. All these attractions allow mountaineering, trekking, camping, mountain biking, rafting, transhumance, historical and cultural visits in the study area provides facilities. The population of the district is decreasing day by day. Among the main reasons for this is the economic situation. Lack of transportation and infrastructure are other driving factors in the district. It is clear that the existing infrastructure and superstructure cannot handle a large tourist flow. It has been concluded that it is necessary for the elimination of infrastructure and superstructure problems, for the localadministrations to continue their activities in cooperation, for the protection of natural and cultural values that have been exposed to great destruction, for eliminating the lack of promotion, and for actively using the rural tourism potential of the region.

Keywords: Rural Tourism, Rural Area, Yahyalı, Route Planning

YAHYALI İLÇESİ'NİN (KAYSERİ) KIRSAL TURİZM POTANSİYELİ VE ROTA PLANLAMASI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI II

ORİJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ III

ÖZET IV

ABSTRACT VI

İÇİNDEKİLER VIII

TABLOLAR LİSTESİ XI

HARİTALAR LİSTESİ XII

UYDU GÖRÜNTÜLERİ LİSTESİ XIII

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ XIV

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

KIRSAL ALAN VE KIRSAL TURİZM KAVRAMI

1.1. KIRSAL ALAN 7

1.2. KIRSAL TURİZMİN TANIMI 8

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KIRSAL TURİZMİN GELİŞİMİ

2.1. AFRİKA'DA KIRSAL TURİZM 11

2.2. ASYA'DA KIRSAL TURİZM 11

2.3. AVRUPA'DA KIRSAL TURİZM 13

2.4. AMERİKA'DA KIRSAL TURİZM 15

2.5. OKYANUSYA'DA KIRSAL TURİZM 16

2.6. TÜRKİYE'DE KIRSAL TURİZMİN GELİŞİMİ 17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YAHYALI İLÇESİ'NİN GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

3.1. FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ 20
3.1.1. Jeomorfoloji 20
3.1.2. İklim 24
3.1.3. Hidrografya 29
3.1.4. Toprak Özellikleri 32
3.2. YAHYALI İLÇESİ'NİN BEŞERÎ VE EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ 36
3.2.1. Nüfus 36
3.2.2. Yerleşme 38
3.2.3. Ulaşım 41
3.2.4. Arazi Kullanımı 43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
YAHYALI İLÇESİ'NİN KIRSAL TURİZM ÇEKİCİLİKLERİ

4.1. DOĞAL ÇEKİCİLİKLER 47
4.1.1. Jeolojik-Jeomorfolojik Çekicilikler 47
4.1.1.1. Dağlar 47
4.1.1.2. Yaylalar 48
4.1.1.3. Mağaralar 48
4.1.2. Hidrografik Çekicilikler 50
4.1.2.1. Şelaleler 50
4.1.2.2. Akarsular 57
4.1.2.3. Göller 59
4.1.3. Biyocoğrafik Çekicilikler 61
4.1.3.1. Milli Parklar 62
4.2. BEŞERÎ ÇEKİCİLİKLER 64
4.2.1. Tarihi Alanlar 64
4.2.1.1. Höyükler 64
4.2.1.2. Tümülüsler 67
4.2.1.3. Eski Yerleşmeler 67
4.2.1.4. Kaleler 68
4.2.1.5. Kaya Mezarlar 71
4.2.1.6. Tarihi Mağara Yerleşmeleri 74

4.2.1.7. Dini Alanlar 77
4.2.1.8. Köprüler 79
4.2.1.9. Yöresel Yemek Kültürü 82
4.3. EKONOMİK ÇEKİCİLİKLER 83
4.3.1. Evsel Sanayi 83
4.3.2. Atölye Tipi Sanayi 84
4.3.3. Tarımsal Faaliyetler 87
4.3.4. Köşk Evleri (Bungalovlar) 89
4.3.5. Hidroelektrik Santral (Hes) Baraj Göletleri 91

BEŞİNCİ BÖLÜM

YAHYALI İLÇESİ'NİN KIRSAL TURİZM ROTA PLANLAMASI

5.1. DOĞAL ÖZELLİKLERE GÖRE KIRSAL TURİZM ROTA PLANLAMASI 97
5.1.1. Hidrografik Kırsal Turizm Rota Planlaması 98
5.1.1.1. Şelaleler Rota Planlaması 98
5.1.1.2. Akarsular Rota Planlaması 101
5.1.1.3. Göller Rota Planlaması 103
5.1.2. Jeolojik-Jeomorfolojik Kırsal Turizm Rota Planlaması 105
5.1.2.1. Doğa Yürüyüşü (Hikking Ve Trekking) Rota Planlaması 105
5.1.2.2. Dağ Bisikletçiliği Rota Planlaması 108
5.1.3. Biyocoğrafik Kırsal Turizm Rota Planlaması 110
5.2. BEŞERÎ VE EKONOMİK ÖZELLİKLERE GÖRE KIRSAL TURİZM ROTA PLANLAMASI 112
5.2.1. Tarihi Alanlar Kırsal Turizm Rota Planlaması 112
5.2.1.1. Eski Yerleşmeler Rota Planlaması 113
5.2.1.2. Kaleler Rota Planlaması 116
5.2.1.3. Tarihi Kalıntılar Rota Planlaması 118
5.2.1.4. Dini Alanlar Rota Planlaması 121
5.2.2. Ekonomik Kırsal Turizm Rota Planlaması 123
SONUÇ VE ÖNERİLER 125
KAYNAKÇA 132

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yahyalı İlçesinin İklim Verileri 27
Tablo 2: Yahyalı İlçesi Büyük Toprak Gruplarının Kapladığı Alanlar 34
Tablo 3: Yahyalı İlçesinin Kır ve Şehir Nüfusu (1935-2021) 38
Tablo 4: Yahyalı İlçesinde Morfolojik Birimlere Göre Yerleşmelerin Dağılışı 39
Tablo 5: Yahyalı İlçesi Arazi Kullanım Alanları (2018) 44

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Yahyalı İlçesi Lokasyon Haritası 3
Harita 2: Yahyalı İlçesi Fiziki Haritası 22
Harita 3: Yahyalı İlçesi Topoğrafya Haritası 23
Harita 4: Yahyalı İlçesi Sıcaklık Haritası 26
Harita 5: Yahyalı İlçesi Yağış Haritası 28
Harita 6: Yahyalı İlçesi Hidrografya Haritası 31
Harita 7: Yahyalı İlçesi Büyük Toprak Grupları Haritası 35
Harita 8: Yahyalı İlçesi'nin Yerleşme Dağılış Haritası 40
Harita 9: Yahyalı İlçesi Karayolları Haritası 42
Harita 10: Yahyalı İlçesi Arazi Kullanım Haritası 45
Harita 11: Şelaleler Rotası 100
Harita 12: Zamantı Irmağı Rotası 102
Harita 13: Yedigöller Rotası 104
Harita 14: Doğa Yürüyüşü Rotaları 107
Harita 15: Dağ Bisikletçiliği Rotaları 109
Harita 16. Milli Park Rotaları 111
Harita 17: Eski Yerleşme Rotaları 115
Harita 18: Kaleler Rotası 117
Harita 19: Tarihi Kalıntı Rotaları 120
Harita 20: Dini Alan Rotaları 122
Harita 21: Kırsal Ekonomik Özelliklere Göre Rotalar 124

UYDU GÖRÜNTÜLERİ LİSTESİ

Uydu Görüntüsü 1: Yedigöller (Haziran-2022) 60
Uydu Görüntüsü 2: Yedigöller (Kasım-2022) 61
Uydu Görüntüsü 3: Aladağlar Milli Park Sınırı 63
Uydu Görüntüsü 4: Çamlıca I-II-III Hes Konumları 92

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Kapuzbaşı Takım Şelaleleri girişi 51
Fotoğraf 2: Elif Şelalesi 52
Fotoğraf 3: Güney Şelale (kurumuş hali) 53
Fotoğraf 4: Güney Şelale (Kart 2009) 54
Fotoğraf 5: Yeşilköy Şelalesi'ne giden eğimli yamaç 55
Fotoğraf 6: Yeşilköy Şelalesi 56
Fotoğraf 7: Derebağ Şelalesi 57
Fotoğraf 8: Zamantı Irmağı Rafting Sporu (Yahyalı Belediyesi 2022) 58
Fotoğraf 9: Zamantı Irmağı 59
Fotoğraf 10: Dikme Höyüğü (KKE, 2013) 66
Fotoğraf 11: Çubuklu Höyüğü 66
Fotoğraf 12: Kadılar Tepesi 67
Fotoğraf 13: Küçük Faraşa Kalesi 69
Fotoğraf 14: Büyük Faraşa Kalesi 69
Fotoğraf 15: Deliktaş Mağarası ve Karakolu 1 70
Fotoğraf 16: Deliktaş Mağarası ve Karakolu 2 71
Fotoğraf 17: Dikme Kaya Mezarlar (KKE) 72
Fotoğraf 18: Taşhan Kaya Mezarlar 1 73
Fotoğraf 19: Taşhan Kaya Mezarlar 2 73
Fotoğraf 20: Taşhan Mağara 1 75
Fotoğraf 21: Taşhan Mağara 2 75
Fotoğraf 22: Taşhan Mağara 1 (İç Kısım) 76
Fotoğraf 23: Taşhan Mağara 2 (İç kısım) 76
Fotoğraf 24: Akçakoca Sultan Zaviyesi 1 (KKE 2013) 77
Fotoğraf 25: Akçakoca Sultan Zaviyesi 2 (KKE 2013) 78
Fotoğraf 26: Çamlıca Cami (Eski Meryemana Kilisesi) 79
Fotoğraf 27: Emin Kadı Köprüsü 80
Fotoğraf 28: Çamlıca Köprüsü 81
Fotoğraf 29: Büyükçakır Köprüsü 82
Fotoğraf 30: Dokuma Atölyesi 1 (Kaplanoğlu, 2019) 85
Fotoğraf 31: Dokuma Atölyesi 2 86
Fotoğraf 32: Dokuma Atölyesi 3 86

Fotoğraf 33: Bodur elma ağacı 88
Fotoğraf 34: Çubuklu Mahallesi'nde elma hasadı 89
Fotoğraf 35: Köşk evleri 1 (Bungalovlar) 90
Fotoğraf 36: Köşk evleri 2 (Bungalovlar) 90
Fotoğraf 37: Çamlıca Hes I 92
Fotoğraf 38: Çamlıca Hes II 93
Fotoğraf 39: Çamlıca Hes III 94

GİRİŞ

1. Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Çalışma sahasını oluşturan Yahyalı, 35º 12´- 35º 44´ Doğu Boylamları ile 37º 45´- 38º 15´ Kuzey Enlemleri arasında yer alan Kayseri İli' ne bağlı ilçedir. İlçenin Kuzeybatısını Yeşilhisar (Kayseri), Kuzey ve Kuzeydoğusunu Develi (Kayseri), Güneyini Aladağ (Adana), Güneydoğusunu Kozan (Adana), Doğusunu Feke (Adana), Batısını Çamardı (Niğde) oluşturmaktadır. Aynı zaman da çalışma alanı Kayseri İlinin en güney kısmını oluşturmaktadır (Harita 1).

Yahyalı'nın ilçe merkezi yükseltinin az, fiziki özelliklerin daha uygun olduğu ilçenin kuzey kesimde yer alırken, kırsal yerleşmeler genellikle merkeze göre doğuda kalan Zamantı Irmağı boyunca kurulmuştur. Ortalama yükseltisi 1210 metre olan Yahyalı yerleşmesi, Erciyes Dağı'nın güney kısmında bulunan ve Sultan Sazlığı Milli Parkı'nı da kuşatan düzlük kısımda kurulmuştur. Toplam yüzölçümü 1225 km² olan yerleşmenin güney kesimlerinde yükseltisi düşük ormanlık bölgede Akdeniz İklimi hâkim olmasına karşın ilçe genelinde karasal iklim hüküm sürmektedir. Yahyalı'nın yıllık ortalama yağış miktarı 561 mm iken yıllık ortalama sıcaklığı 9.1 ºC'dir.

Çalışma alanının iki önemli akarsuyu bulunmaktadır. Bunlardan biri Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinden doğan ve 308 km uzunluğuna sahip olan Zamantı Irmağı'dır. Söz konusu bu ırmak Yahyalı'nın kuzeydoğusunda bulunan Süleymanfakılı Mahallesi'nden ilçe sınırlarına dahil olup en güneyde yer alan Büyükçakır Mahallesi'nden itibaren sınırdan ayrılır. Devamında Seyhan Nehri'ne karışarak Akdeniz'e dökülür. İkinci akarsu ise kaynağını ilçe merkezinin güneybatısında yer alan Derebağ Şelalesi'nden alır. Yenice mahallesinden sonra güney-kuzey doğrultusunda Yahyalı yerleşmesini ikiye bölerek Sultan Sazlığına dökülür. 1986 yılından itibaren akarsu Ağcaşar Baraj Gölü'ne akıtılmaktadır. Akarsuların yanı sıra çalışma alanında çok sayıda göl de bulunmaktadır. Bunlardan en çok dikkat çekeni Aladağlar 'da yer alan Yedigöller'dir. Aladağlar Milli Parkı'nın en önemli bölümünü oluşturan alanda yüzlerce göl bulunmaktadır. Bunlardan yedi tanesinin hiç kurumaması nedeniyle alana Yedigöller adı verilmiştir. Yedigöller; Yahyalı ilçe merkezinden 80 km uzaklıkta yer almaktadır. Bu doğal göllerin yanı sıra Zamantı Irmağı boyunca Çamlıca I-II-III Göletleri, Ağcaşar Baraj Gölü, Göktaş

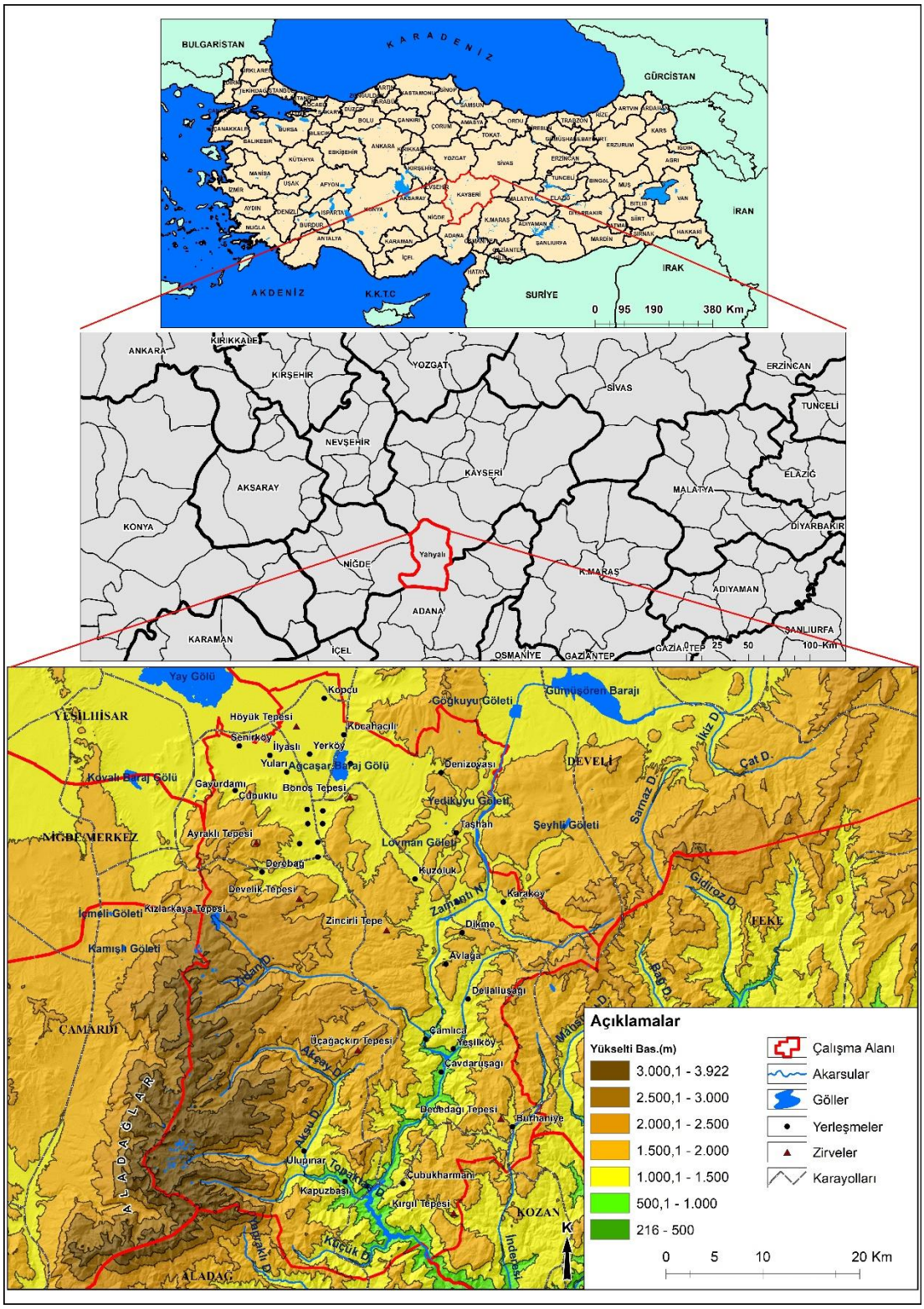
Göletleri isimli yapay göller de bulunur. Akarsular, doğal ve yapay göller haricinde çalışma alanını kırsal turizm potansiyeli açısından önemli derece de etkileyen çok sayıda şelale de bulunmaktadır. Bunlardan Kapuzbaşı, Yeşilköy ve Derebağ şelaleleri en önemlileridir.

İlçenin başlıca beşerî ortam özellikleri içerisinde değerlendirebilecek olan; hâkim ekonomik faaliyetler, nüfus özellikleri ve ulaşım faktörü kapsamında şu hususlar göze çarpar: Çalışma alanının tarihsel gelişimine bakıldığı zaman 4 bin yıllık bir geçmişe sahip olduğu göze çarpmaktadır. İlçenin farklı noktalarında bulunan yerleşme kalıntıları genellikle güvenlik amacıyla ulaşımın zor olduğu alanlara kurulmuş olsa da günümüzde ilçe merkezi topografik açıdan engebenin en az olduğu ova kesiminde bulunmaktadır. Kırsal yerleşmeler ise Zamantı Irmağı ile paralellik göstererek Kuzey-Güney yönünde sıralanmıştır. 1954 yılına kadar nahiye statüsünde olan Yahyalı, bu tariften itibaren Kayseri İl'ine bağlı ilçe olmuştur. 1955 yılı nüfus sayımlarında şehir nüfusu 7351, köy nüfusu 11104 olan Yahyalı 2021 yılı itibariyle şehir nüfusu 20700, köy nüfusu 14974'tür. Sahanın tarım yapılabilir alanı 261.745 dekar kadardır. Mevcut arazilerin 9,600 dekarında bağcılık, 1.480 dekarında sebzecilik, 30.165 dekarında meyvecilik, 220.500 dekarında ise tarla ziraatı yapılmaktadır (Yahyalı Belediyesi, 2022).

Sahada, toplam 18.279 büyükbaş, 65.845 küçükbaş hayvan bulunmaktadır (TÜİK, 2021). Çalışma alanı madencilik anlamında da oldukça zengindir. Özellikle ilçenin kuzeyinde ile doğusunda ve Tahtalı Dağları'nın batısında çok sayıda maden çıkarım sahaları bulunur. İlçede faaliyet gösteren kişi ve şirket sayısı 40'tır. Maden çıkarımı yapan şirketler bünyesinde istihdam edilen 1500 kişi, maden nakliye işleri de dahil olmak üzere toplamda 5.000 kişi bu sektörden faydalanmaktadır. Bahsedilen potansiyelin etkilediği insan sayısı ise 10.000 kişi olarak saptanmıştır. Yılda 10.000 ton bakır, 30.000 ton kurşun, 70.000 ton çinko, 100.000 krom, 1.000.000 ton demir madeni çıkarılıp işlenmektedir. İlçenin toplam nüfusu ise 36.208 olup yıllık nüfus artış hızı ‰ 3,7'dir ve toplam 41 mahallesi vardır (Yahyalı Belediyesi, 2022).

Yahyalı'nın ulaşım şartlarına baktığımızda dağlık ve engebeli bir özellik taşıması nedeniyle sahaya yalnızca karayolu ile ulaşılmakta olup, ilçe kuzeyinde yer alan Develi ve Yeşilhisar ilçelerinden ulaşım sağlanabilmektedir. İlçeye en yakın havalimanı, 84 km mesafede bulunan Kayseri havalimanıdır.

Harita 1: Yahyalı İlçesi Lokasyon Haritası

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Son yıllarda dünya çapında meydana gelen teknolojik gelişmeler ve bunun bir sonucu olarak günlük yaşama olan etkileri her alanda olduğu gibi turizm faaliyetlerine olan bakış açısının da değişmesine neden olmuştur. Yoğun, sıkıcı şehir hayatından bunalan insanların turizm faaliyeti olarak kırsal alanları tercih etmek istemeleri bunun en belirgin örneğidir. Aynı zamanda ekonomik gelir çeşitliliği sadece tarımsal üretime dayanan kırsal alanlara ve burada yaşayan insanlara farklı ekonomik gelir kapısı olmaktadır. Sanayileşme hareketleri sonucunda yaşanan kırsal alanlardan kentsel alanlara olan düzensiz göçü engelleyebilecek bu gelişme günümüzde büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmada kırsal turizm konusunun ortaya çıkışı, dünyada ve ülkemizde günümüze kadar olan gelişimi ve bu bağlamda Yahyalı ilçesinin kırsal turizm potansiyelinin ortaya konulması ve bu potansiyele göre turizm rotalarının oluşturulması ile tanıtılması amaçlanmıştır. Çünkü araştırma alanı yüksek kırsal turizm potansiyeline sahip olup, söz konusu bu potansiyelin önemi hem bölge insanı hem de ülke geneli tarafından bilinmemekte dolayısıyla kullanılamamaktadır. Bu durum üzerinde ebetteki tanıtım ve kaynak yetersizliği de etkili olmuştur. Tüm bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın temel amacı, Yahyalı ilçesinin mevcut kırsal turizm potansiyelini ortaya koyup insanların kullanımına sunmak olarak özetlenebilir.

Kırsal turizm konulu çalışmaların yetersiz olması, geleneksel turizm anlayışının gelecekte kırsal alanlara kaymasının kaçınılmaz olması, Yahyalı ilçesinde kırsal turizm faaliyetlerinin ana turizm temasını oluşturması çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Türkiye turizm stratejisi 2023 eylem planında geleneksel kıyı turizm anlayışının yanında alternatif olarak ekoturizm, doğa turizmi, yayla turizmi, kış sporları, golf turizmi, kongre ve fuar turizmi gibi unsurlar açısından benzersiz imkânlara sahiptir. Bu planda potansiyelin geliştirilmesi ve turizm anlayışının bu alanlara kaydırılarak elde edilen gelirlerin artırılması planlanmaktadır (Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013, 2007, s. 30). Bu çalışmada da Yahyalı ilçesinin potansiyeli, potansiyele yapılacak katkılar ve gerekli çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır. Öte yandan yapılan literatür araştırmaları neticesinde

Yahyalı'nın kırsal turizm potansiyelini ortaya koyan yeterli miktarda kaynağın olmadığı görülmüştür. Hem yeterli kaynağın olmaması hem de sahanın göç vermesinin temel nedeninin ekonomik kaynaklı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, kırsal turizmin yeni istihdam alanları oluşturabileceği fikri üzerinde durulmalıdır. Yeni istihdam alanları ise sahanın mevcut nüfusunu orada tutabilmek adına önemli bir girişim olacaktır. Bu durum çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

3. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırma temelde Yahyalı dahilinde olup kırsal turizme yönelik mevcut potansiyeli ortaya koyup, bu potansiyel doğrultusunda yerel kalkınma için olanakları aktarmayı hedeflemektir.

Arazi çalışmalarında yapılması gereken ilk iş gözlem yapmaktır. Gözlem yapmak henüz çalışmanın en başında çalışmanın sonrası için hem fikir verecek hem de birtakım özgün görüşler kazandıracak derecede önemlidir (Özgüç, 1994, s. 64). Bu teknik çalışmada 20-29 Eylül 2021 tarihleri arasında katılımsız gözlem şeklinde uygulanmıştır. İlk etapta Yahyalı ilçe merkezi yakınlarındaki kırsal alanlara yapılmış, daha sonra Zamantı Irmağı vadisi boyunca devam etmiştir. Bu süreçte gözlem notları alınmış, fotoğraflar çekilmiş ve konum bilgileri doğrulanmıştır.

Çalışmada kullanılan bir diğer veri tekniği harita incelemeleri yapılarak elde edilmiştir. Haritalar Coğrafi Bilgi Sistemleri yardımıyla oluşturulmuştur. Saha çalışması ve gözlem sonucunda sayısal ortama aktarılan veriler ArcGIS 10.8 programı kullanılarak haritalandırılmıştır. Gözlem sonucunda kırsal turizm ile ilişkilendirilen yerler ilk önce GPS yardımıyla konumları tespit edilip daha sonra CBS yardımıyla gerçek notalara dönüştürülerek rota haritaları hazırlanmıştır. Bu veriler ışığında çalışma alanının tematik ve analitik haritaları hazırlanmıştır. Hazırlanan haritalar çalışma alanının beşerî ortamı özellikleri (yerleşme, nüfus, ulaşım vb.) ve fiziki ortam özelliklerinin (topografya, toprak, iklim, hidrografya vb.) anlaşılmasına yardımcı olmuştur.

Araştırmada kullanılan üçüncü veri elde etme tekniği ise yapılandırılmamış odak grup görüşme tekniğidir. Pandemi koşulları nedeniyle faaliyetleri durma noktasına gelmiş tesislerden aktif olanlarda tesis çalışanları ve sahipleri ile görüşmeler

yapılmıştır. Mekân tüketimine yönelik yerel halkın ve turistlerin turizme bakış açıları tespit edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
KIRSAL ALAN VE KIRSAL TURİZM KAVRAMI

1.1. KIRSAL ALAN

Kırsal turizm kavramı incelenirken, faaliyete de adını veren kırsal alan kavramını çeşitli boyutlarıyla ele almakta fayda bulunmaktadır. Kırsal alanlar ekonomik yönden, doğanın imkanları dahilinde yapılan ve bu faaliyetlerde çoğunlukla geleneksel yöntemlerin yaygın bir şekilde kullanıldığı alanlar olup, sosyal ilişkiler anlamında daha samimi ortamların oluştuğu yerlerdir.

Kırsal kavramının yabancı literatürdeki anlamına ilk bakıldığı zaman köylerle özleştirildiği sanılsa da gerçekte 'kent' kelimesinin zıt anlamlısı olarak bahsedildiği görülmektedir. İngilizce ve Fransızca 'da kırsal sözcüğünün karşılığı 'rural' olarak köylere dair anlam oluşturmakla birlikte Fransızca 'da 'urbain', İngilizce 'de ise 'urban' kırsal kavramının zıttı olarak tanımlanmaktadır (Küçükaltan, 2002, s. 152).

OECD kırsal alanları tanımlarken nüfus yoğunluğuna göre km²'ye 150 kişinin altındaki yerleri kırsal alan olarak değerlendirmektedir ve nüfus kriterine göre bölgeleri üç kısıma ayırmaktadır:

- Nüfusun %50'den fazlasının kırsal alanlarda yaşadığı bölgeler, kırsallığı baskın bölgeler,
- Nüfusun %15-50 arasının kırsal alanlarda yaşadığı bölgeler, önemli ölçüde kırsal bölgeler,
- Nüfusun %15'inden azının kırsal alanlarda yaşadığı bölgeler ise, kentselliği baskın bölgeler olarak sınıflandırılmaktadır (Turhan, 2005, s. 1, Özkan, 2007, s. 11).

Nitekim kırsal alan kavramının yalnızca bir fonksiyona bağlı olarak tanımlanması hatalı bir yaklaşım olacaktır. Çünkü nüfus her ne kadar kırsal alanları ifade etmekte önemli bir kavram olsa da tek başına yeterli değildir. Nüfusun yanı sıra ekonomik faaliyetler ve doğal değerlerin daha fazla korunarak kalması gibi faktörler de dikkate alınmalıdır.

Türk Dil Kurumu kırsal alan kavramını; üretimi tarımsal faaliyetler olan kırsal nüfusun çalıştığı ve yaşadığı şeklinde tanımlamaktadır (TDK, 2022).

Kırsal alanlar, ekonomik faaliyet olarak tarıma dayalı, karşılıklı ilişkilerin daha yaygın olduğu, iş bölümü ve uzmanlaşmanın çok fazla gelişmediği yerlerde yaşayan insanları içermektedir. Bu alanlar, çoğunlukla tarım ve ormancılık faaliyetlerinin başta olduğu, bunun yanı sıra kırsal turizm, küçük ölçekli sanayi, el sanatlarının geliştiği, üzerinde köy ve köy pazarı gibi sosyal yapıların yükseldiği, ekolojik açıdan oldukça değerli ve şehirde yaşayan insanlarla da devamlı etkileşim halinde olunan yerlerdir (Aydemir, 2013, s. 133). Kırsal alanlar genellikle nüfusu az, doğal ortam şartlarına uygun yapı şekillerine ve yerleşme özelliklerine sahip ekonomik etkinlikler bakımından tarımsal üretime dayanan, kendine özgü kültürü ve sosyal yönetimi olan alanlardır. Bir diğer ifadeyle örf ve adetlerin büyük ölçüde yaşam kurallarını etkilediği, ekonomik faaliyetlerin doğal kaynakların kullanılmasına bağlı olduğu, teknolojik olarak gelişme oranının çok düşük olduğu, insan hayatını etkileyen şartların en fazla doğal ortam özellikleri olduğu mekânları 'kırsal alanlar' olarak tanımlayabiliriz (Akova, 2020, s. 7-8).

1.2. KIRSAL TURİZMİN TANIMI

Kırsal turizm kavramı dünyada farklı şekillerde tanımlanmış ve farklı isimler kullanılmıştır. Bu yüzden genel kullanılan net bir tanım yapılabilmesi için tartışmalar sürmektedir. Tüm bu tanımlar incelendiğinde ortak payda kırsal alandır. Turizm faaliyetinin kırsal alanda yapılması pek çok türleri de ortaya çıkarmıştır. Kırsal Turizm kavramına ek olarak, Çiftlik Turizmi, Ekoturizm, Alternatif Turizm, Tarım Turizmi, Agnoturizm gibi ifadeler kullanılmaya başlanmıştır. Tüm bu ifadelerin buluştuğu ortak payda Kırsal Alan olmuştur.

Kırsal turizm, kırsal alanlarda özellikle küçük ölçekli işletmelere (gezilecek alanlar, marketler, konaklamada kullanılan moteller, oteller ve çiftlikler gibi) fayda sağlar ve kırsal alanlarda var olan yerel teşebbüslere önemli bir diğer gelir kaynağı sağlar (Wilson, Fesenmaier, Van Es, 2001, s. 132).

Kırsal turizm, insanların doğal ortamlarda dinlenmek ve farklı kültürlerle bir arada olmak amacı güderek herhangi bir kırsal yerleşmeye gidip, orada konaklama ve

o yöreye özgü etkinliklere katılmaları sonucu ortaya çıkan turizm çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır (Soykan, 2000, s. 21).

Turizm coğrafyasının konusu olarak görülen diğer turizm konusu ise Agroturizm'dir. Dilimizdeki karşılı ise çiftlik turizmi veya tarım turizmi olarak çevrilmektedir. Bu turizm çeşidinde özellikle kırsal alanları ve buradaki yaşam biçimlerini tecrübe etmek isteyen ziyaretçiler yine o alandaki tesislerde konaklayarak çiftliklerdeki üretim çalışmalarına doğrudan katılarak turizm faaliyetlerini gerçekleştirebilmektedir. Burada dikkati çeken unsur ziyaretçiler hem çiftlik yaşamını tecrübe ederken öte yandan da üretime katılarak çiftçiye ek gelir sağlamalarıdır. Agroturizm tipi gereği ekoturizm veya kırsal turizm ile benzerlik gösterse de bunlardan farklı bir turizm çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır (Doğaner 2020: 135). Kırsal turizm, özellikle nüfus bakımından az olan çeşitli ekonomik sıkıntıların yaşandığı yörelerde gerçekleştirilen bir turizm türüdür (Soykan, 2000, s. 21-33).

Özellikle 1950'li yıllardan itibaren aşırı derece artan şehirleşme hareketi sonucunda şehirlerde yaşayan insanlar dinlenmek, seyahat etmek, farklı kültürleri ve doğal güzellikleri görüp tanımak amacıyla turizm faaliyetinde bulunmaktadır. Boğucu şehir hayatından bıkan insanların turizm yönelimlerinde çeşitli değişimler olmuştur. Temiz havası ve doğasıyla, bozulmamış coğrafi güzellikleriyle insanları rahatlatan kırsal alanlara olan yönelim turizm faaliyetinde başka bir olguyu doğurmuştur (Ayhan, 2021, s. 21).

Kırsal turizm, Ekoturizm, Yumuşak turizm, Çiftlik turizmi, Doğal turizm gibi çeşitli isimlendirmelerde bulunulması kırsal turizm hakkında ortak bir görüşün olmadığının kanıtıdır. Nitekim turizm alanı olarak şehirlerin dışında doğa ile iç içe yapılması doğrudan kırsal alanları işaret etmektedir. Sanayi devriminden sonra hızlanan kentlere olan göçü önlemek, kırsal alanlardaki ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmek ve yeniden kırsala dönüşü gerçekleştirmek için kırsal turizm kavramı ortaya atılmış ve desteklenmiştir (Soykan, 2000, s. 21-33, CCE, 1993). Kırsal alanlarda yapılan turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesi ile kırsal turizm faaliyetleri önem kazanmaya başlamıştır. Boğucu ve sıkıcı kent yaşamından bıkan insanların ilk fırsatta nefes aldıkları yerler olan doğal alanlar doğrudan odak noktası haline gelmiştir.

Çiftlik turizmi, ekoturizm, yayla turizmi, dağ turizmi, bitki inceleme, fotoğrafçılık, bisiklete binme gibi faaliyetlerin çeşitlenmesi ile günümüzde kırsal turizm faaliyetleri gelişmeye devam etmektedir (Ayhan, 2021).

Türkiye'de kırsal turizm konusundan bahsedildiğinde genellikle hafta sonu tatillerinde günlük yeme-içme faaliyetlerini barındıran günübirlik kırsal alan ziyaretleri, doğa yürüyüşü, doğa sporları, alışveriş ve köy ziyaretleri düşünülmektedir (Akça, 2004, s. 67-70).

Kırsal turizm iş alanlarının çeşitlenmesine, istihdamın artmasına, göçün önlenmesine, hizmetin artmasına, ormanların muhafaza edilmesine ve değerlendirilmesine, kültürel kaynaşma ile kırsal kültürün tanınmasına, kırsal peyzajın korunmasına, kadınların iş hayatına atılmasına, yeni fikirlerin gelişimine ve girişimlerin artmasına katkıda bulunmaktadır (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013, s.13-14).

Kırsal turizm doğa ile iç içe ve doğanın sağlamış olduğu imkanlar değerlendirilerek, faaliyetin yapıldığı yöreye özgü taştan, ahşaptan veya kerpiçten, kırsal alana has mimari yerleşmelerde konaklamak, bu alanlarda yaşam deneyiminde bulunmak ve yörede yaşayanlar ile güzel vakit geçirmek olarak ifade edilmektedir (Daugstad, 2008, Canoves, 2004).

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KIRSAL TURİZMİN GELİŞİMİ

2.1. AFRİKA'DA KIRSAL TURİZM

Kıta genelinle turizm faaliyetleri önemli bir ekonomik gelir durumundadır. Fakat kıta geneline yayılmış olan uluslararası anlaşmazlıklar ve iç karışıklıklar sebebi ile turizm hareketleri bakımından geri kalmış durumdadır.

Gelişme döneminde olan Afrika kıtası siyasi, dini ve ekonomik sorunlarıyla sürekli gündemde kalmaktadır. Fiziksel özellikler bakımından birçok farklılık bulunan Afrika kıtasının güney kesimi olan Sahra-altı Afrika turizm kaynakları bakımından büyük bir çeşitliliğe sahiptir. Fakat çeşitli sorunlar nedeniyle kırsal turizm bakımından kayda değer bir gelişme gösteremeden geride kalmış durumdadır. (Özgüç, 2015, s. 339).

Öte yandan dünyanın insanlar tarafından en az tahrip edilmiş, doğal ve el değmemiş bölgelere sahip olan kıta kırsal turizm bakımından oldukça zengindir. Büyük ulusal parkları, Kongo Havzası ve Sahra'da bulunan çöl evleri gibi çok sayıda kırsal turizm potansiyeli bulunmaktadır. Son yıllarda siyasi karışıklıkları azalan ülkelerde kırsal turizm hareketleri görülmekte ve özellikle Avrupa ülkelerinden turist çekmektedir (Özgüç, 2015).

2.2. ASYA'DA KIRSAL TURİZM

Kıta geneline bakıldığı zaman coğrafi özellikler bakımından çok farklı alanlar göze çarpmaktadır. Bu durum kıtanın kırsal turizm potansiyeli bakımından oldukça zengin kılmaktadır. Nitekim kıta genelinde kırsal turizm faaliyetleri son yıllarda artmaya ve çeşitlenmeye başlamıştır. Son yıllarda ulaşım imkânlarının gelişmesiyle bölgeye olan hareket artmıştır. Orta Asya bozkırlarından Himalaya dağ sistemlerine, Çin'deki tarımsal çiftliklerden Tayvan'daki çay üretim alanlarına kadar turistlerin ilgisini çeken bir yapıya sahip olmuştur. Kıtada dikkati çeken iki büyük ülke vardır. Bunlardan birincisi 1994 yılına kadar genel turizm hareketlerini bile sınırlayan kısıtlayan Rusya, ikincisi ise dünya çapında kırsal turizm rekoru kıran Çin'dir (Özgüç 2015: 442).

Geçmişte birçok siyasi çalkantılı dönemler geçirmiş olan Rusya, Sovyetler Birliği döneminde ülkeye gelen turistlerin hem sayısını hem de gezebileceği yerleri sınırlandırmaktaydı. Böylece gelen turistler belli başlı güzergâhları gezebiliyorlardı. Bu durum Rusya'nın turizm açısında geride kalmasına neden olmaktadır. Nitekim 1994 yılından itibaren bir geçiş süreci yaşamış ve turizm faaliyetleri de canlanmaya başlamıştır. İklimsel nedenlerden dolayı özellikle kış turizmi bakımından önem kazanmaya başlamıştır. Öte yandan kıtanın en büyük devletlerinden olan Çin kırsal turizme önem vermiş bu konuda çeşitli çalışmalarda bulunmuştur. Çin'de 2019'un ilk yarısında kırsal turizm sektöründe yapılan seyahatlerin sayısı, geçen yıla göre yüzde 10,2 artarak 1 milyar 510 milyonu aşmış durumdadır. Çin Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sichuan eyaletinin merkezi Chengdu kentinde kırsal turizm konulu bir ulusal çalışma toplantısı düzenleyerek bu konudaki çalışmalarını hızlandırmıştır. Aynı çalışmada açıklanan verilere göre Çin'de 2019'un ilk yarısında kırsal turizm sektöründe 125 milyar ABD doları kazanç elde edilmiş ve bu sektörde 8 milyon 860 bin kişiye istihdam sağlandığı belirtilmiştir (China.com, 2020).

Kırsal Turizm, Japonya'da yeni fark edilen bir turizm türüdür. Japonya'da yaşayan insanların boş zamanlarının çok kısıtlı olması sebebiyle tatil imkânları da kısıtlı olmaktadır. Japonya' da zaman kavramı önemli bir olgu olarak düşünülmekte ve insanlar bulundukları bölgelerin dışına çıkmak için çok fazla zaman ayıramamaktadır. Turizme katılım bedelleri de oldukça yüksektir. Zamanın sınırlı olmasından dolayı, yüksek fiyatlı, daha prestijli oteller de Japonya'da "özel", kişiye özel konaklamalı seçeneklere yönelmiş durumdalar. Japonya da ekilebilir tarım arazisinin %12,7 olması ve ülke topraklarının %64'ünün ormanlarla kaplı olması tarımsal üretim yönünden çeşitliliğin az olmasına neden olmaktadır. (Aydın, 2012, s. 20-22, Breiling, 2005, s. 9)

Kırsal turizm, İsrail'in kırsal bölgelerinde büyük bir hızla gelişme gösteren yeni bir ekonomik faaliyettir. En önemli geçim kaynağı tarım olan yerel halk bu alanda gelirlerinin düşmesi sonucunda farklı ekonomik faaliyet alanlarına yönelmiştir. Bu yönelimin bir sonucu olarak İsrail'de kırsal turizm faaliyetleri büyük bir yükseliş göstererek ortalama %20 oranına ulaşmıştır. (Çolak, 2009, s. 60-61).

2.3. AVRUPA'DA KIRSAL TURİZM

İlk sanayileşme hareketlerinin görüldüğü Avrupa Kıtası'nda kentsel alanlarda yığılan nüfusun yönünü değiştirmek, boşalan ve ekonomik faaliyetleri kısıtlı olan kırsal alanlara farklı ekonomik faaliyet eklemek ve kent hayatından sıkılan insanların streslerini kırsal alanlarda atmak istemesi gibi nedenlerden dolayı özellikle 1950'li yıllardan itibaren kıtada kırsal turizm faaliyeti önem kazanmaya başlamıştır. İlk çıkış noktası olarak büyük çiftliklere ziyaret ve konaklama hizmeti sağlanmasıyla Çiftlik Turizmi adı altında kırsal turizm faaliyeti başlamıştır. Kırsal alanlara olan ilginin artmasıyla bu alandaki hizmetlerde çeşitlenmeye başlamıştır (Bonneau, 1984, s. 51-61).

Kırsal turizmde önemli gelişmeler yaşamış birçok Avrupa ülkesi bulunmaktadır. Kırsal turizm, Avrupa kıtasında iç turizmin yanı sıra dış turizmde de hizmet verir bir hale gelmiştir. Avrupa kıtasında uzun süredir yapılan kırsal turizm faaliyetlerinin önemi özellikle 1970'li yıllardan itibaren farklı bir boyut kazanmıştır. Kırsal turizmin gelişmesi sonucunda kırsal alanların kalkınması sağlanırken aynı zamanda kitle turizminden farklı bir turizm türü olarak kalkınma planlarında yer verilmiştir (Soykan, 2000, s. 21-33, CCE, 1993).

Avrupa' da kırsal turizmin bu kadar çok yaygınlaşmasında kentlerde yaşayan nüfusun fazla olması ve şehirsel alanlardaki olumsuzluklar önemli bir etkendir. Burada yaşayan nüfus kentlerde bulamadıklarını (ya da yitirdiklerini) yaşatmak gereklidir. İşte kırsal turizmin var olan doğal çevreyi korumak, eskiyi yaşatmak, basitlik, sadelik, sessizlik, dostluk, gibi kavramlar böyle doğmuştur. Bunların hepsini köylerde bulmak mümkündür. Ancak asıl önemlisi, turizmin köy alanlarına yerleşmesinden sonra da bunların devamını sağlamaktır. Avrupalılar yıllarca aynı köye gitse bile yine aynı eski evi, eski çarşıyı ve temiz doğayı bulabilmektedir. Bu, sürdürülebilir turizm anlayışının eseridir. Buradaki köylerin orijinalliğini koruyabilmesi amacıyla, her köyün tatil günlerinde ağırlayabileceği turist sayısının hesaplanarak ona göre rezervasyonların yapılması, bize ciddiyetin boyutunu göstermektedir (Soykan, 2000, s. 32).

Avrupa kıtasının genelinde kırsal turizm faaliyetleri oldukça gelişmiş durumdadır. Bunun sonucu olarak da farklı türler ortaya çıkmaya başlamış ve bunlarda gelişmeye devam etmiştir. Tüm bu durumlar karşısında kırsal turizmde

sürdürülebilirlik çalışmaları önemli bir konu haline gelerek bu yönde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Fransa'da 1951 yılında Alpes de Haunte Provence bölgesinde ilk kez köy evleri turistlere açılmış, yaz aylarında iki ay boyunca turistleri ağırlayarak kırsal turizm faaliyeti tam anlamıyla başlamıştır ve amaç olarak üç unsur belirlenmiştir:

-Yeşil turizmi geliştirmek,

- Çiftçilere ek olarak gelir sağlamak ve iç göçü önlemek,

- Köylerin tarihsel mirasını koruyarak restore etmek (Bonneau, 1984, s. 51-61).

Fransa' da bulunan çiftlik evleri emekli olmuş insanların sağlıklı ve huzurlu bir şekilde dinlenmek için seçtiği yer olmuştur. 1960'lı yıllar itibariyle sunduğu hizmetlerini geliştiren çiftlik evleri (oda ve kahvaltı sistemi) daha sonraki yıllarda engelli vatandaşlar için de olanaklarını (görme engelliler için hizmetler, tekerlekli sandalyeler) geliştirmeye devam etmiştir (Arahi, 1998, s. 2, Ayaz, 2012, s. 46).

Fransa'da kırsal turizm faaliyetleri özellikle 1960'lı yıllardan itibaren önem kazanmıştır. Günümüze gelindikçe kırsal alanların kırsal alanların düzenlenmesi, turizm konusunda ekonomik ve sosyal yönden maksimum derecede yararlanmak amacıyla bazı programlar devreye sokulmuştur. Fransa'da birtakım görüşlere göre kırsal turizm kapsamında; av turizmi, rekreasyonel ve sportif balıkçılık, golf turizmi, binicilik ve milli parklar yer almaktadır. Bu nedenle, ormanlar, nehirler, su kanalları ve canlı peyzajı ile kırsal turizm potansiyeli yüksek bir ülke olan Fransa' da özel birleşik turlar (tren + bisiklet + patika yollarda yürüyüş) organize edilmektedir (Bonneau, 1984, s. 51-61).

İtalya'da tarımsal turizm fikri ortaya çıktıktan sonra hızlı bir gelişim göstermiştir. Köy evlerinin veya bir odalarının kiraya verilmesiyle sağlanan konaklama hizmeti gün geçtikçe gelişmeye başlamıştır. Çiftlikleri ziyaret eden turistlerin buradaki evlerde konaklama hizmeti verilirken (gezi, kamp hizmeti, balık avlama) çeşitli faaliyetlerde sunulmaktadır (Soykan, 2000, s. 27-28).

İngiltere'de insanların günübirlik kırsal turizm etkinliklere katılma oranı oldukça yüksektir. Nüfusun yarıdan fazlası turizm faaliyetlerinde özellikle kırsal alanları ziyaret etmektedir. Bu durum gelişmişliğin ve yoğun kent hayatının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. (Soykan, 2000: 30-31).

İspanya'da kırsal turizm faaliyetlerinin gelişmesi son yıllarda ivme kazanmıştır. Geçmişteki yönelim kentsel alanlara olmasına karşın artık kırsal alanlara doğru kaymıştır. Son yıllarda kırsal alanlardaki işletme sayısı önemli oranda artış göstermiştir. (Soykan, 2000: 28-29).

Kırsal alanlarda çok sayıda kaynak beşerî müdahaleler sonucunda turizm destinasyonları haline getirilmektedir. Aktif bir şekilde kullanımına son verilmiş olan kömür yatakları, kum ve çakıl ocakları gerekli düzenlemeler sonucunda turizm alanlarına dönüştürülmektedir. Örneğin İngiltere'de bulunan Thames Nehri'nin üst kısımları boyunca yer alan çakıl depoları, Fransa' da bulunan Seine Nehri üzerinde artık kullanılmayan çakıl ocakları düzenlenerek başta balık tutma gibi faaliyetlerde kullanılmaktadır (Tanner, 1971 s. 197-214, Özgüç, 2017, s. 132).

2.4. AMERİKA'DA KIRSAL TURİZM

Amerika' da kırsal turizm faaliyetlerinin hemen hemen bir asırlık geçmişi vardır. 1970'li yıllarda kurulan, ulusal turizm kaynaklarını inceleme komisyonu, Amerika'da turizm adıyla birlikte anılabilecek önemli adımlardan biridir. Ekonomik Araştırmalar Kurumu tarafından (Economic Research Associates) yapılan bir çalışmada, kırsal turizm ve küçük işletmelerin canlandırılmasını geliştirme amaçlı ulusal yasa planı tasarısı, Amerika'daki kırsal alanların, ekonomik iyileştirmeye ihtiyaç duyduğunu ortaya çıkarmıştır (Aydın, 2012, s. 37-43, Long P, ve Edgell D, 1997, s. 64).

Kuzey Amerika Kıtası'nda kırsal turizmin tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1800'lü yıllarda ulusal parkların korunması tartışmaları ile başlayan bu süreçle birlikte kırsal alanların tahribatı önlenmeye çalışılmıştır. Bu süreci kırsal alanların korunması, turizm açısından tanıtılması ve geliştirilmesi izlemiştir.

Bölgesel çeşitlilik sonucunda, ABD'nin hemen her eyaletinde, kırsal turizmin farklı türlerinin uygulandığı söylenebilir. ABD, kırsal turizm konusunda, dünyada Avrupa ülkeleriyle birlikte, bilinçsellik konusunda başı çeken ülkelerdendir. Günümüzde Amerikan nüfusunun %70'i kırsal turizme katılmaktadır (Aydın, 2012, s. 23)

Güney Amerika'da kuzey-güney yönlü çok farklı klimatik alanlar bulunmakta ve bunun sonucu olarak fiziksel yönden çok fazla farklılık göze çarpmaktadır. Tüm bu unsurların bir sonucu olarak kırsal turizm alanları bakımından zengindir. Amazon havzası, kültürel ve tarihsel kalıntıların çok olması, ekoturizm potansiyelindeki fazlalık göze çarpmaktadır. (Özgüç 2015: 399). Gelişmişlik seviyesinin kuzey kıtaya göre geride kalması, sahip olduğu potansiyeli değerlendirememesine neden olmaktadır. Kıta genelinde önemli bir kırsal turizm potansiyeli mevcuttur. Büyük tarım alanlarından yağmur ormanlarına, tarihsel kalıntılardan kültürel mirasa ve kıtanın çok çeşitli iklim ve yeryüzü şekillerine sahip olması bu durumun gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

2.5. OKYANUSYA'DA KIRSAL TURİZM

Kıta genelinde gelişmişliğin fazla olması ve kırsal turizm potansiyelinin oldukça fazla olması, geçtiğimiz yüzyılda kırsal turizmin gelişmesinde etkili olmuştur. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren hem iç turizmde hem de dış turizmde büyük hareketlenmeler yaşanmıştır (Douglas, 2001, s. 164).

Avustralya Turist Komisyonu'na göre ülkede bir milyondan fazla turist kırsal alanları tercih etmiş yerli turistlerden sağlanan ortalama 8 milyar dolar gelirin 1 milyar dolardan fazlası kırsal alanları ziyaret eden turistler tarafından elde edilmiştir (Çolak, 2009, s. 60-61)

Yeni Zelenda'nın hem kentsel hem de kırsal görünüm bakımından çeşitlilik gösteren güney kısmı ülkenin önemli turizm alanlarını barındırmaktadır. 2009 yılı itibari ile ülkenin 1,5 milyondan fazla deniz aşırı turisti bulunmaktadır. Ülkenin güney bölümünde yer alan Sauthland ve Otago illeri turistlerin özellikle tercih ettiği illerdir. Ülkenin temel ekonomik faaliyeti tarım olduğu için bunun bir sonucu olarak kırsal turizm faaliyetlerine gelişmeye devam etmektedir (Çolak, 2009, s. 60-61).

2.6. TÜRKİYE'DE KIRSAL TURİZMİN GELİŞİMİ

Türkiye'nin pek çok bölgesinde hem doğal hem de sosyo-kültürel olarak önemli derecede kırsal turizm kaynakları bulunmasına rağmen özellikle alt-üst yapı ve tanıtım yetersizliğinden dolayı bu kaynaklar başarılı bir şekilde kullanılamamaktadır. Halihazırda var olan turizm bölgelerine yapılan yatırımların artması ve farklı kaynakların değerlendirilmemesi bu kaynakların kullanılmamasına neden olmaktadır. Nitekim Türkiye'nin farklı yörelerinde turizm çeşitlendirme amacıyla çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Bunun sonucunda Türkiye, 1990 yılından sonra Avrupalı ülkelerle rekabet edebilmek amacıyla çeşitlenme çabalarına girmiştir. Bu çalışmaların temelinde ülkedeki tarihi, kültürel ve çevresel farklılıkları ortaya koyarak kırsal turizmi geliştirmektir. Bu bağlamda kırsal alanlardaki potansiyelin ortaya konularak geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir (Akça, 2006, s. 2837).

Türkiye'de kırsal turizm denildiği zaman; genellikle doğa sporları içinde alan açık hava etkinlikleri ve günübirlik kırsal alan ziyaretleri akla gelmektedir. Büyükşehirlerin kenarları, turistik kentler, kültürel ve tarihsel bakımdan ön plana çıkan yerleşim yerlerinde kırsal turizm faaliyetlerinin arttığı görülmektedir. Bu nedenle, Türkiye'de kırsal turizmin geliştirilmesi düşüncesi gündeme geldiğinde akla ilk olarak, yaylalar ve yayla turizmi gelmektedir. Oysaki ülkemizdeki orman ve dağ yerleşmelerinden farklı olarak çok sayıda ova köyü de bünyesinde bulundurduğu kültürel, tarihi ve sosyal değerler bakımından kırsal turizm için önemli potansiyellere sahiptir. Örnek vermek gerekirse, Türkiye'deki İpek yolu üzerinde bulunan 12 adet kervansaraydan 2 tanesi Burdur ilinin Bucak ilçesinin İncirdere ve Susuz köylerinde bulunmaktadır. Bu iki köy son yıllarda Antalya'daki birtakım turizm şirketlerinin tur güzergahları içerisinde yerlerini almıştır. Bölgeye düzenlenen turlarda özellikle perşembe günü turistler ilk önce tarihi eserleri ziyaret ettikten sonra, ilçede kurulmuş olan halk pazarında alışveriş yapmaktadır. Bu tür turistik faaliyetler turistler tarafından oldukça ilginç bulunmaktadır (Akça, 2004, s. 67).

1993 yılında Turizm Bakanlığı turizm faaliyetlerini çeşitlendirmek için farklı çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmaların temelinde, farklı iklim ve coğrafi farklılıkları bünyesinde bulunduran ülkemizin kırsal turizm yönünden ne kadar çok potansiyelinin bulunduğunun saptanması ve bunların ekonomik faaliyetlere dönüştürülmesi yatmaktadır. Ekonomik yönden zayıf olan kırsal nüfusa farklı

ekonomik gelir kapısı açmak bunu da yerli nüfusu yerinden etmeden o alanı cazibe merkezi yapmak amaçlanmıştır. Bu şekilde kırdan kente olan göçü de kontrol edebilmek amaçlanmıştır. 2007 yılında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yayımlanan Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013 planında ekoturizm bölgelerinin önemi ve bu konuda yapılması gereken planlamalar belirlenmiştir. Bu plan doğrultusunda: Karadeniz'de yer alan Bolu, Zonguldak, Bartın, Kastamonu ve Sinop illerinin içinde olduğu bölge, Antalya'nın doğusu, Torosların eteklerinde Antalya-Mersin arasındaki alanlar ve GAP Koridorunu birleştiren ''GAP Ekoturizm Koridoru'' biyolojik çeşitlilik yönünden Türkiye Turizm Stratejisinde öncelikle ekoturizmin geliştirileceği alanlar olarak belirlenmiştir (Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013, 2007, s. 34).

Ekoturizm faaliyetlerinin geliştirileceği alanlarda doğal kaynakların kullanımında, sürdürülebilirlik ilkesine bağlı kalarak ve biyolojik çeşitliliği koruyarak ekoturizmin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Söz konusu bölgeler kapsamında yer alan Milli Park, Tabiatı Koruma Alanı, Av ve Yaban Hayatı Koruma Alanları ve Sitlerle birlikte bölgenin ekoturizm odaklı geliştirilmesiyle bütünleştirilmesi sağlanacaktır.

Daha sonra Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD) başvuru çağrı rehberi açıklanmıştır. IPARD, Avrupa Birliği (AB) aday ve muhtemel aday ülkelere yardım edebilmek düşüncesiyle yapılan, Katılım Öncesi Yardım Aracı'nın (Instrument for Pre-Accession Assistance-IPA) Kırsal Kalkınma öğesidir (Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi , Kırsal Turizm, Başvuru Çağrı Rehberi, 2013: 6) IPARD programının hedefleri:

- Kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlanması,
- Yerel kırsal kalkınma stratejileri ve tarım-çevre tedbirlerinin uygulanması için hazırlık faaliyetlerinin yapılmasıdır. Bu bağlamda TKDK, IPARD programı kapsamında kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi kapsamın bazı tedbir ve alt tedbirler uygulanması kararını almıştır. Alt tedbirler ise şu şekildedir:

1. Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi,

2. Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Geliştirilmesi,

3. Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi şeklindedir.

2004 yılında Buğday Derneği tarafından Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası (TATUTA) adıyla proje geliştirilmiştir. TATUTA'nın hedefleri:

- Ekolojik yaşam faaliyetinde bulunan, değişik kültürler ve kişiler arasındaki etkileşimin güçlendirmesi,
- Ekolojik olarak üretimin ilk olarak kırsal alanlardaki doğal rotasyonlarla dost, devamlı bir yaşamsal kaynak sağlaması amacıyla uygun örneklerin gerçekleştirilmesi ve arttırılması,
- Yaşamını kentlerde sürdüren insanların ekolojik yaşam ile ilgili sorumluluklarını benimsemesi, ekolojik çiftliklerdeki yaşamı tecrübe ederek günlük aktivitelerinde daha fazla uygulamaya çalışması,
- Deneyim ve bilgi paylaşımını üretici-tüketici faaliyetlerinde doğrudan paylaşılması
- Üretim ve tüketim modellerinin doğaya dost bir şekilde desteklenerek, biyolojik çeşitliliğin ve diğer doğal döngülerin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi şeklindedir.

TATUTA projesi kapsamında çiftliklerde turizm faaliyetinde bulunmak isteyen katılımcılar internet üzerinden istedikleri çiftliklere başvuru yaparak onay sonrasında turizm faaliyetini gerçekleştirebilmektedir. Proje kapsamında 74 adet doğa dostu tarım çiftliği/alanı bulunmaktadır (TATUTA, 2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAHYALI İLÇESİ'NİN GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

3.1. FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Turizm faaliyetlerine katılmak isteyen günümüz turistleri henüz faaliyete katılmadan isteği doğrultusunda kapsamlı bir araştırma yapabilmektedir. Geçmişte deniz kenarlarında yapılan turizm faaliyetleri anlayışı günümüzde bazı nedenler dolayısıyla değişmeye başlamıştır. Bu değişimin nedeni en başta yoğun, sıkıcı ve bunaltıcı şehirden uzaklaşmak istenmesidir. Turizme olan bakış açısını değiştirende tam olarak budur. İnsanlar geleneksel turizm faaliyetlerine alternatif olarak yönünü kırsal alanlara çevirmiştir. Bunu sonucu olarak turizm aktivitesinin yapılacağı alanın fiziki özellikleri daha da önem kazanmaya başlamıştır.

Yahyalı ilçesinin fiziki ortam özellikleri kırsal turizm potansiyelini arttıran en önemli özelliklerinden biridir. Yahyalı bulunduğu konum itibariyle İç Anadolu'nun karasal iklimi ile Akdeniz iklimi arasında yer almaktadır. Bakı faktörünün de etsiyle kısa mesafelerde bitki örtüsü değişmektedir. İlçe'nin yükselti bakımından 500 metrelerden yaklaşık 4000 metreye uzanması ve ana kaya faktörü ile çeşitli toprak tipleri görülürken dağların yüksek kesimlerinde topraktan yoksun alanlar da bulunmaktadır. Yahyalı yerleşmesi, ilçenin kuzeyindeki (Kayseri istikameti) ova özelliğindeki bir alanda kurulmuştur. Çalışma alanında ortalama 3700 metreyi bulan yükselti farkı fiziki görünümünü oldukça çeşitlendirmiştir. Derin yarılmış vadiler, ovalar, platolar ve yüksek dağlar temel fiziki unsurları oluşturmaktadır. Bu unsurlar Yahyalı ilçesinin kırsal turizm potansiyelini önemli ölçüde artırmaktadır.

3.1.1. Jeomorfoloji

Dağlar, platolar, vadiler ve yamaçlar gibi jeomorfolojik unsurlar bünyesinde bulundurduğu temiz hava, manzara güzelliği, doğa sporları, yaban hayatı, flora ve faunası gibi özellikleri sebebiyle kırsal turizm potansiyeli yüksek alanları teşkil etmektedir. Bu özellikler dağlık alanlarda trekking, dağcılık, kampçılık, kayak, avcılık, fotoğrafçılık gibi aktiviteleri mümkün hale getirmektedir.

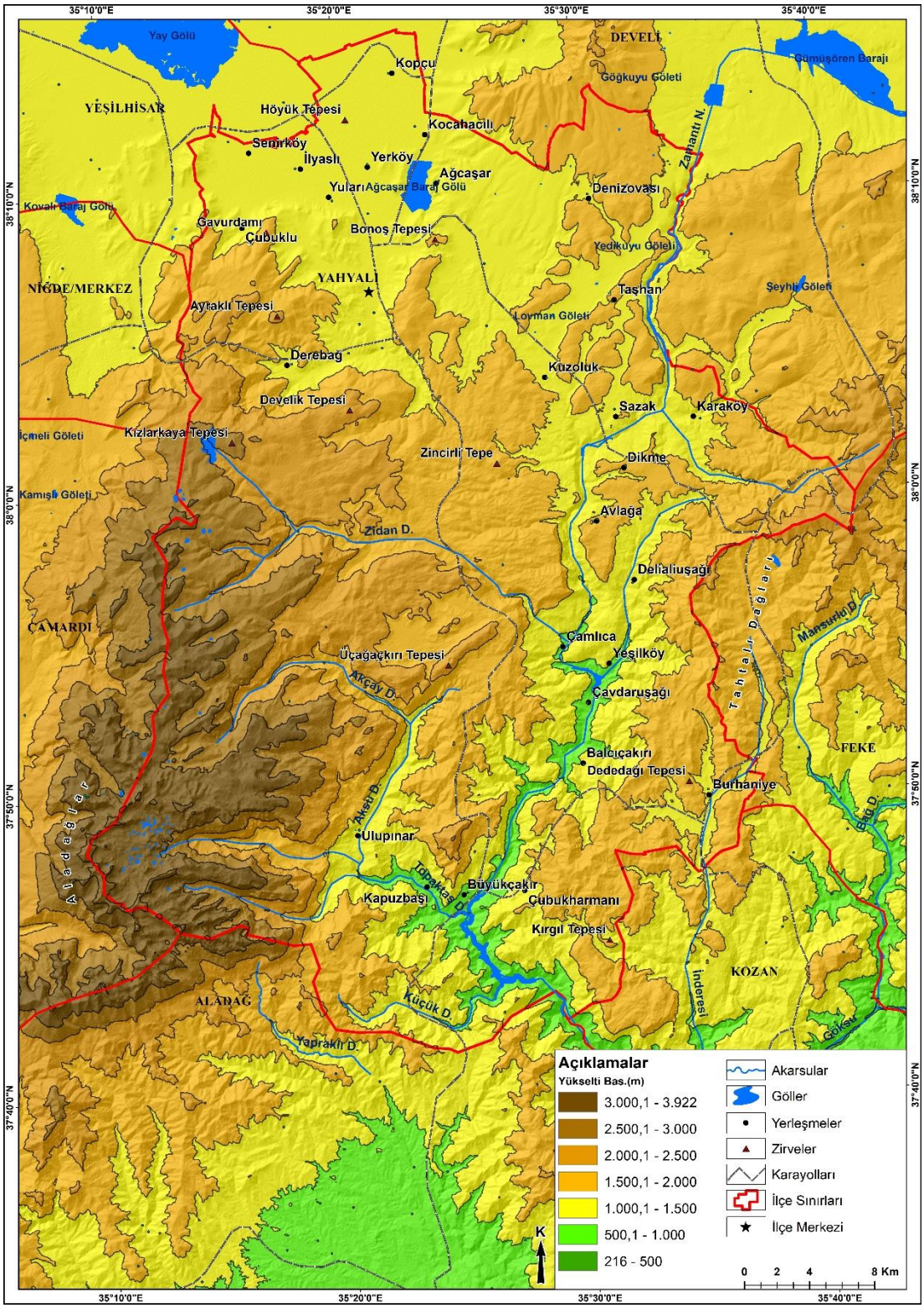
Yahyalı İlçesi'nde bulunan jeomorfolojik birimler farklı yapısal özelliklere, yükseltiye ve eğime bağlı olarak dağlık alanlar, platolar, sırtlar, yamaçlar ve vadilerden

meydana gelmektedir. Jeomorfolojik açıdan dar ve derin vadilerle yarılmış; kısa mesafelerde bile yükselti farklılıklarının göze çarptığı dağlık bir görünüm arz etmektedir. Zamantı ırmağı ve kolları araştırma sahasının günümüzdeki görüntüsünü almada etkin bir akarsu şekillendirmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sahanın söz konusu bu görüntüsü üzerinde flüviyal etkiler dışında; tektonik hareketler, litolojik yapı ve paleocoğrafya faktörleri de etkili olmuştur (Harita 2).

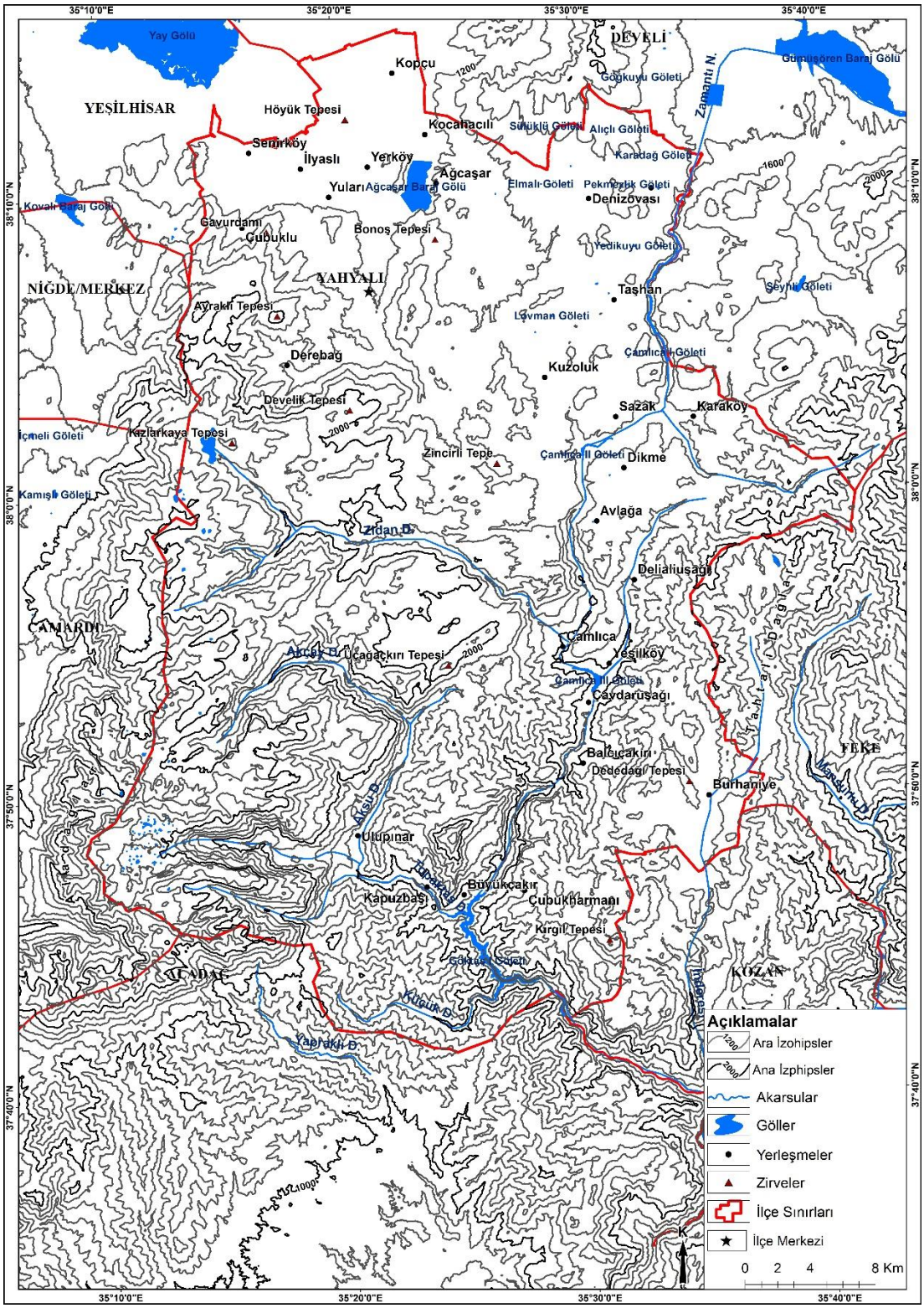
Çalışma sahasının batı kısmını yükseltisi 4000 m'ye yaklaşan Aladağlar oluştururken, doğu kısmını ise yükseltisi 3000 m'yi bulan Tahtalı dağları oluşturmaktadır. İki dağlık kütle arasındaki bu yükselti farkı arazi de belirgin bir asimetri oluşturmuş bu da morfolojik çeşitliliğe yansımıştır. Ayrıca Aladağların çoğunlukla kalkerden oluşması dik yamaçlara sahip bir topoğrafya oluşturmuşken, Tahtalı Dağları'nın ofiyolitik ve karbonatlı kayaçları bir arada barındırması daha sade bir topoğrafyanın oluşmasına olanak tanımıştır (Kart, 2009, s. 15-16). Yahyalı'nın doğu, batı ve güney kesimlerinde dağlık ve engebeli araziler yoğunlukta iken yerleşme merkezinin bulunduğu kuzey kesimler ise sade alçak bir topoğrafyaya sahiptir (Harita 3).

Aladağlar Milli Parkı ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahası çalışma alanında önemli kırsal turizm potansiyelini teşkil etmektedir. Kendine has jeomorfolojik özellikleri sayesinde trekking, dağcılık, fotoğrafçılık ve kampçılık gibi faaliyetler açısından oldukça önemlidir.

Harita 2: Yahyalı İlçesi Fiziki Haritası

Harita 3: Yahyalı İlçesi Topoğrafya Haritası

3.1.2. İklim

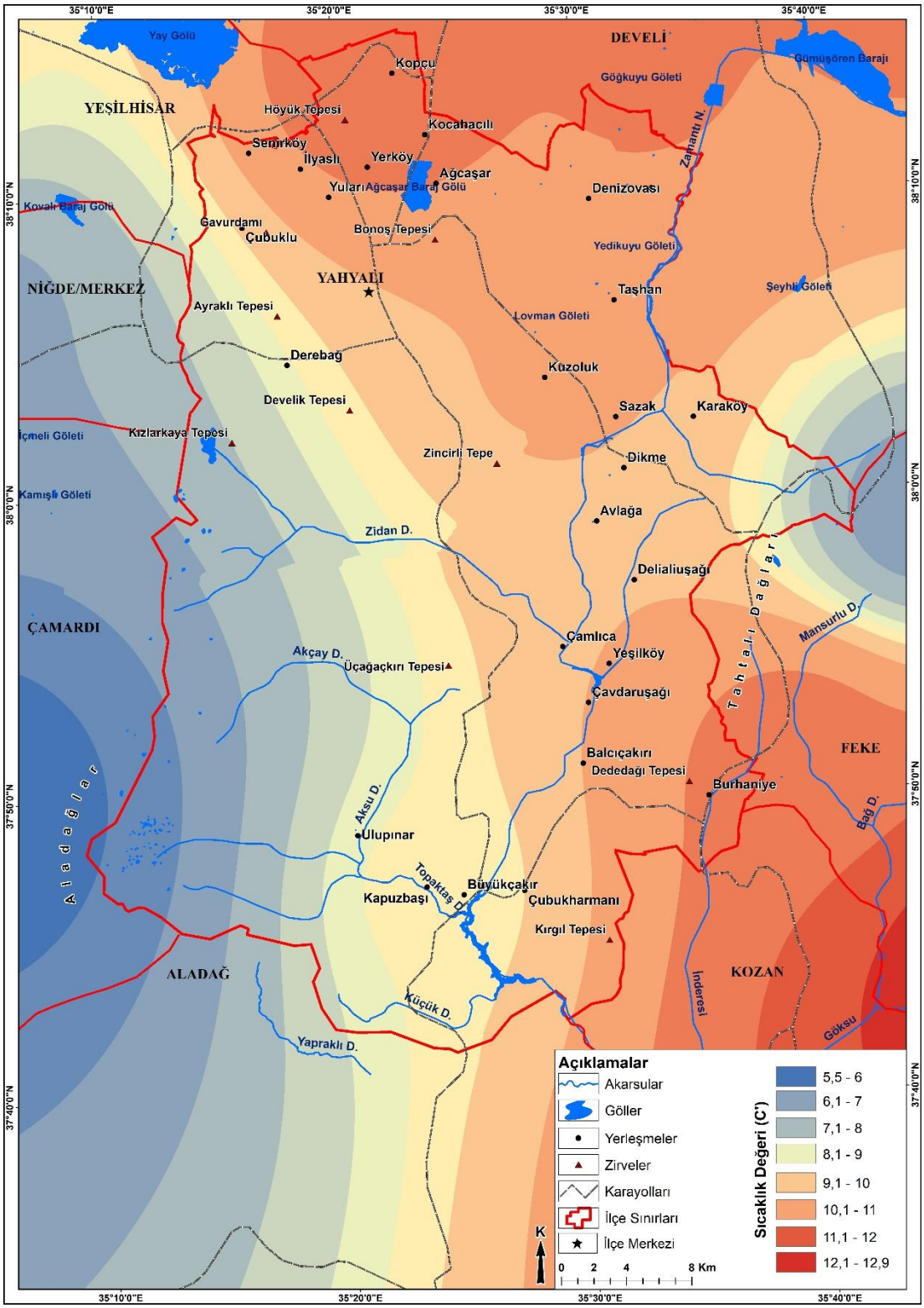
İklim, insan faaliyetlerini ve doğal çevrenin şekillendirilmesini kontrol edebilen bir etmendir. İklim elemanlarının etkisi cansız çevrede kendisini hissettirdiği gibi özellikle canlıların ömürleri boyunca yıllık değişimlerini de iklim tanzim eder (Erol, 2011, s. 1). Bir yörenin iklimi beşerî faaliyetlerini, doğal çevre özelliklerini etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Ekonomik faaliyetlerden kıyafet seçimine, yeme-içme tarzlarından barınmaya kadar hemen hemen her alanda etkili bir unsurdur. Bu kadar önemli bir unsurun, o yörenin turizm özelliklerini etkilemesi ve turizmi çeşitlerinin ayrılmasında büyük rol oynaması kaçınılmazdır.

Yahyalı ilçesinin bulunduğu coğrafi konum ve yeryüzü özellikleri, çevresindeki dağlık alanların varlığı, kısa mesafelerde yeryüzü şekillerinin değişmesi ve yükseltisi nedeniyle farklı iklim özelliklerine sahiptir. Çalışma alanının kuzey-güney yönünde uzanması ve kısa mesafelerde farklı topografik özelliklerin bulunması burada çok farklı iklimlerin yaşanmasını sağlamaktadır. Yahyalı'nın kuzey kesimlerinde karasal iklim hakimdir. Nitekim ilçenin kuzey-güney yönünde uzanması ve güney sınırında Akdeniz ikliminin hâkim olduğu alanlarla komşu olması iklim çeşitliliğini ve buna bağlı olarak bitki örtüsü çeşitliliğini artırmaktadır. Orta Torosların bir uzantısı olan, çalışma alanının batı kısmında bulunan Aladağlar ve doğu kısmında bulunan Tahtalı Dağı, Akdeniz'den gelen nemli hava kütlelerinin iç kısımlara sokulmasını engellemektedir. Buna karşılık Zamantı ırmağı ve onu besleyen kolları tarafında derin vadilerle yarılmıştır. Bu vadi Akdeniz ikliminin çalışma alanında varlık göstermesini sağlamıştır. Böylelikle çalışma alanında karasal iklimin hâkim olduğu bozkır alanlarından, Akdeniz ikliminin sokulduğu yerlerde bu iklime ait çok sayıda bitki türlerinin yayılış göstermesi mümkün olmuştur.

Çalışma alanının sıcaklık değerleri incelendiğinde yıllık ortalama sıcaklık 9,1 ºC olarak hesaplanmıştır. Yıllık ortalama sıcaklığı en düşük olan ay -3,5 ºC ile Ocak ayıdır. Yıllık ortalama sıcaklığı en yüksek ay ise 21,6 ºC ile Ağustos ayıdır (Tablo 1). Sıcaklık dağılışı yeryüzü şekilleri ile bağlantı göstermektedir. Yükseltinin arttığı dağlık alanlarda sıcaklık değerleri daha düşüktür. Buna karşılık kuzeyde ovalık alanda sıcaklık değerleri daha yüksek, Zamantı ırmağının ve onun kollarının derin vadilerle

yardığı güney kesimde nemli havanın sokulduğu alanlarda sıcaklık daha yüksektir (Harita 4).

Harita 4: Yahyalı İlçesi Sıcaklık Haritası

Çalışma alanının ortalama yıllık toplam yağış miktarı 651 mm'dir (Tablo 1). İklime bağlı olarak yağışlar en çok ilkbahar aylarında yağmur şeklinde düşmektedir. Kış aylarında ise sıcaklığın düşmesi nedeniyle yağışlar kar şeklinde düşmektedir. Yağışın en çok düştüğü alanlar ilçenin güney kısımlarıdır. Denizel havanın sokulduğu ve Akdeniz iklim özelliklerinin etkilendiği güney kesimleri ve Aladağların güneye bakan kısımları yağışı en çok alan yerlerdir. Buna karşılık ilçenin kuzey kısmı karasallığın da etkisiyle yağışı en az alan yerleridir. Aynı zamanda sıcaklığın güney kısımda fazla olması buradaki yağışın çoğunlukla yağmur şeklinde görülmesine neden olmaktadır. Kar yağışı yüksek kesimlerle birlikte ilçenin kuzey kısmında daha fazladır (Harita 5).

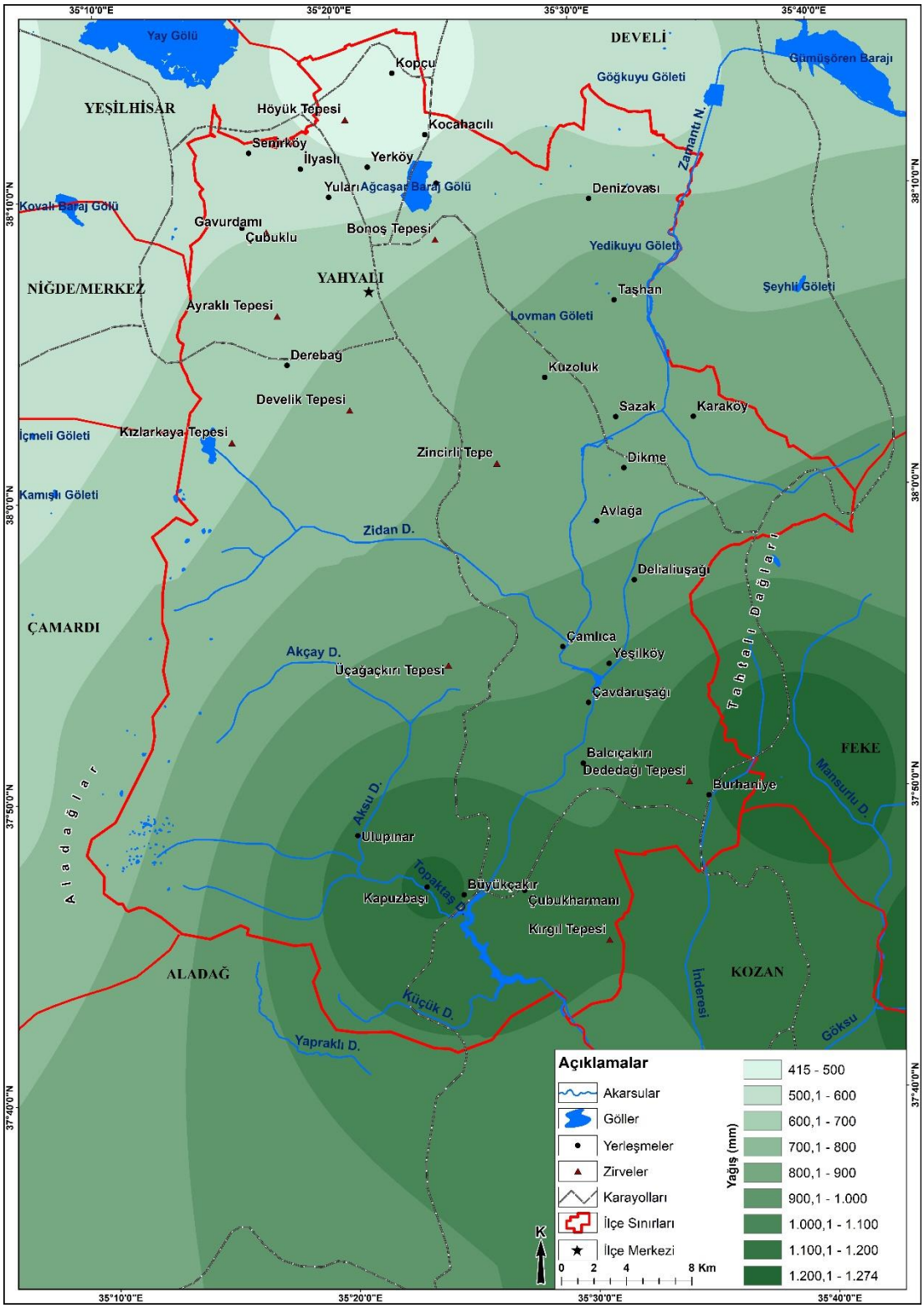
Yahyalı'da yıllık ortalama nispi nem oranı %59'dur. Nem oranı en fazla olan ay %79 ile ocak ayıdır. En düşük nem oranına baktığımızda %37 ile Temmuz ve Ağustos aylarıdır (Tablo 1). Nemin bu kadar düşmesinin sebebi sıcaklık artışıdır.

Tablo 1: Yahyalı İlçesinin İklim Verileri

	Ocak	**Şubat**	**Mart**	**Nisan**	**Mayıs**	**Haziran**	**Temmuz**	**Ağustos**	**Eylül**	**Ekim**	**Kasım**	**Aralık**	**Ortalama**
Ortalama Sıcaklık	-3,5	-2,1	2,3	7,7	12,6	17,3	21,3	21,6	17,3	11,2	4,5	-1,1	9,1
Minimum Sıcaklık	-7,3	-6	-2,3	2,5	7,3	11,7	15,1	15,6	11,9	6,3	0,2	-4,9	4,1
Maksimum Sıcaklık	0,3	1,9	7	12,9	17,6	22,5	27,1	27,7	23,1	16,8	9,6	3,3	14,1
Yağış	76	64	71	75	88	51	11	10	25	39	56	85	651
Nem (%)	79	78	71	64	59	48	37	37	42	55	64	73	59
Yağmurlu Günler	8	8	9	10	12	7	2	2	4	6	6	8	6,8
Güneşli Saatler	5,5	6,3	7,7	9	10,3	11,6	12,4	11,9	10,4	8,5	7,1	5,7	8,8

Kaynak 1: https://en.climate-data.org/

Harita 5: Yahyalı İlçesi Yağış Haritası

3.1.3. Hidrografya

Hidrografik özellikler kırsal turizm üzerinde çok çeşitli etkilere sahiptir. Akarsular, göller ve kaynaklar önemli turizm destinasyonları içerisinde bulunmaktadır. Bu alanlar insanların turizm aktiviteleri sırasında özellikle tercih ettiği alanlardır. Hidrografya yağışın rejimi, türü, miktarı ve yapısal özellikler gibi faktörlerden etkilenmektedir. Bu etkiler sonucunda debisi artan akarsuyun üzerinde rafting sporu yapılırken, eğimin azaldığı yerlerde ise kıyı turizmi yapılabilmektedir. Akışı devam eden akarsuyun yapısal özellikler sonucunda düşüşe geçtiği alanlarda ve kaynağın doğduğu yerin yamaç olması durumunda şelaleler oluşabilmektedir.

Çalışma alanında çok sayıda şelale yer almaktadır. Bunlar; Kapuzbaşı takım şelaleleri, Derebağ şelalesi, Yeşilköy Şelalesi ve Güney şelale çalışma alanında bulunan önemli şelalelerdir. Karstik kaynaklı olan şelaleler kendi içlerinde farkı özelliklere sahiptir. Güney şelale haricinde diğerlerinin yıl içerisinde akışında çok fazla değişim olmamaktadır.

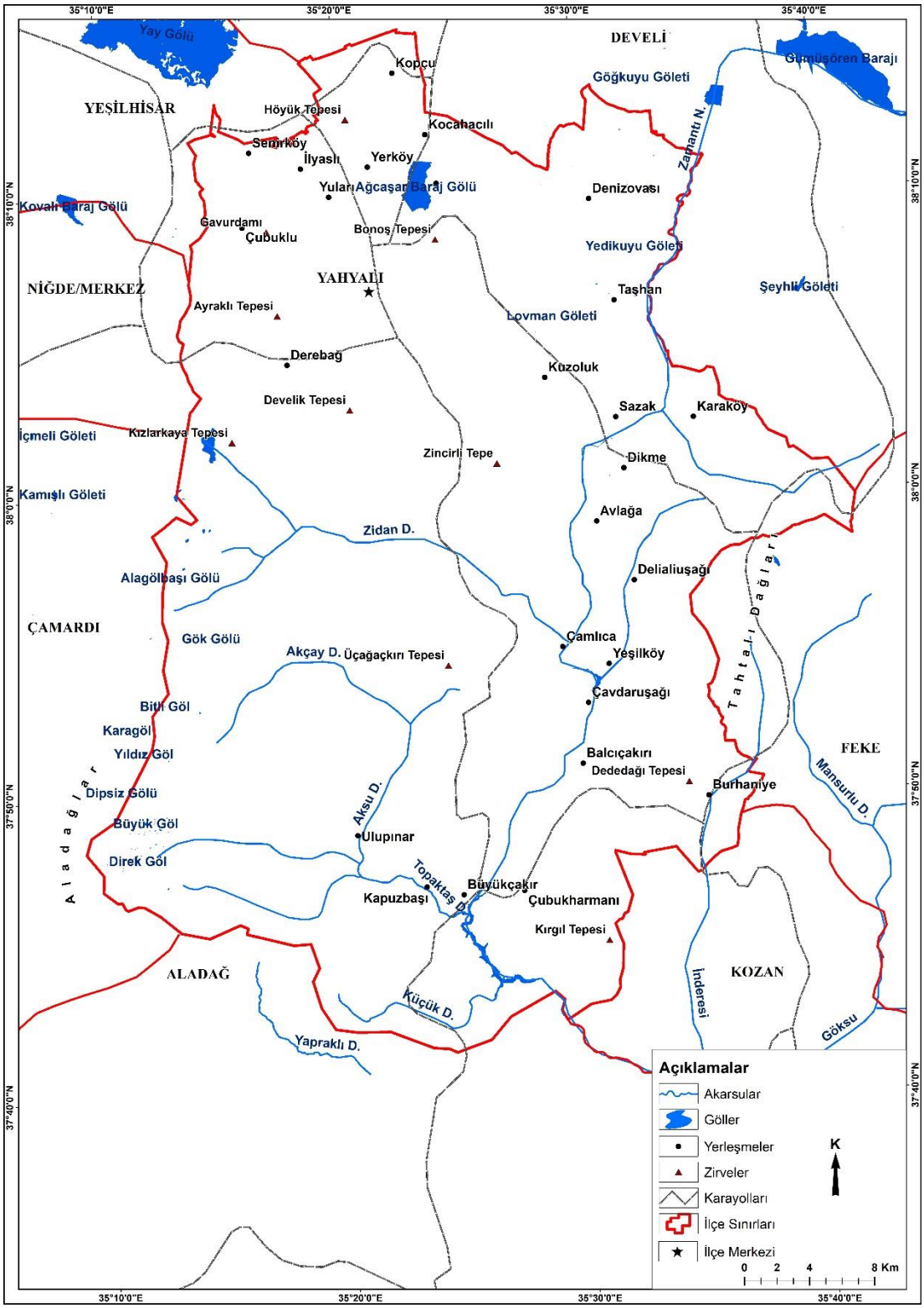
Yahyalı ilçesi bulunduğu konum itibariyle dağlık bir alanda yer almaktadır. Bölgenin jeolojik yapısı ve topografik özellikleri oraya yerleşmiş olan akarsuların yataklarını dik ve derin bir şekilde aşındırmasına neden olmuştur. Çalışma alanının en büyük akarsuyu olan Zamantı ırmağı ilçenin doğusunda kuzey-güney yönünde derin bir vadide akmaktadır (Harita 6). Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesi, Şerefiye köyünden doğan Zamantı Irmağı iklim özelliklerinden dolayı debisi yaz aylarında düşse de 4-5-6 derece zorluğa sahip rafting yerlerine sahiptir. Akarsuyun geçtiği alanın topografyası tarım faaliyetlerinin sürdürülmesini imkânsız hale getirdiği için üzerinde çok sayıda HES sahaları kurulmaktadır. Zamantı ırmağı ilçenin en güneyinden çıkarak Seyhan nehri havzasına girmekte ve Seyhan nehrinin en büyük iki kolundan birini oluşturmaktadır (Yahyalı Belediyesi, 2022).

Derebağ Şelalesi ve Büyük Pınar gibi kaynaklarla beslenen, ilçenin ortasından geçen Kocaçay ya da Yahyalı Çayı olarak bilinen akarsu çalışma alanının bir diğer önemli akarsuyunu oluşturmaktadır. 1987 yılına kadar çay sadece geçtiği yerlerdeki tarımsal alanların sulanmasında kullanılırken bu tarihten itibaren su tutulmaya başlayan Ağcaşar Baraj Gölü'ne drene edilmiştir.

Yahyalı'daki bir diğer önemli akarsu ise Suarası Deresidir. Aksu Deresi, Kapuzbaşı Takım Şelaleleri, Elif ve Güney Şelaleleri Suarası Deresinin kaynağını oluşturmaktadır. Yıllık debisinde çok fazla değişim olmamaktadır. Bunun nedeni ise, akarsuyun Aladağlar'daki karstik kaynaklardan ve kar sularından beslenmesidir.

Çalışma alanında yer alan bir diğer hidrografik özellik ise göllerdir. Aladağlar Milli Parkı sınırları içerisinde yer alan ortalama yükseltisi 3000 metre olan platoda kar ve buzul erimeleriyle 80'den fazla göl oluşmaktadır (Harita 4). Buradaki göllerin tamamı kar ve buzullar tarafından beslenmektedir. Mevcut göllerin 7'si hariç geri kalanı yılın ilerleyen aylarında kuruduğu için bölgeye Yedigöller denilmektedir. Yedigöller, Hacer Ormanları ile Aladağların en geniş ve en yüksek platosunu teşkil eder. Yahyalı ilçe merkezine yaklaşık 70 km mesafede bulmaktadır (Yahyalı Belediyesi, 2022).

Harita 6: Yahyalı İlçesi Hidrografya Haritası

3.1.4. Toprak Özellikleri

İnsanların ekonomik faaliyetlerin ve sürdürülebilirliğin devam edebilmesi için toprak çok önemli bir unsuru oluşturmaktadır. Var olan toprağın türü ve özellikleri kullanım alanlarını etkilemektedir. Taban arazilerde genellikle tarımsal faaliyetler etkin bir şekilde yapılırken relief özelliklerinin müsaade etmediği alanlarda bu faaliyet oldukça sınırlanmaktadır (Ayhan, 2021, s. 143).

Yahyalı ilçesinin toprak özellikleri yükselti, ana madde ve topografik özellikler sonucunda farklı toprak tiplerinin yanı sıra toprak örtüsünden yoksun alanlardır (Harita 7). Kayseri il arazi varlıklarından elde edilen verilere göre 7 farklı toprak tipi dikkat çekmektedir (Tablo 2).

Alüvyal topraklar kuzeyde ilçe merkezinin kurulmuş olduğu Yahyalı ovasının tabanını oluşturmaktadır. Bu topraklar genellikle A ve C horizonlu akarsu ve göllerin muhtelif zamanlarda taşıdığı sedimantasyonlar sonucunda oluşmaktadır. Yukarı arazilerdeki yıkanma sonucunda bünyesinde oldukça fazla mineral barından bu topraklarda bitki örtüsü iklime bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bulundukları iklimde varlığını sürdürebilen her türlü bitkinin yetişmesine olanak sağlayan üretken topraklardır (Kayseri İli Arazi Varlığı, s. 12).

Kahverengi topraklar yer yer çalışma alanının kuzeyinde görülse de doğu kısmında Zamantı Irmağı boyunca belli bir mesafe uzanmaktadır. Bünyesinde bol miktarda kalsiyum bulunduran kahverengi topraklar organik madde bakımından orta olup, doğal bitki örtüsü çalılar ve kısa boylu otlardır (Kayseri İli Arazi Varlığı, s. 9).

Kestane renkli topraklar kalsifikasyon sonucunda oluşmuş, kalsiyum bakımından zengin zonal topraklardır. Bu topraklar orta derece kalkerli yapıya sahiptirler ve üzerlerinde kısa ve uzun boylu otlarla seyrek yetişen ağaçları ve çalıları barındırır. Ana madde bakımından kalker, bazalt, şist, kireç bakımından zengin materyaller ve diğer püskürük kayaçlardan oluşmaktadır (Kayseri İli Arazi Varlığı, s. 13). Çalışma alanının Kuzeydoğu kesiminde Kuzoluk yerleşesi çevresinde ve Kuzeybatı ’da Höyük Tepe çevrelerinde görülmektedir.

Kolüvyal topraklar, ilçenin kuzeyinde dar bir çizgi halinde bulunan, çoğunlukla dik yamaçlarda ve vadilerin ağız kısımlarında yer alırlar. Yüzey akışı, toprak kayması

ve yerçekiminin biriktirdiği depolar üzerinde oluşurlar. Dik yamaçlar boyunca oluşan kolüvyal topraklar yüzey akışının azaldığı yerlerde materyal boyutları küçülse de dik yamaçlar boyunca genellikle toprakları az kaba taşlardan ve molozlardan oluşur (Kayseri İli Arazi Varlığı, s. 12).

Kahverengi orman toprakları kireç bakımından zengin olan ana toprak üzerine oluşmaktadır. A(B)C şeklinde profillenmiş bu toprakların A horizonu oldukça gelişmiştir. Çok az da olsa bünyesinde silikat killer barındır. Bu topraklar genellikle geniş yapraklı orman arazileri altında oluşurlar ve drenajları oldukça iyidir (Kayseri İli Arazi Varlığı, s. 14). Bu topraklar Aladağlar'ın kuzey eteklerinden başlayarak doğuda Zamantı Irmağı'na kadar yayılış gösteren topraklardır.

Kireçsiz kahverengi topraklar çalışma alanın kuzey ve kuzeydoğusunda bulunan toprak türüdür. A horizonu kahverengi-gri, kahverengi-kırmızı renkte olup kıvamı yumuşak ya da biraz sıkı durumdadır. Bu alanlardaki doğal bitki örtüsü ot ve ot-çalı karışımı formasyonundadır (Kayseri İli Arazi Varlığı, s. 15).

Çıplak kayalık alanlar üzerinde herhangi bir toprak türü barınmayan, kısmen parçalanmış ya da parçalanmış yapıya sahip üzerleri sert kaya ve taşlarla kaplı alanlardır. Kısmen çatlaklarda birikmiş toprak alanlarında çok seyrek yetişmiş çalı, ağaç veya otlar olabilir. Çalışma alanında b-çıplak kayalık alanlar oldukça fazla olup genelde Aladağlar zirvesine karşılık gelmektedir (Kayseri İli Arazi Varlığı, s. 15-16).

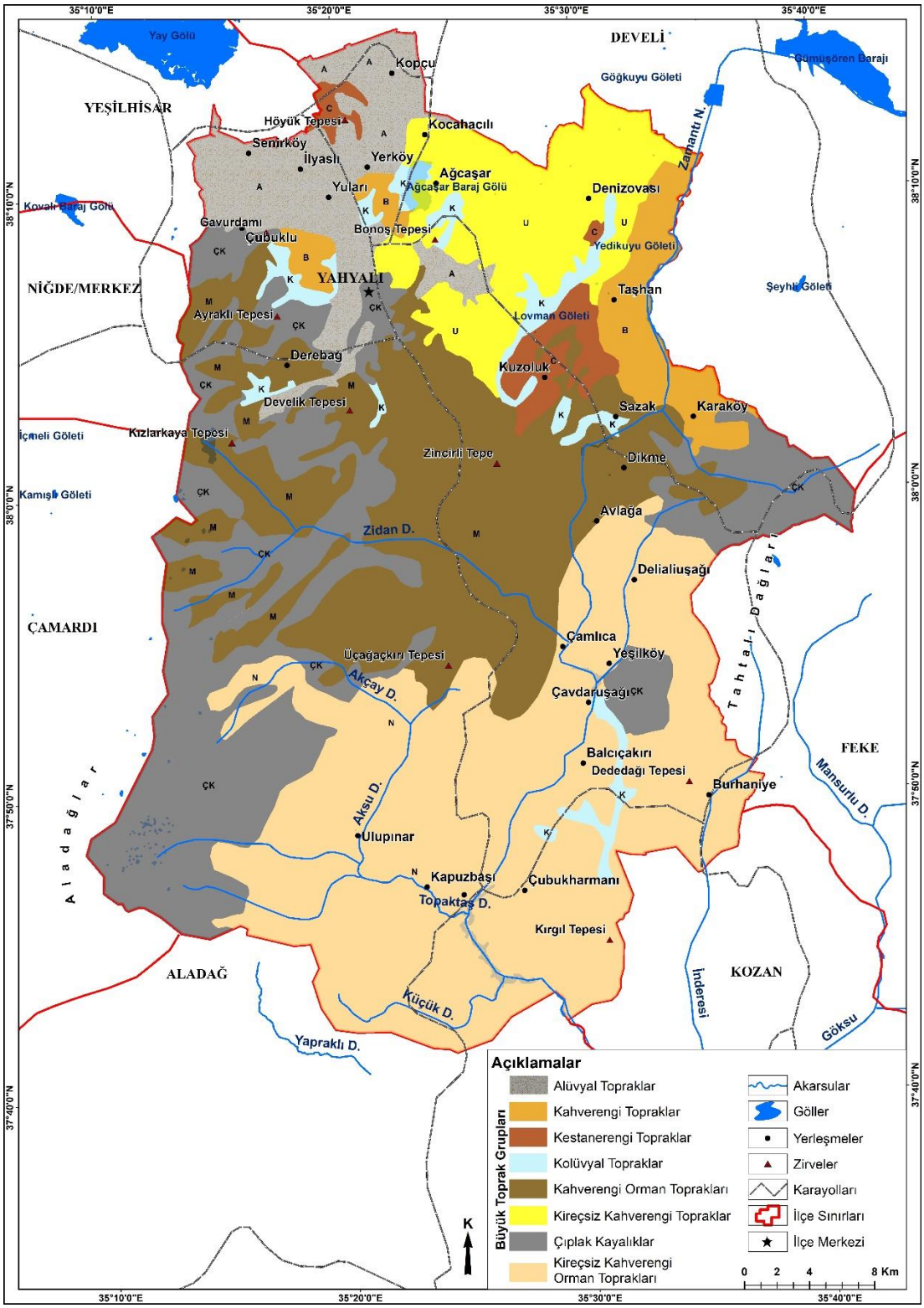
Kireçsiz kahverengi orman toprakları kahverengi veya koyu kahverengi renge sahip, granüler blok yapıya sahip, A horizonu bakımından iyi oluşmuş bir toprak türüdür. Bu toprak tipinin doğal bitki örtüsü genel olarak yaprağı dökülen orman ağaçlarıdır (Kayseri İli Arazi Varlığı, s. 13). Yahyalı İlçe merkezi ile Develi İlçesi sınırları arasındaki alanda yayılış göstermektedir.

Tablo 2: Yahyalı İlçesi Büyük Toprak Gruplarının Kapladığı Alanlar

Büyük Toprak Grupları	**Alan (km^2)**
Alüvyal Topraklar	126,9
Kireçsiz Kahverengi Topraklar	152,4
Kolüvyal Topraklar	51,6
Kestanerengi Topraklar	35,7
Çıplak Kayalıklar	369,6
Kireçsiz Kahverengi Orman Topraklar	578,9
Kahverengi Orman Toprakları	410,4
Kahverengi Topraklar	76,0

Kaynak 2: Kayseri İl Arazi Varlığı Envanteri (1996)

Harita 7: Yahyalı İlçesi Büyük Toprak Grupları Haritası

3.2. YAHYALI İLÇESİ'NİN BEŞERÎ VE EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

İnsanoğlunun yaşadığı tarih boyunca geride bırakmış olduğu maddi ve manevi unsurlar yalnızca onlardan artakalan bir unsur değil aynı zamanda tarihi çekiciliklerini de oluşturmaktadır. Bu çekicilikler büyük bir mirası teşkil etmektedir. Söz konusu tarihsel kalıntılar geride bırakan medeniyetlerin hemen hemen bütün özelliklerini olduğu gibi günümüzde de yansıtmaktadır. Farklı kültürlerin aynı bölgede yaşaması ve her bir kültürün iz bırakması kültürel çeşitliliği artırmakta ve bu sayede günümüzde çok farklı turistik özellikleri aynı anda aynı yerde görebilmektedir.

Yahyalı ilçesinin tarihsel gelişimi M.Ö. 2000'li yıllara uzanmaktadır. M.Ö. 2000 ile M.Ö. 1 yüzyıl arasında Hititler, Frigler ve Perslerin egemenliğine giren bölge M.Ö. 1 yüzyıl itibariyle Roma İmparatorluğuna dahil olmuştur. M.S.395 yılında imparatorluğun ikiye bölünmesiyle yaklaşık 7 asır boyunca Doğu Roma İmparatorluğu hakimiyetinde kalmıştır. 1071 Malazgirt zaferinden sonra Anadolu'nun batısına doğru ilerleyişini sürdüren Türk boylarından Danışmentoğulları ile bölgeye yerleşim başlamıştır. Bölgeye gelen Türk birliklerinin başında bulunun Yahya Ali (Yahya Gazi) buradaki yerleşmeye adını veren kişidir. Türbesi ilçe merkezinde bulunmaktadır. Cumhuriyetin ilanından önce Niğde iline bağlı bir nahiye olan Yahyalı daha sonra Kayseri'nin il olarak kabul edilmesinden sonra Develi ilçesine bağlı nahiye olmuştur. 1954 yılı itibariyle Kayseri'nin Develi ilçesine bağlı olan Yahyalı nahiyesi Kayseri iline bağlanarak ilçe statüsüne kavuşmuştur (Köşker, 1997).

3.2.1. Nüfus

Sınırları belli bir bölgede yaşayan insan sayısı nüfus olarak tanımlanmaktadır. Nüfusun büyüklüğü, mekânsal olarak dağılımı, niteliği ve nüfusta meydana gelen değişimler kırsal turizm faaliyetleri, yatırımları ve politikaları açısından oldukça önemlidir. Geçmişten günümüze kadar nüfusun durumunu incelenerek mevcut durum ve geleceğe yönelik planlamalar ve yatırımlar yapılabilmektedir.

Nüfusun değişimini, büyüklüğünü, zaman içerisindeki mekânsal dağılışını ve bileşimini nüfus coğrafyası incelemektedir. Bu incelemeler doğrultusunda doğum, ölüm ve göçlerle nüfusun ne şekilde değiştiği ortaya konulmaktadır. Meydana gelen değişimler coğrafya biliminin alt dallarından kültürel ve sosyal coğrafya, ekonomik

coğrafya, ulaşım coğrafyası ve sağlık coğrafyasının yanında başka disiplinlerle de yakından ilgilidir (Newbold, 2014, s. 258). Kamusal politikalar ve yatırımlar demografik yapıya göre şekillenebilmektedir. Alt-üst yapı hizmetlerinin etkin bir şekilde uygulanması turistik alanlara ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Keza nüfusun eğitim durumu da turistik bir alanın tanıtılmasına ve turistlerle iletişimin rahat sağlanmasına katkıda bulunabilmektedir. Öte yandan turistik alanlarda kaliteli hizmetin sağlanması nitelikli işgücü ile mümkündür. Ekonomik geliri tarıma dayalı olan kırsal alanlar sürekli göç vermektedir. Kırsal turizmin gelişmesi kırsal alanların ekonomisini geliştireceği için düzensiz göçün de önüne geçeceği muhtemeldir.

Tarihi çok eskilere dayanan Yahyalı ilçesinin nüfus yapısı, yıllara ve dönemlere göre değişiklikler göze çarpmaktadır. Nitekim bağlı olduğu merkezin değişiklikler göstermesi nüfusun değişimini takip etmeyi oldukça zorlaştırmaktadır. Yahyalı ilçesinde 1913 yılında belediye teşkilatı kurulmuş olup aynı yıl Niğde iline bağlı nahiye statüsündedir. Cumhuriyet dönemi itibariyle Kayseri ilinin Develi ilçesine bağlı bir nahiye durumuna geçmiştir. Son olarak 1954 yılında Kayseri iline bağlı ilçe statüsüne geçmiştir (Gülgül Tabak, 2018, s. 81). Yahyalı ilçesinin 1955 yılına kadar olan nüfusu önce Niğde il sınırlarına daha sonra Develi ilçesi sınırlarına dahil olmuştur. İlçe merkezinin sınırlarına dahil olan yerleşmelerin nüfusları taranarak nüfus verileri elde edilmiştir (Tablo 3).

1935 yılı itibariyle nahiye merkezi olan Yahyalı'nın nüfusu 5372'dir. Nahiye merkezine bağlı kırsal yerleşmelerin nüfusu ise 6810'dur. Yahyalı'nın nüfusu 1985-1990 sayım dönemine kadar genel itibariyle artarak devam etmiştir. Bu sayım döneminden itibaren azalma eğilimine giren Yahyalı nüfusu günümüze kadar bu eğilimi devam ettirmiştir. 1985-1990 nüfus sayımı döneminden itibaren başlayan bu azalmanın sebepleri ilk başta o tarihlerden itibaren Avrupa'ya olan işçi göçleridir. Köy nüfusu günümüze kadar azalmaya devam etmiştir. Bunun başlıca sebepleri büyük oranda yurt dışına yapılan işçi göçleri, ilçenin coğrafi konumu gereği iş imkânlarının az olması ve tarım alanlarının oldukça sınırlı olmasıdır. Genç nüfus başta Kayseri ili başta olmak üzere büyük şehirlere iş imkânlarına erişmek için göç etmektedir.

Tablo 3: Yahyalı İlçesinin Kır ve Şehir Nüfusu (1935-2021)

Yıllar	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Toplam Nüfus
1935	5372	6810	12182
1940	5248	5821	11069
1945	6109	8475	14584
1950	6346	9339	15685
1955	7351	11104	18455
1960	8697	14579	23276
1965	10283	16660	26943
1970	11546	18104	29650
1975	13738	19556	33294
1980	15763	21815	37578
1985	17875	23493	41368
1990	20401	23646	44047
2000	22665	20538	43203
2010	22168	16099	38267
2015	20219	16159	36378
2021	20700	14974	35674

Kaynak 3: DİE (1935-2000), TÜİK (2010-2021) ADNKS

3.2.2. Yerleşme

Yerleşmelerin tipi, dokusu, orada yaşayan insanların tarihini ve kültürünü yansıtmaktadır. Mimaride kullanılan malzemeler ise çoğunlukla bölgede var olan malzemelerle sınırlıdır. İnsanlar kolaylıkla ulaşabileceği malzemeler yine o insanların kültürlerine ve alışkanlıklarına göre şekillenerek belli başlı yapı tiplerini oluşturmaktadır. Tüm bunların sonucunda yerleşmeler ve kuruluş yerleri, özellikleri, mimaride kullanılan teknikler, kültürün bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır Tablo 4).

Yahyalı ilçesinde yerleşmelerin dağılışında pek çok unsur etki etmektedir. Bu unsurların en başında çalışma alanın topografik özellikleri yer almaktadır. İlçe merkezi kuzey kesimde ulaşımın daha kolay, tarım arazilerinin daha fazla olduğu kuzey kesimde ovada bulunmaktadır. İlçe merkezinden güneye doğru gidildikçe yükseltinin artması sebebiyle yerleşmeler vadi yamaçlarında yoğunlaşmaktadır. İlçenin batı kısmında yer alan Toroslar silsilesinin parçası olan Aladağların, doğu kısmında ise Tahtalı dağlarının bulunması ve çalışma alanının en büyük akarsuyu olan Zamantı

ırmağının derin bir vadi açarak buradan akması yerleşmelerinde bu vadi boyunca kurulmasını sağlamıştır (Harita 8).

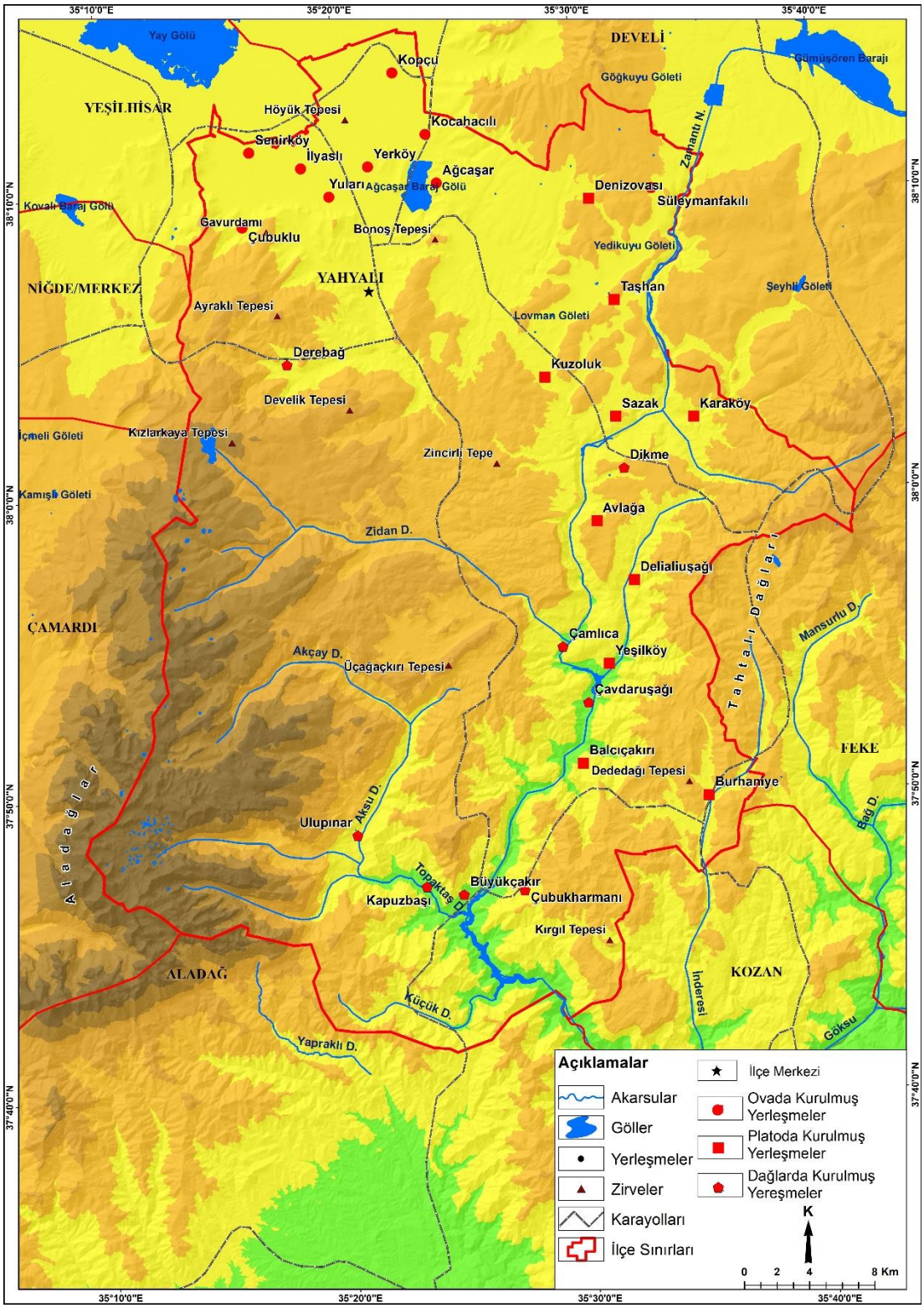
Yahyalı ilçesi yüz ölçüm olarak geniş bir yer kaplasa da ilçenin güney ve güneybatı kısmını kaplayan dağlık kütle üzerinde herhangi bir sabit yerleşme bulunmamaktadır. Buna karşılık dönemlik olarak yaylacılık faaliyetleri sürdürülmektedir. Vadi yamaçlarında kurulmuş olan yerleşmelerin tarım faaliyetleri yapabilecek alanları çok sınırlıdır. Çalışma alanındaki meskenler büyük oranda tek katlı kâgir yapılardır. Geçmişte çok kullanılan kerpiç yapılar artık tercih edilmemekte, hasar gören bu yapılar onarılmaktan ziyade yıkılıp tekrar taş, tuğla gibi hazır malzemeler kullanılmaktadır. Geçmişte burada mesken yapımında kullanılan ana malzeme taş iken günümüzde inşaatçılığın gelişmesiyle birlikte artık yerini tuğla, biriket gibi hazır malzemelere bırakmıştır. Ekonomik olarak daha uygun olması ve bu malzemelerle meskenin yapılması daha kolay olması ana tercih edilme sebepleridir (Kart, 2009, s. 51).

Tablo 4: Yahyalı İlçesinde Morfolojik Birimlere Göre Yerleşmelerin Dağılışı

Ova Yerleşmeleri	**Plato Yerleşmeleri**	**Dağ Yerleşmeleri**
Ağcaşar	Avlağa	Büyükçakır
Camikebir	Balcıçakırı	Çamlıca
Süleymanfakılı	Burhaniye	Çavdaruşağı
Çubuklu	Delialiuşağı	Çubukharmanı
Yerköy	Denizovası	Derebağ
Yuları	Karaköy	Dikme
Senirköy	Kirazlı	Kapuzbaşı
İlyaslı	Kuzoluk	Ulupınar
Kocahacılı	Sazak	
Kopçu	Taşhan	
Merkez Mahalleler	Yeşilköy	

Kaynak 4: HGM Küre Programı kullanılarak belirlenmiştir

Harita 8: Yahyalı İlçesi'nin Yerleşme Dağılış Haritası

3.2.3. Ulaşım

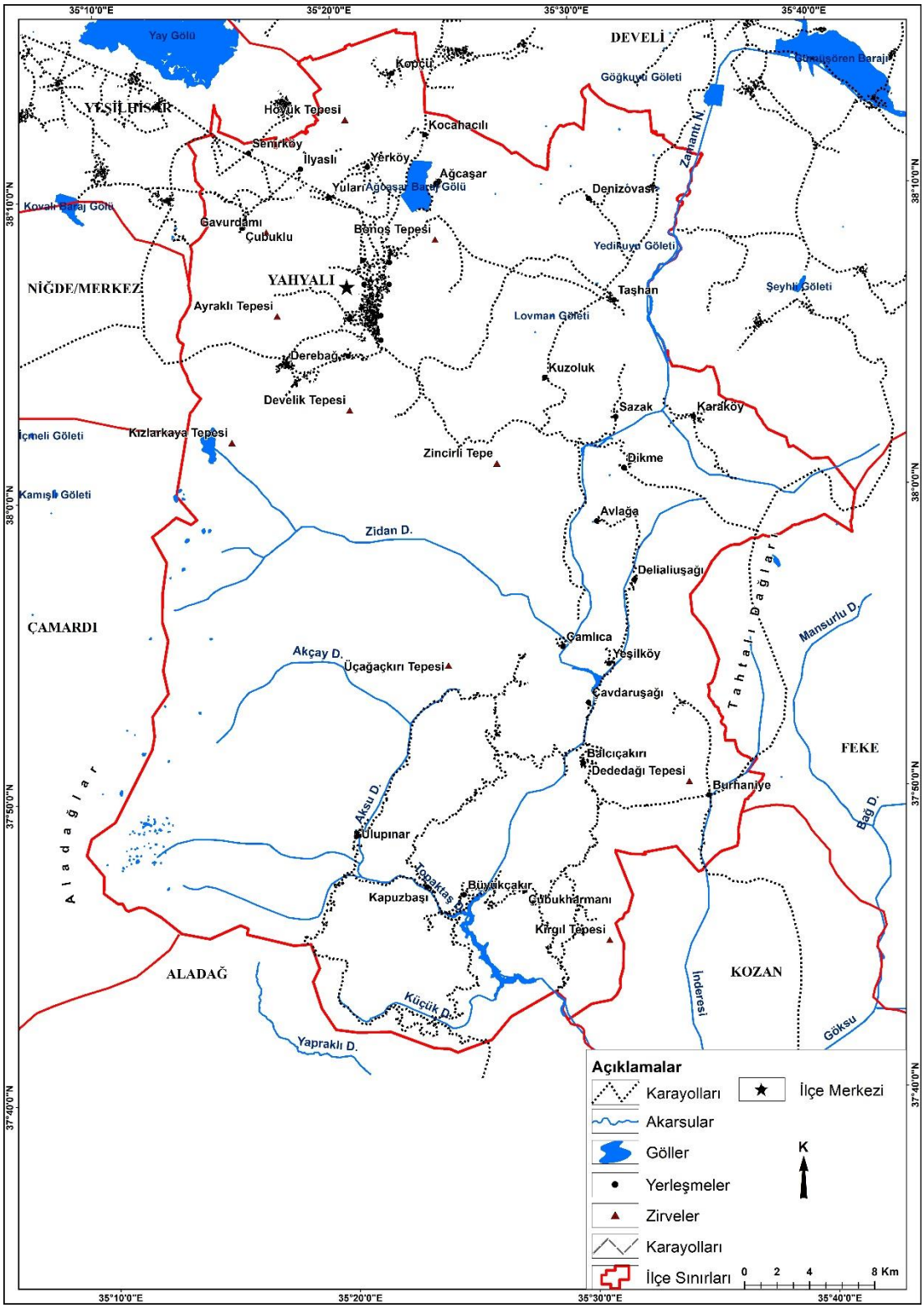
Bir bölgede yer alan turizm alanları ve verilen hizmetlerin değer kazanabilmesi oraya turistlerin ulaşabilmesiyle mümkün olabilir. Bir yere ulaşımın kolay hale gelmesi turizm faaliyetlerinin başlamasını ve gelişimini sağlarken, gelişen turizm faaliyetleri de o yerin ulaşım ve hizmet altyapısını geliştirmektedir ve sonuç olarak sosyal ve ekonomik açıdan kalkınma meydana gelmektedir.

Karayollarının hemen hemen her yere ulaşabilme özelliği ve diğer ulaşım sistemleri ile çok daha kolay bir şekilde uyum sağlaması onu turizm faaliyetlerinin gelişmesinde, dağılışında ve turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesinde çok daha önemli bir faktör haline getirmektedir (Baykal 2015: 57-68).

Kuzeyden güneye doğru yükseltisi artan dağlık ve engebeli araziye sahip olan Yahyalı için havayolu ve demiryolu gibi ulaşım sistemlerinden söz etmek olanaksızdır. Havayolu ve demiryolu ulaşımı mümkün olmayan Yahyalı ilçesine ulaşım yalnızca karayolu ile sağlanmaktadır. Yahyalı ilçesine en yakın olan havalimanı 84 km mesafede bulunan Kayseri havalimanıdır. İlçenin kuzeybatısında yer alan Yeşilhisar ilçesinden geçen Kayseri-Niğde arasında bulanan demiryolu ise Yahyalı ilçe merkezine 42 km mesafede bulunmaktadır. Fakat ulaşım açısından pek fazla kullanılmamaktadır.

Topografik özellikleri Yahyalı ilçesinde ulaşım sistemlerinin gelişmesinde büyük zorluklar çıkarmakla birlikte çoğu engebeli yerlere ulaşmayı mümkün kılmamaktadır. Önemli kırsal turizm alanlarına ulaşım ancak yaya olarak mümkün olmaktadır. Yüksek ve engebeli olan Yahyalı'da karayolu ulaşımı topografik unsurların özelliklerine göre belirlenmiştir (Harita 9). Özellikle çalışma alanının güneybatısında Aladağlar'daki Hacer Ormanları, Aladağlar Milli Parkı ve Yedigöller gibi önemli destinasyonlara karayolu ulaşımı yapılamamaktadır. Buna karşılık dağcılık faaliyetleri açısından bölgeye ulaşım yürüyüş rotalarına ev sahipliği yapmaktadır

Harita 9: Yahyalı İlçesi Karayolları Haritası

İlçenin tamamında toplam 191 km sokak, 82 km cadde, 0,6 km bulvar, 376 km ise köyler arasında karayolu bulunmaktadır. Karayollarının çoğunluğunu hasar görmüş asfalt yollar oluşturmaktadır. Arazi yollarının çoğunluğu stabilize yollardır.

3.2.4. Arazi Kullanımı

Yaklaşık 1800 km²'lik alanıyla Yahyalı ilçesinde arazi örtüsünün yarıya yakınını mera alanları oluşturmaktadır. İlçenin kuzeydoğusunda Denizovası mahallesi çevresinde, Taşhan-Kuzoluk-Aladağlar hattında Tahtalı Dağları'nın kuzeybatıya bakan yamaçlarında, Ulupınar'ın batısı ve Aksu Vadisi yamaçları boyunca mera alanları yayılmaktadır (Harita 10).

İlçenin kuzeybatısında yer alan Aladağlar'ın çevresinde ise herhangi bir toprak örtüsü bulunmayan çıplak kayalıklar mevcuttur. Bu alanlar 2000 metrelerden itibaren Alpin dağ çayırlarının yetişmediği alanlardan başlayarak dağ zirvesine kadar olan alanları kapsamaktadır. Yaklaşık 230 km² alanı kaplayan toprak örtüsünden yoksun olan çıplak kayalık alanlar, tırmanış ve yürüyüş yapan turistler açısından ilgi çekici yerlerdir.

Bölgede orman varlığı ise şu şekilde yayılış göstermektedir: 190,3 km² karışık ormanlar, 144,3 km² iğne yapraklı ormanlar, 4,9 km² geniş yapraklı ormanlar. Karışık orman alanları Çubukharmanı ve Kırgıl Tepe arasında, Tahtalı Dağları'nın batı yamaçlarında Delialiuşaığı'nın güneyi ve kuzeyinde, Zamantı Vadisi ile Avlağa arasında yayılış göstermektedir. İğne yapraklı ormanlar 144,3 km²'lik alanıyla bölgenin en yaygın orman alanına karşılık gelmektedir. İlçenin güneyindeki dağlık alanlarda yayılış gösteren ormanlık alanların en bilineni Hacer vadisinde yer alan Hacer ormanlarıdır (Tablo 5).

Yörede alanı çok fazla olmasa da geniş yapraklı ormanlar bulunmaktadır. Yaklaşık 5 km² yayılış gösteren geniş yapraklı ormanlar ilçe merkezinin batısında yer almaktadır. Gavurdamı mevkisinin güney yamacı boyunca ve Derebağ Develik tepe ve Ayraklı tepesi arasındaki vadi geniş yapraklı orman alanlarının yayılış gösterdiği alanlardır.

İlçe merkezinin çevresinde ve Zamantı ırmağı vadisinin uygun yamaçlarında meyve bahçelerinin yayılışı dikkat çekmektedir. Bölgede yetiştirilen en faz meyve

ürünün elmalardır. Elmanın dışında armut, ayva, kayısı, kiraz, vişne, badem, ceviz üretimi de oldukça fazladır.

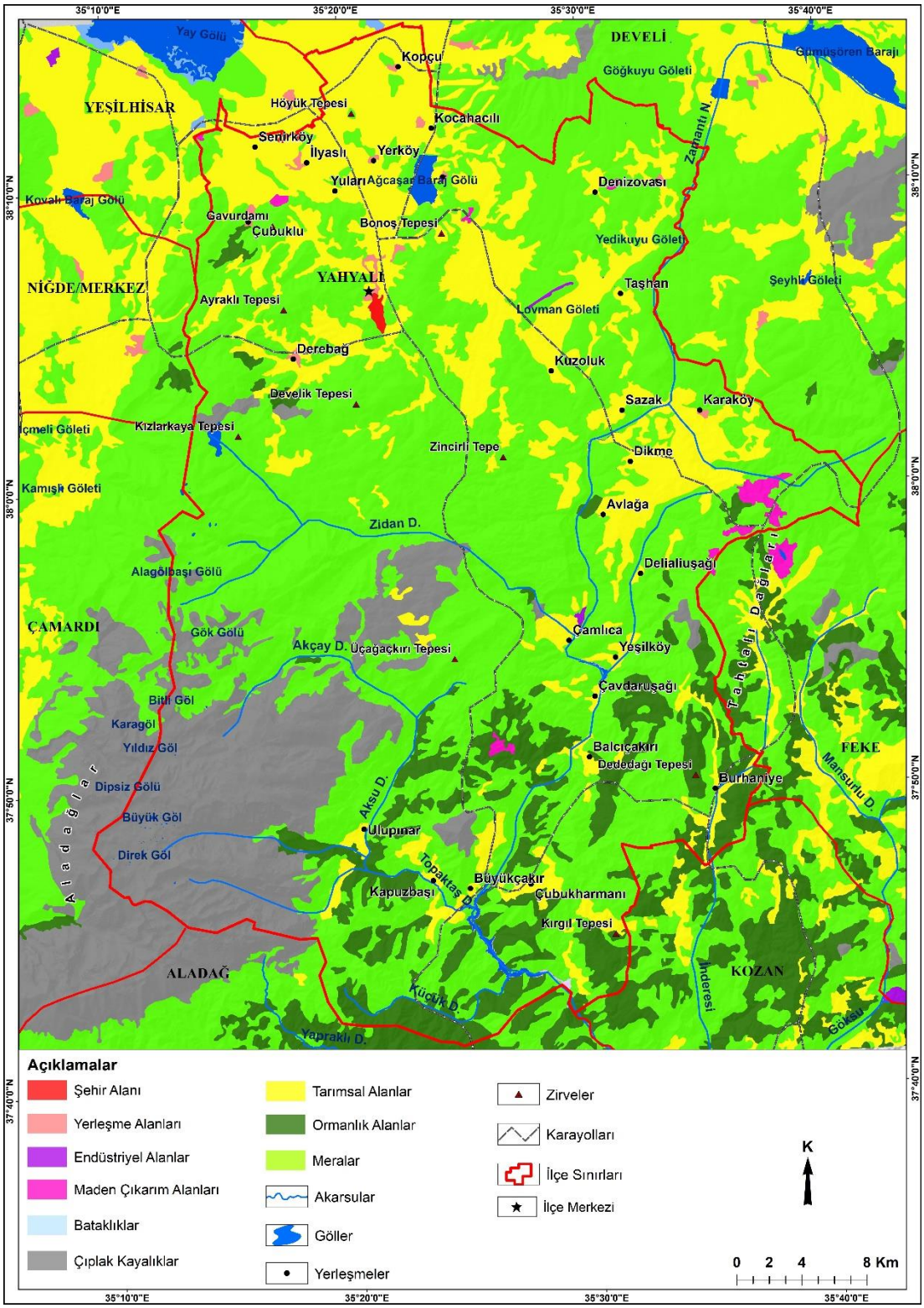
İlçede sulu tarım faaliyetleri kuzeydeki ovada yapılmaktadır. Buraya su sağlayan Ağcaşar Baraj Gölü sulama amacıyla 1986 yılında yapılmış olup bölgenin sulama ihtiyacını karşılamaktadır. Zamantı ırmağı çevresinde dar düzlük alanlarda da yer yer tarım faaliyetleri yapılsa da daha çok meyve ağaçları ve hayvancılık faaliyetleri yürütülmektedir.

Tablo 5: Yahyalı İlçesi Arazi Kullanım Alanları (2018)

Araziler	**Alanlar (km²)**
Tarım Alanları	342,2
Endüstriyel ve Ticari Birimler	1,0
Yerleşme Alanları	6,4
Orman Alanları	158,9
Göl Alanları	6,9
Maden Çıkarım Sahaları	8,2
Çıplak Kayalık	230,7
Mera Alanları	1042,6
Toplam Alan	**1797,0**

Kaynak 5: CORİNE

Harita 10: Yahyalı İlçesi Arazi Kullanım Haritası

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YAHYALI İLÇESİ'NİN KIRSAL TURİZM ÇEKİCİLİKLERİ

Kırsal turizm faaliyetleri, genel turizm aktivitelerinden oldukça ayrılmaktadır. Genel turizm faaliyetleri deniz-kum-güneş üçgenine odaklanmasına karşın kırsal turizm faaliyetleri çok daha geniş bir yelpazeye hitap etmektedir. En büyük fark ise turizm algısındadır. Genel turizm faaliyetleri çok sayıda insanın bulunduğu ve çok fazla tercih edilen alanlarda icra edilirken, kırsal turizm algısı bunun tam tersidir. Kırsal turizm faaliyetlerine katılmak isteyen turistler macera arayan çok sayıda insanın bulunmadığı ve çok az tercih edilen, doğa ile iç içe olabilecekleri yerleri tercih etmektedirler.

Kırsal turizm dendiği zaman bahsi geçen faaliyetlerin kırsal (kent dışı) alanlarda yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Bu bağlamda turizm faaliyeti yapılacak alanın doğal ve kültürel çekiciliklerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Jeolojik, jeomorfolojik ve topoğrafya gibi unsurların önemi de burada ortaya çıkmaktadır. Şelaleler, göller, kamp alanları, yaylalar, dağlar, ormanlar vb. unsurlar kırsal turizm konusunun doğal çekicilik alanlarını oluşturmaktadır.

Her ne kadar kırsal turizm konusunda doğal alanlar ve doğal varlıklardan bahsedilse de bölgenin kültürel ve tarihi özellikleri de eşit derece önemlidir. Kültürel varlıklar insanların binlerce yıllık deneyimleri ve yaşam tarzlarından ortaya çıkmış ürünlerdir. Tarihi yerleşmeler, yapılar ve mimari gibi özellikler kırsal turizm konusunda beşerî çekicilikler olarak adlandırılmaktadır. İnsanlar turizm aktivitelerinde kendi kültürlerini ya da yabancı kültürleri merak ederek bu alanları ziyaret etme ihtiyacı duymaktadır.

Bir bölgenin ekonomik coğrafya özellikleri kırsal turizm ile yakından ilişkilidir. Dağcılık, doğa yürüyüşü, kampçılık ve yaylacılık gibi faaliyetlere katılan turistler doğa ile iç içe bulundukları alanda, ihtiyaç duydukları yeme-içme gibi unsurları yine bu alanlardan karşılamak istemektedir. Aynı zamanda bölgeye has olarak üretilen ürünlere de yönelmektedirler. Böylece kırsal alanlarda turizm faaliyetlerinde bulunan katılımcıların ihtiyaçları giderilirken bölgede yaşayan insanlara da ek gelir kapısı açılmaktadır.

4.1. DOĞAL ÇEKİCİLİKLER

Yahyalı ilçesinin sahip olduğu jeolojik ve jeomorfolojik özellikler ile iklim farklılıkları ve bitki örtüsü çeşitliliği doğal peyzaj bakımından zengin görünümlerin ortaya çıkmasını sağlar ve bu nedenle doğal çekicilikler bakımında önemli potansiyele sahiptir. Su varlıkları bakımından avantajlı bir konumda yer alması zengin biyoçeşitliliği beraberinde getirir ve bu zenginlik kırsal turizm fırsatlarını oluşturur. En önemli kırsal turizm potansiyeli sunan doğal çekicilikler arasında şelaleler, göller, vadiler, bitki çeşitliliği, dağlar ve yaylalar yer alır.

4.1.1. Jeolojik-Jeomorfolojik Çekicilikler

4.1.1.1. Dağlar

Dağlık alanlar basitçe kırsal alanlar olmaktan ziyade önemli kırsal turizm destinasyon alanları haline gelmesi kırsal turizme olan yönelimin armasıyla birlikte gerçekleşmiştir. Nitekim dağlar kırsal turizm çekiciliklerinin çoğunu bünyesinde barındıran alanlardır. Bünyesinde doğa yürüyüşünden flora ve faunaya, tırmanış yapmaktan manzara güzelliğine, yerel kültür çekiciliklerinden kuş gözlemciliğine kadar çok farklı turizm aktivitelerini barındırmaktadır. Bunlardan başka kış sporlarını, yaban hayvanı avcılığı, yaylacılık faaliyetleri, doğa fotoğrafçılığı ve Biyocoğrafik gibi çekicilikleri bünyesinde barındırmaktadır. Ekonomik açıdan sınırlı kaynaklara sahip olan dağlık alanlarda kırsal turizm faaliyetlerinin gelişmesiyle birlikte yöreye ek gelir kapısı oluşturacak ve yöre halkının göç hareketini yavaşlatacağı gerçektir.

Çalışma alanının neredeyse %70'i dağlık alanlarla kaplıdır. Toroslar dağ silsilesinin önemli bir parçası olan Aladağlar çalışma alanının güneybatı kısmını oluşturmaktadır. Keza Tahtalı dağları ise çalışma alanının doğu kısmını oluşturmaktadır. Bu iki önemli dağ sırası bünyesinde çok sayıda tepeler bulunmaktadır. Bunların en yükseği yaklaşık 3700 metre yükseltide bulunan Demirkazık tepesi olup Aladağların en yüksek noktasını teşkil eder.

4.1.1.2. Yaylalar

Yaylalar daha öncelerde sadece hayvancılık faaliyetleri amacıyla yaz aylarında alçak alanlardaki otlak alanların kurumasıyla birlikte daha yüksek alanlardaki otlaklara çıkılmak suretiyle ekonomik açıdan kullanılırdı. Fakat günümüzde yaylalar çok farklı amaçlar için kullanılmaktadır. Doğal peyzaj manzarası, temiz havası, sakin ve insanların çok bulunmadığı yerler olması, bitki ve hayvan varlığı açısından zengin olması ve bozulmamış kültürel değerlerin olması gibi unsurlar yaylaları önemli kırsal turizm destinasyonları arasına katmaktadır. Dağcılık, doğa yürüyüşleri(trekking), foto safari, kampçılık ve flora-fauna gibi faaliyetler yaylaların kırsal turizm açısından kullanım alanlarını oluşturmaktadır. Öte yandan turizm faaliyetinde bulunan turistler ihtiyaçları doğrultusunda bölgede yaşayan yerel halktan onların ürettiği tarımsal ürünleri satın alarak ek bir gelir kapısı sağlamaktadırlar. Ekonomik açıdan tek çeşit ekonomik geliri bulunan bu alanlara önemli derecede ek gelir kapısı sağlanmaktadır. Böylece yaylalar kırsal turizm potansiyeli açısından en önemli yerler içerisinde yer almaktadır.

Jeomorfolojik açıdan Yahyalı ilçesinin uygunluğu yaylacılık faaliyetlerinin artmasına ortam hazırlamıştır. İrili ufaklı 70'ten fazla yayla bulunmaktadır (Kart, 2009). Yaylaların çoğunluğu ilçe merkezinin hemen batısından başlayarak güney yönünde Ulupınar'a kadar sıralanmaktadır. Diğer alanlarda yer yer yaylalar var olsa da yoğunluk ilçenin batısındadır. Özellikle doğa yürüyüşü yapan insanların uğrak noktaları olan yaylalar kırsal turizm açısından önemli destinasyonlardandır.

4.1.1.3. Mağaralar

Jeolojik süreçlerin etkisi ile oluşan mağaralar ilginç yapıları ile dikkat çekmektedir. Oluşumları itibariyle doğal özelliklere sahip olan mağaralar, kırsal turizm potansiyeline sahip varlıklardır. Yahyalı ilçesinde kırsal turizm potansiyeli bulunan mağaralar; Sinekli Mağarası, Subatağı Düdeni, Martan Mağarası, Maden Mağarası, Körkuyu 1, Körkuyu 2, Körkuyu Kar Deliği, Körkuyu İni, Hafriyat, Güvercinlik mağarası, Gürgenli düdeni, Gücüksu mağarası ve Dıngırağak mağarasıdır.

Sinekli Mağarası, Yahyalı ilçesinde Ceviz yaylasında bulunan mağara 1996 yılında MAD (Mağara Araştırma Derneği) tarafından araştırılmış ve haritası çizilmiştir. Toplam uzunluğu 170 metre olan mağaranın derinliği ise 67 metredir.

Subatağı Düdeni**,** Çamlıca köyü sınırları içerisinde Subatağı mevkisinde yer almaktadır. MAD tarafından 1992 yılında -171 metreye, 1993 yılında -412 metreye, 1994 yılında ise mağaranın bir sifonla sona erdiği -643 metreye araştırma gezileri düzenlenmiştir. Mağaranın düşey eksenli ilk 140 metresinde cadı kazanları ve göller bulunmaktadır.

Martan Mağarası**,** Büyükçakır mahallesinde 1055 metre rakımda bulunmaktadır. Derinliği yaklaşık 30 metre olan mağara 1999 yılında MAD tarafından araştırılmıştır.

Maden Mağarası**,** Çamlıca sınırları içerisinde yer alan, yaklaşık 76 metre derinliğe ve 32 metre uzunluğa sahip olan mağara 1996 yılında MAD tarafında araştırılmıştır. Yöre haklı tarafından eski bir çinko madeni olduğu söylenmektedir.

Körkuyu 1, Ceviz yaylasında bulunan mağara 130 metre derinliğe ve 80 metre uzunluğa sahiptir. 44 metreye kadar eğimli bir galeriye ve kısa inişlere sahip olan mağara daha sonra biri 40 metre diğeri 17 metre derinliğinde olan iki inişle sona ermektedir. MAD tarafından 1994 yılında incelenen mağaranın zemininde yer alan ve yatay bir şekilde uzanan galeri geçilemeyecek kadar daralmaktadır.

Körkuyu 2, Körkuyu 1 mağarasının yakınlarında bulunan Körkuyu 2 yaklaşık 234 metre derinliğe ve 359 metre uzunluğa sahiptir. 1994 yılında yapılan araştırmada en başta eğimli girişten sonraki 21 metre inişin altında bulunan eğilimli galerinin dibi molozlarla tıkanmıştır. Molozların temizlenmesinin ardından yaklaşık 30 metre ekipman gerektirmeyen eğimde devam eden mağara daha sonra bir başka araştırma gezisi düzenlenmiştir.

Körkuyu Kar Deliği, Cevizli yaylasında 1780 metre rakımda bulunan mağara 22 metre derinliğe sahiptir. K-D G-B yönünde uzanan mağara 1994 yılının mayıs ayında MAD tarafından araştırılmıştır.

Körkuyu İni, Körkuyu Kar Deliği mağarası ile aynı konumda bulunan mağara yatay özellik göstermesi nedeniyle yapısal olarak ondan ayrılmaktadır. Toplam uzunluğu 33 metredir.

Hafriyat, Kapuzbaşı mevkinde yer alan mağara yaklaşık 20 metre derinliğindedir. Mağaranın girişi dar bir çatlak şeklinde olup 15 metre ilerledikten sonra genişlemektedir. Mağaranın son bulduğu duvarda sarkıtlar ve traverten oluşumu mevcut olup hava akımı olduğu tespit edilmiştir.

Güvercinlik mağarası, dikey mağara özelliğinde olup derinliği yaklaşık 60 metredir. Derebağ mahallesinde yer alan mağara 1997 yılında MAD tarafından tespit edilip literatüre eklenmiştir.

Gürgenli düdeni, Ceviz yaylasında Gücüksu mevkinde yer alan, 24 metre derinliğe sahip ve yaklaşık 5x5 km çapa sahip havzanın suyunu boşaltan mağara tam olarak subatan şeklinde değildir. 2003 yılında MAD tarafından yeni bir araştırma gezisi tavsiye edilse de çalışma yapılmamıştır.

Dıngırağak mağara, Kapuzbaşı mahallesinde Uzunca yaylasında yer almaktadır. Yol kenarında küçük bir tepenin hemen ardında yer alan mağaraya giriş ancak bir insanın girebileceği yerden yapılmaktadır.

Gücüksu mağarası, 1996 yılında MAD tarafında tespit edilen mağara 1800 metre rakımda bulunmaktadır. 32 metre derinliğinde olan mağaranın uzunluğu ise 75 metre olarak ölçülmüştür.

4.1.2. Hidrografik Çekicilikler

4.1.2.1. Şelaleler

Doğal güzellikleri ile muazzam bir peyzaj özelliğine sahip olan şelaleler turistlerin her daim dikkatini çekmektedir. Yahyalı ilçesi sınırları içerisinde yer alan şelalelere ulaşım zor olsa da yılın belirli dönemleri turistlerin ilgi odağı olmaktadır. Kapuzbaşı Takım Şelaleleri, Güney Şelale, Yeşilköy Şelalesi ve Derebağ Şelalesi kırsal turizm potansiyeli yüksek olan şelaleler arasında yer alır.

4.1.2.1.1. Kapuzbaşı Takım Şelaleleri

Yahyalı ilçe merkezine 63 km mesafede olan, Aladağlar Milli Parkı sınırı içerisinde yer alan ve adını da Kapuzbaşı köyünden alan takım şelalelerdir. Ortalama yükseltileri 40-60 metre arasında olup aralarındaki mesafe ise ortalama 15-20 şer metredir (Foto 1). Kapuzbaşı takım şelaleleri kalker ve şistli kayaçlarla kaplı, engebeli ve dağlık bir alanda bulunmaktadır. Bölgenin jeolojik özellikleri ve bölgesel faylanma ile oluşan şelaleler karstik özellikte olup Aksu deresinin de içinde bulunduğu Aksu vadisine dökülmektedir.

Fotoğraf 1: Kapuzbaşı Takım Şelaleleri girişi

Aksu vadisinin ağız kısmında çok sayıda yan yana dizili olan şelalelerin en büyüğü Elif şelalesidir (Foto 2). Son yıllara kadar Elif şelalesi önünde bulunan değirmen faaliyet gösterse de şu an aktif değildir. Jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri itibariyle tarım faaliyetlerinin çok az olduğu alanda şelalelerin oluşturduğu akarsu herhangi bir sulama faaliyetinde kullanılmadan Zamantı Irmağı'nı beslemektedir.

Fotoğraf 2: Elif Şelalesi

4.1.2.1.2. Güney Şelale

Güney şelale Kapuzbaşı şelalelerinin yaklaşık 600-700 metre güneyinde yer alan özellikleri bakımından Kapuzbaşı şelaleleri ile benzerlik gösteren bir diğer şelaledir (Foto 3). Şelale adını Kapuzbaşı şelalelerinin güneyinde bulunmasından dolayı almıştır.

Fotoğraf 3: Güney Şelale (kurumuş hali)

Debi bakımından Kapuzbaşı şelalelerinden daha düşük olan Güney şelaleyi diğer şelalelerinden ayıran en önemli özelliği Ekim-Kasım aylarından sonra tamamen suyunu yitirmesidir (Foto 4). 30 metre kadar yükseklikten dökülen şelale Aksu vadisine birleşen ve sularını buraya akıtan Bozarmut Deresi'ne boşalmaktadır.

Fotoğraf 4: Güney Şelale (Kart 2009)

4.1.2.1.3. Yeşilköy Şelalesi

Yahyalı ilçe merkezine yaklaşık 45 km mesafede bulunan Yeşilköy şelalesi Yeşilköy yerleşimi sınırlarında bulunduğu için adını da bu köyden almıştır. Buraya ulaşım yaklaşık 43 km asfalt yol ile Çamlıca HES II regülatörü girişine, oradan da yaklaşık 1,5 km stabilize yol ile tesislerin bulunduğu yere, daha sonra yaklaşık 500 metre çok dik yamaçlardan yürüyüş ile ulaşılmaktadır (Foto 5).

Fotoğraf 5: Yeşilköy Şelalesi'ne giden eğimli yamaç

Diğer şelalelere oranla daha derin ve daha dik bir vadiye akan Yeşilköy şelalesi muhteşem bir görsel şölen sunmasına rağmen ulaşımın çok zor olması bakımından çok tercih edilmemektedir. Şelalenin ziyaretçileri genelde yürüyüş ve dağcılık sporlarını yapan kişiler olmaktadır. İçme suyu sağlanan şelalenin yakınlarında herhangi bir konaklama tesisi bulunmamaktadır (Foto 6). Şelalenin suları, şelaleden hemen sonra Zamantı ırmağı üzerinde oluşmuş olan doğal köprüden geçerek, daha önce doğrudan Zamantı ırmağına karışsa da günümüzde Zamantı dizi barajlarından olan Çamlıca HES II için su tutulan baraj göletinde tutulmaktadır.

Fotoğraf 6: Yeşilköy Şelalesi

4.1.2.1.4. Derebağ Şelalesi

Yahyalı ilçe merkezine yaklaşık 10 km mesafesi ile merkeze en yakın olan Derebağ şelalesi ilçenin güneybatı kısmında yer almaktadır. Derebağ şelalesi bölgenin diğer şelaleleri gibi kalker ve şist türü kayaçlara sahip alanda yer aldığı için karstik bir kaynaktır.

Şelalenin doğduğu kısımda karstik erimeler sonucunda açılmış mağara girişi son yıllarda tespit edilmiştir (Foto 7). Burada yeme-içme tesisi bulunan işletmecilerle yapılan görüşmede Nevşehir'de araştırma yapan bir grup İtalyan araştırmacının mağara içerisine girerek yaklaşık 7-8 saat boyunca ilerlenebileceği bilgisine

ulaşılmıştır. Nitekim adı geçen mağarada herhangi bir bilimsel araştırma yürütülmemiş, mağaranın giriş kısmı demir çitlerle kapatılmıştır.

Fotoğraf 7: Derebağ Şelalesi

4.1.2.2. Akarsular

Kırsal turizm açısından önemli olan bir diğer hidrografik çekicilik ise akarsulardır. Çalışma alanının önemli akarsularına bakıldığında Zamantı Irmağı dikkat çekmektedir. Kuzeyden güneye yaklaşık 60 km boyunca uzanan ırmak çok sayıda çekiciliği bünyesinde bulundurmaktadır. Derin vadiden hızla akan akarsu rafting sporuna imkân tanımaktadır (Foto 8). Yeşilköy ile Büyükçakır yerleşmeleri arasında çok dik yamaçlarla çevrili ve genişliği yer yer 3 metreye düşebilen dirsekleriyle yaklaşık 20 km boyunca rafting sporu için eşsiz bir alana karşılık gelmektedir (Foto 9).

Bölgede birkaç yıl boyunca rafting faaliyetleri şenlik şeklinde yapılsa da düzenli bir şekilde sürekli devam ettirilmediği ve tanıtımın olması gerektiği gibi yapılmadığından dolayı bölge rafting sporu açısından potansiyeli değerlendirilememektedir. Irmak üzerine yapılan 3 adet HES maalesef ırmaktan akan suyun çok fazla tutulmasına neden olurken rafting parkurlarını da kısaltmaktadır.

Yahyalı'nın bir diğer önemli akarsuyu ise Topaktaş Deresi'dir. Aksu Deresi, Bozarmut Deresi ve Kapuzbaşı Takım Şelale'lerinin sularını Zamantı Irmağı'na taşıyan dere aynı zamanda Zamantı Irmağı'nın en önemli kolunu oluşturmaktadır.

Fotoğraf 8: Zamantı Irmağı Rafting Sporu (Yahyalı Belediyesi 2022)

Fotoğraf 9: Zamantı Irmağı

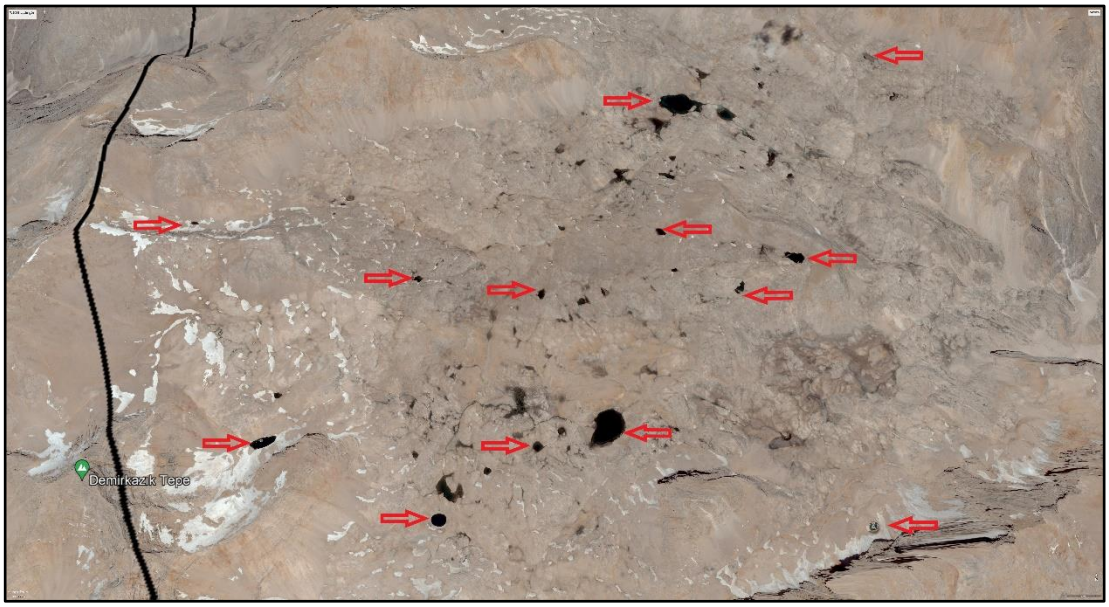
4.1.2.3. Göller

Göller genellikle tarımsal sulama ve kafes balıkçılığı gibi ekonomik kullanım alanları olsa da turizm faaliyetleri açısından çok sayıda fırsatlar sunmaktadır. Genel olarak olta balıkçılığı, foto safari, yüzme faaliyetleriyle birlikte etrafında barındırdığı bitki türleri ve yaban hayatı ile çeşitli turizm etkinlikleri fırsatı sunmaktadır. Bu yüzden günümüzde göl alanları ve çevresi turizm açısından destinasyon konumundadır (Ayhan, 2021, s. 132).

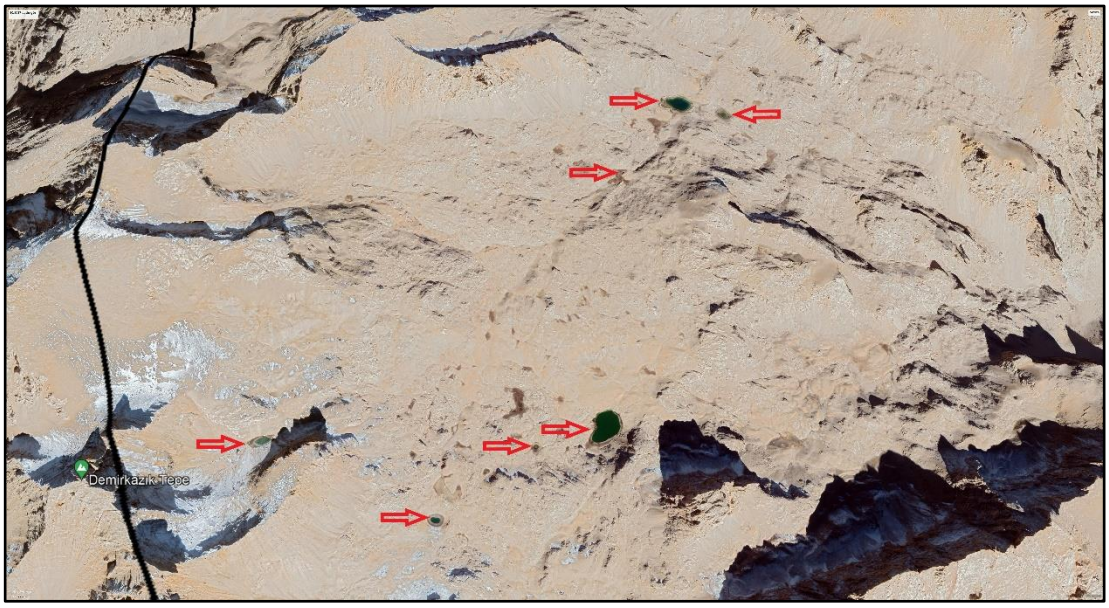
Yedigöller, Aladağlar'ın en yüksek platosunda bulunan ve bu platoya adını veren buzul gölleridir. Aladağlar Milli Parkı içerisinde bulunan platoda ilkbahar aylarının başlamasıyla eriyen kar ve buzul suları platoda 80'den fazla küçük göl oluşturmaktadır (Uydu G. 1). Bu göllerin yedi tanesi hariç geri kalanı yaz aylarının gelmesiyle birlikte kurumaktadır (Uydu G. 2). Yahyalı ilçe merkezine yaklaşık 70 km mesafede bulunan Yedigöller'e ulaşım araç ile Ulupınar köyüne oradan da Hacer Ormanlarından 7 saat süren bir yürüyüş sonrasında ulaşılabilmektedir. Çevresinde çok

sayıda zirve, yaban hayatı, yüksek dağ bitkileri, buzul ve buzul aşınım şekilleri ile kırsal turizm potansiyeli oldukça yüksektir.

Uydu Görüntüsü 1: Yedigöller (Haziran-2022)

Uydu Görüntüsü 2: Yedigöller (Kasım-2022)

4.1.3. Biyocoğrafik Çekicilikler

İlçe arazisinin yaklaşık %70'i dağlık alanlarla kaplıdır. Kısa mesafelerde yükseltilerin çok fazla değişiklik göstermesi bitki örtüsü ve ormanlık alanlar bakımından oldukça zenginleştirmiştir. Akdeniz Bölgesi'nin herhangi bir yerinde 600 ila 700 metre yükseltilerden yukarıya çıkamayan makiler Zamantı Irmağı vadisi boyunca neredeyse 1200 metrelere ulaşabilmektedir. Kuzeyden güneye meşelikler, ardıç, sedir, ladin, Göknar ve karaçam şeklinde sıralanmaktadır. İlçenin kuzey kesimlerinde karasal iklimin hâkim olduğu yerler step örtüsüyle kaplıdır (Köşker, 1997, s. 17-18)

Kızılçam ormanlarının tahrip edildiği 250-1300 metre yükselti aralığında sekonder bir formasyon olarak çalı formasyonları bulunmaktadır. Bölgede 1000-1400 metreler arasında step formasyonları, 1400-2400 metreler arasında antropojen stepler ve 2400 metrelerden itibaren alpin kuşak formasyonu görülmektedir (Ünaldı ve Toroğlu, 2007, s. 236-237).

Çalışma alanı 4,5 km² geniş yapraklı orman alanlarına, 9,6 km² karışık ormanlık alanlara ve 144,3 km² iğne yapraklı ormanlık alanlara sahiptir.

Hacer Ormanları**,** Ulupınar mahallesi sınırları içinde, Yedigöller bölgesine giriş-çıkışı sağlayan vadide yer alan Hacer ormanları bölgenin en önemli ormanlık alanını oluşturmaktadır. Aladağlar Milli Parkı'na giriş yapılan Kapuzbaşı şelalelerinden itibaren Aladağların zirvesine doğru uzanan ormanlık alan ulaşım güzergahı üzerinde yer almakla kalmayıp aynı zamanda mağaracılık, dağcılık, doğa yürüyüşü ve eşsiz manzara özelliğine sahiptir. Hacer ormanlarını Karaçam, sedir, meşe, gürgen, ardıç ve kavak ağaçları oluşturmaktadır. Orman üst sınırının devamında Alpin çayırları yer almaktadır.

İç Anadolu'nun karasal iklim bölgesi ile Akdeniz'in sıcak iklim bölgesinin karşılaşma alanında bulunan Aladağlar ormanlık alanlara sahiptir. Yüksekliği nedeniyle orman üst sınırının daha yükseğinde bulunduğu için ormanlık alanlar Hacer Boğazı'nın (Vadisi) aşağı kısımlarında bulunur. Bölgede varlığını sürdüren hayvanların başında dağ keçileri, tavşanlar, kurtlar, vaşak, sansar, su samuru, tilki ve yaban domuzu gelmektedir. Aşırı avlanma sonucunda nesli çok azalmaya başlayan dağ keçileri (Carpa hircus) Milli Parklar Dairesi Başkanlığı tarafından özel koruma altına alınmıştır. Yörede özel koruma altında bulunan bir diğer tür ise Altın Kartaldır.

4.1.3.1. Milli Parklar

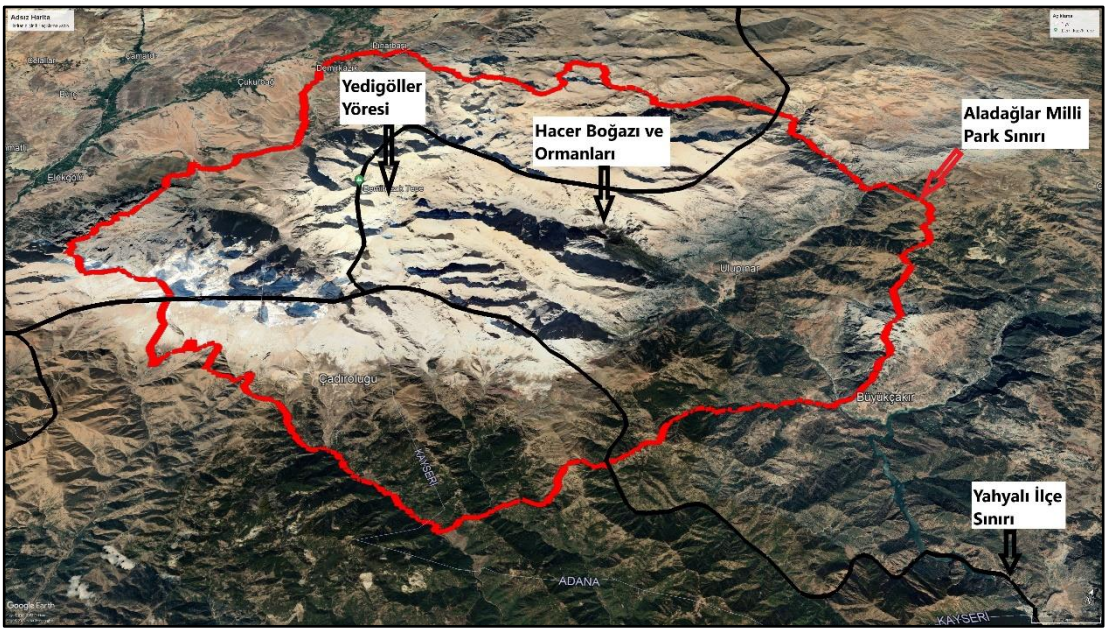
Aladağlar Milli Parkı, Kayseri ilinin Yahyalı, Adana ilinin Aladağ ve Niğde ilinin Çamardı ilçelerinin kesişim noktasında bulunan, büyük bölümü Yahyalı ilçe sınırları içerisinde kalan, toplam 552 km²'lik alana sahip olan Türkiye'nin önemli milli parklarından biridir. 552 km²'lik toplam alanın 315 km²'si Kayseri (Yahyalı), 139 km²'si Niğde (Çamardı), 98 km²'si ise Adana (Aladağ) sınırları içerisinde yer almaktadır. 1995 yılı itibariyle Milli Park statüsüne kavuşmuş, 1998 yılı itibariyle de Uzun Devreli Gelişim Planı çalışmalarına başlanmıştır (Kayseri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022).

Alanda değişik zamanlara ait farklı formasyonlara rastlansa da en yaygın rastlanan formasyon yaşlı Kireçtaşlarıdır. Bunun yanı sıra alanda entrüsif volkanlara ait prikosenit ve gabro gibi kayaçlara, genç dönem özellikleri barındıran kuvaterner ve tersiyer oluklarına da rastlanmaktadır. Derin vadilerle de yarılmış olan alanın yüksek kesimlerinde önemli buzul morfolojisine sahip çok sayıda ize de rastlanmaktadır.

Alan klimatik bakımdan kendisine has özellikler barındırmaktadır. Yükselti farkının oldukça fazla olması klimatik özellikleri etkilemekte ve dolayısıyla yörenin vejetasyonu zenginleştirmektedir. Bünyesinde barındırdığı ormanlık alan Karaçam ve Kızılçam ormanlarına sahip ve Kızılçam ormanlarına geçiş zonu ve her iki orman türünün meydana getirdiği karışık mescerelerle karşılaşılmaktadır (Kayseri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022).

Aladağlar Milli Parkı çok geniş bir alana yayılarak, Demirkazık Tepesi (Niğde), Hacer Ormanlarını ve Vadisini, Kapuzbaşı takım şelalelerini, Yedigöller yöresini, Acısu gibi doğal kaynaklarını sınırları içerisinde bulundurmaktadır. Bölgeye ulaşım Yahyalı ilçe merkezinden 65 km mesafede bulunan Kapuzbaşı Mahallesinden giriş yapılarak sağlanabilir. Bir diğer ulaşım noktası ise Niğde ilinin Çamardı ilçesinden yapılabilir (Uydu G. 3).

Uydu Görüntüsü 3: Aladağlar Milli Park Sınırı

4.2. BEŞERÎ ÇEKİCİLİKLER

Tarihsel kalıntılara bakıldığı zaman dünyanın farklı konumlarında birbirinden bağımsız farklı özelliklere sahip olduğu görülse bile insanoğlunun ortak mirasıdır. Tarih boyunca farklı yerlerde farklı milletler yaşamış, kendilerine has yaşam tarzlarının izlerini geride bırakmış ve günümüze kadar ulaşan kısımları kültürel miras olarak değerlendirilmektedir. Tarihi çağlarda yaşayan medeniyetlerin oluşturduğu sanat harikalarından olan değerleri görme istekleri turizmin kültürel boyutu ile ilgilidir. Turistlerin kendinden önceki medeniyetlerin hangi koşullarda yaşadığını merak etmeleri ve günümüzdeki teknolojik araçların olmadan tarihi çağlardan kalan yapıları merak etmeleri tarihi ve kültürel varlıkların turizmde çekicilik oluşturmasına katkı sağlar.

Yahyalı ilçesinde de birçok tarihi ve kültürel alan turistlerin ilgisini çekmektedir. Tarihi çağlardan günümüze kadar Hitit, Frig, Pers, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerinin hakimiyetinde kalmıştır ve bu medeniyetlerden bazılarının izleri günümüze kadar varlığının sürdüren maddi ve manevi miraslar bırakmışlardır. Kültürel değerleri oluşturan çekicilikler arasında camiler, kaleler, mağaralar, kiliseler, köprüler gibi birçok tarihi ve kültürel değere sahiptir.

4.2.1. Tarihi Alanlar

Yahyalı konumu itibariyle ilk çağ medeniyetleri olan Kapadokya (Kayseri) ile Kilikya (Çukurova) bölgeleri arasında önemli stratejik konumda bulunmaktadır. Geçmiş tarihi içerisinde Hitit, Frig, Pers, Roma, Bizans ve Ermeniler gibi çok farklı kültürlere ev sahipliği yapmış olan Yahyalı bütün bu kültürlerden önemli ölçüde etkilenmiş ve onların izlerini taşımaktadır. Çok sayıda eski yerleşim yerleri kale kalıntıları bulunan ilçede bu yerlerin çoğu tahrip edilmiş durumdadır. Roma dönemi itibariyle bölgede var olan maden yataklarının kullanılması, kaynak sularının yeterli olması ve ulaşım güzergâhları arasında bulunması yerleşimi de artırmıştır.

4.2.1.1. Höyükler

Dikme Höyüğü, Dikme mahallesinin hemen kuzeyinde yer alan höyük yaklaşık 150 metre çapında ve 10 metre yüksekliğindedir (Foto 10). Höyüğün güney kısmı daha az eğimli olduğu için tarım arazisi olarak kullanılmaktadır. Bu nedenden dolayı aşırı

bir şekilde tahribata uğrayan höyük eteklerinde bulunan seramik kalıntıların Roma-Bizans dönemine ait olduğu saptanmıştır.

Çubuklu Höyüğü, Çubuklu mahallesinin kuzeyinde Kuş Tepe mevkiinde tarım arazileri arasında kalan höyük Eski Tunç Çağı Roma dönemine ait olduğu anlaşılmış ve çok sayıda kaçak kazıya maruz kalmış ve tahrip edilmiştir. Herhangi arkeolojik çalışmanın yapılmadığı höyükte kaçak kazılar sonucunda kapısının ortaya çıkarıldığı ve içeri kısımda odaların mevcut olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra kazıları önlemek amacıyla giriş kısmı toprakla kapatılan höyükte herhangi bir koruma alanı bulunmamaktadır (Foto 11).

Kadılar Tepesi Höyüğü, Yerköy merkezinin yaklaşık 4 km kuzeyinde yer alan höyük yaklaşık 150 metre çapındadır. Özellikle tarımsal faaliyetler yüzünden tahrip edilen höyük düz bir mera alanı gibi görünmektedir. Kalkolitik Tunç Çağı Roma dönemine ait olduğu tespit edilen höyükte İslami usullere göre defni gerçekleşmiş mezarlar tespit edilmiştir. Halihazırda çevresinde tarım faaliyetleri devam eden höyüğü herhangi bir koruma sağlanmamıştır (Foto 12).

Fotoğraf 10: Dikme Höyüğü (KKE, 2013)

Fotoğraf 11: Çubuklu Höyüğü

Fotoğraf 12: Kadılar Tepesi

4.2.1.2. Tümülüsler

Kötenni Tepe Tümülüsleri, Kocahacılı mahallesinde bulunan Kötenni tepede toplamda 4 adet tümülüs göze çarpmaktadır. Yakınlarında bir adet su deposu da bulunan tepe korumasız bir şekilde durmaktadır. Çoğu yeri tahrip edilen tümülüslere herhangi bir bilimsel çalışma yapılmamıştır.

Musluk Mevkii Tümülüsü, Akbaş Mevkisinde bulunan ve Kilise adı ile anılan dikdörtgen silindirik tavana sahip olan iki tarihi yapı, kesme taşlar kullanılarak harçsız bir şekilde inşa edilmiştir. Giriş dışında kalan üç tarafta yerden yüksekliği yaklaşık bir metre olan oturma yerlerine (terekler) ve tavan kısma yakın oyuklarda aydınlatma gereçleri koyulabilecek yerler mevcuttur.

4.2.1.3. Eski Yerleşmeler

Dededağ Dağınık Buluntu Yeri, Ağcaşar mahallesinde 1245 metre yükseltide bulunan eski yerleşim yerine herhangi arkeolojik çalışma yapılmamıştır. Erozyon nedeniyle tahribata uğradığı bildirilen yerleşim yerinde herhangi bir önlem alınmamıştır.

Delialiuşağı Arkeolojik Yerleşimi, Delialiuşağı mahallesinin yaklaşık 4 kilometre kuzeyinde bulunan Kayapınar mevkinde tespit edilen yerleşim yeri Demir Çağı Roma dönemine aittir. Keza kaçak kazılar ve tarımsal faaliyetler sonucunda büyük bir tahribata maruz kalmıştır. Kaçak kazı çukurunda tespit edilen öğütme taşlarının roma dönemine ait olduğu tespit edilmiştir.

4.2.1.4. Kaleler

İnsanlık tarihi boyunca önemli bir yere sahip olan kaleler, tarihte savunma amaçlı olarak kullanılırken günümüzde tarihi ve kültürel değerler arasında yer almaktadır. Tarihi ve kültür miras değerleri arasında yer alan kaleler Yahyalı ilçesinde de savunma amaçlı birçok yerde kurulmuşlardır. Faraşa Kaleleri, Deliktaş Mağarası ve Karakolu ve Aşırlık Kalesi (Kale Höyük) kırsal turizm potansiyeline sahip kalelerdir.

Faraşa Kaleleri, Orta çağın çok önemli bir madencilik merkezlerinden olan Çamlıca mahallesinin en zirve noktasında bulunan iki adet kale yerleşmeleridir. Hitit dönemine ait olduğu düşünülen kalelerin küçük olanı neredeyse tamamen yok edilmiştir (Foto 13). Büyük kalenin ise çok küçük bir kısmı ayaktadır (Foto 14). Zamantı ırmağı kıyısında yüksek bir kayanın üzerine inşa edilen kale çevresine hâkim konumdadır.

Deliktaş Mağarası ve Karakolu, kale amacıyla oyulmuş ve karakol niteliğinde kullanılmış olan bu yapı Kapuzbaşı-Ulupınar arasında yer almaktadır (Foto 15-16).

Aşırlık Kalesi (Kale Höyük), ilçe merkezine yaklaşık 5 km mesafede bulunan kale ve çevresi höyük olarak tescillenmiştir. Bunların dışında kalan Güney Kale, Gerzile Kalesi, Hopur Kalesi iki ana güzergâh üzerinde hâkim noktalara askeri ve ticari amaçla yapılmıştır. Tamamına yakını tahrip edilmiş olan kalelere herhangi bir koruma sağlanmamaktadır. Köşkderesi ve Aladağ arasında bölgeye hâkim bir noktada bulunan Suçatı kalesi de aynı amaç ve özelliktedir.

Aşırlık kalesinde tesadüf eseri 1986 yılında çıkarılan İskender lahiti Helenistik döneme ait olup Kayseri müzesinde sergilenmektedir. Müstahkem yapılar olan kalelerin yapılış amacı kontrol, gözetleme amaçlı askeri karakollar olarak kullanılmıştır. Tüm bölgeye hâkim olması gerektiğinden konumları itibariyle ele

geçirilmeleri çok zordur. Horasan harcı benzeri katkı maddesiyle ve blok taşlarla inşa edilmiş çok sağlam yapılardır.

Fotoğraf 13: Küçük Faraşa Kalesi

Fotoğraf 14: Büyük Faraşa Kalesi

Fotoğraf 15: Deliktaş Mağarası ve Karakolu 1

Fotoğraf 16: Deliktaş Mağarası ve Karakolu 2

4.2.1.5. Kaya Mezarlar

Çalışma alanında çok sayıda kaya mezarlar bulunmaktadır. Yörenin doğu-batı arasında ulaşım güzergahında bulunması nedeniyle çok sayıda medeniyetin yerleşmesine olanak sağlamıştır. Bu medeniyetlerin yapmış olduğu kaya mezarlar günümüze kadar kültürel değerler olarak ulaşmıştır. Ayvan mevkiinde bulunan kaya mezarlar Frig dönemi M.Ö. 1200-700 yılları arası anıt-mezar özelliklerini taşımaktadır.

Diğer kaya mezarlar ile benzer özellik gösteren Keklicek I ve Keklicek II kaya mezarları Ayvan mevkisinde bulunmaktadır. Çevresinde bulunan diğer kaya mezarlardan ayıran özelliği ise üzerlerinde hayvan figürlerinin bulunmasıdır. Çevresinde çok sayıda kalıntılar tespit edilmesi buranın eski bir yerleşim yeri de olduğunu göstermektedir.

Dikme mahallesinin yaklaşık 700 metre güneydoğusunda kayalık alanda Dikme Kaya Mezarları, bulunmaktadır. Oyularak inşa edilen mezarların girişi dikdörtgen yapıya sahipken iç kısmı kemerli bir niş şeklindedir. Derinliği yaklaşık 3 metre olan mezarlar tahribata maruz kalmıştır (Foto 17).

Tavanı tonozlu olan mezarın kapı girişinde korniş bulunan Karaköy Mezarları, Karaköy'ün yaklaşık 1 km kuzeybatısında yer alan kayalık zeminde oyularak inşa edilmiş mezar 3 metre yüksekliğinde, 2 metre çapındadır.

Taşhan mahallesi sınırlarında bulunan Taşhan Kaya Mezarları, dikdörtgen bloklar ile inşa edilmiştir. Halihazırda 13 adet kaya mezar net bir şekilde görünürken birçoğunun tahrip olduğu tespit edilmiştir (Foto 18-19).

Fotoğraf 17: Dikme Kaya Mezarlar (KKE)

Fotoğraf 18: Taşhan Kaya Mezarlar 1

Fotoğraf 19: Taşhan Kaya Mezarlar 2

4.2.1.6. Tarihi Mağara Yerleşmeleri

Çalışma alanı, günümüzde olduğu gibi antik dönemde de önemli ulaşım güzergahında bulunduğu için sürekli kontrol altında tutulmak istenmiştir. Alanın taşıdığı bu önem sebebiyle çevresine hâkim olan tepelerde kaleler inşa edilirken öte yandan gözetleme amaçlı sarp konumlarda kayalık alanlar oyularak mağaralar açılmıştır.

Kuzoluk ve Taşhan arasındaki vadiyi kontrol etmek amacıyla oyulan mağara yaklaşık 3 metre uzunluğunda 2 metre genişliğinde Taşhan Mağaraları yer almaktadır. Yaklaşık 200 metre kuzey batısında bir diğer mağara yer almaktadır (Foto 20-21). İçerisinde ateş yakılarak tahrip edilen mağara ve çevresinde herhangi bir koruma alanı mevcut değildir (Foto 22-23). Bir kilometrelik çapta 3 adet farklı mağara girişi tespit edilmiş olup giriş kısımları bulunamamıştır.

Çamlıca mahallesinin yaklaşık 1000 metre kuzeyinde dev bir kayanın orta kısmında bulunan Çamlıca I mağarasının girişi tespit edilememiştir. Önceden mağaranın bir diğer girişinin olduğu ve kapatıldığı söylenmektedir.

Çamlıca Mağara II ise Zidan deresi vadisinin güney yamacında bulunmaktadır. Mağaranın girişi tespit edilememiştir. Yörede Meryem ana hamamı olarak kullanıldığı söylenilse de herhangi bir bilimsel çalışma yürütülmediğinden dolayı kesin bir kanıya varılamamaktadır.

Çubuklu mahallesinin güneyinde bulunan Gavurdamı-Hanyazı-Topraktepe üçgeninde bulunan mağaranın kaçak kazılar sonucunda ortaya çıkartıldığı ve tahrip edildiği söylenmektedir.

Fotoğraf 20: Taşhan Mağara 1

Fotoğraf 21: Taşhan Mağara 2

Fotoğraf 22: Taşhan Mağara 1 (İç Kısım)

Fotoğraf 23: Taşhan Mağara 2 (İç kısım)

4.2.1.7. Dini Alanlar

Dini inançlarını gerçekleştirmek için inanç çekim merkezlerini görmek amacı ile yapılan turistik amaçlı gezilerin turizm olgusu olarak değerlendirilmesi inanç turizmi olarak tanımlanmaktadır (Kaynak ve Sezgin, 2014, s. 359). Camiler ve türbeler inanç ve kültürel miras turizmi kapsamında değerlendirilmektedir.

Akçakoca Sultan Zaviyesi, çalışma alanının Kopçu mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Akçakoca hatun adında birinin yattığı bilinen türbenin kimler tarafından inşa edildiği bilinmemektedir. İki bölüm halinde olan yapının sanduka kısmı 3x5 metrelik üzeri kubbe ile örtülüdür. Yapının ortasındaki taş kemer türbeyi ikiye böler. Mihrap üzerinde yer alan kitabeye göre H. 1246, M. 1830 yılında Akçakoca Sultan adına yaptırıldığı yazmaktadır (Foto 24-25).

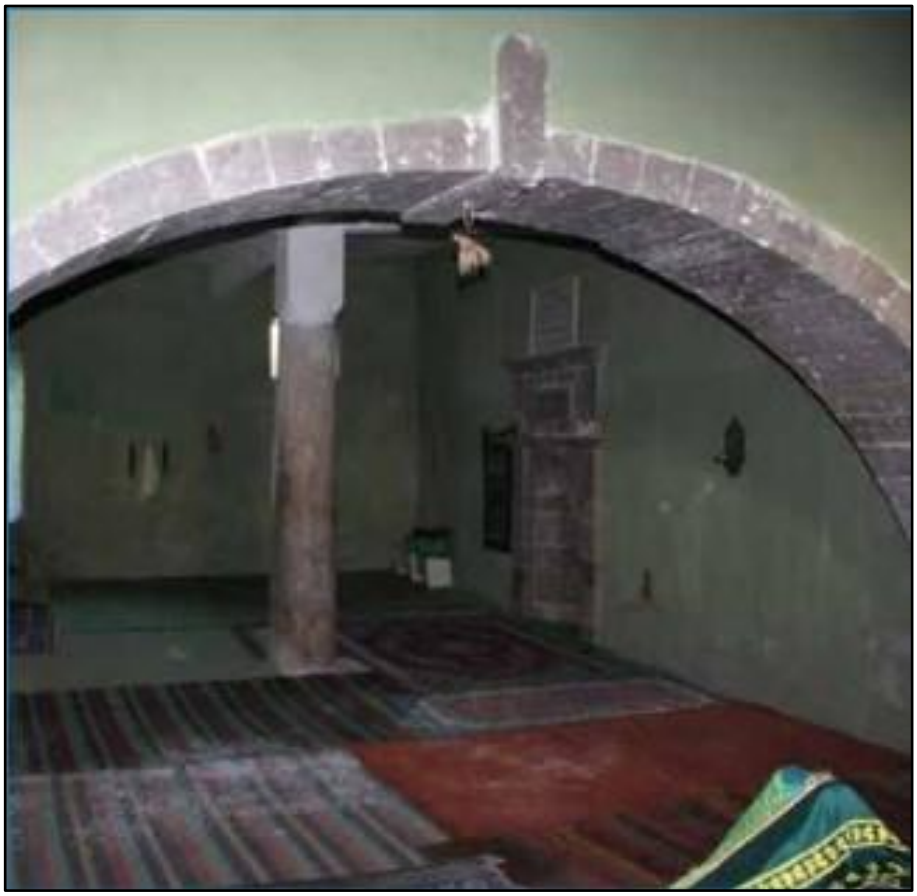
Yahyalı Ulu Camii ilçe merkezinde yer alan camidir ve Yahya Gazi Türbesi ise cami bahçesinde ilçenin kurucusu olan ve ilçenin adını da aldığı kişinin türbesi mevcuttur.

Çamlıca da Faraşa kalelerinin hemen yanında bulunan Çamlıca Camii (Meryemana Kilisesi), eski kilisedir. Bölgenin Türkler hakimiyetine girmesinin ardından kilise genişletilmiş onarılmış ve camiye dönüştürülmüştür (Foto 26).

Fotoğraf 24: Akçakoca Sultan Zaviyesi 1 (KKE 2013)

Fotoğraf 25: Akçakoca Sultan Zaviyesi 2 (KKE 2013)

Fotoğraf 26: Çamlıca Cami (Eski Meryemana Kilisesi)

4.2.1.8. Köprüler

Doğal engeller sebebiyle birbirinden ayrılan ve karşılıklı geçişi imkânsız hale getiren alanlar geçmişten günümüze insanların ulaşımını sınırlamıştır. Doğaya uyum sağlama eğiliminde olan insanoğlu aynı zamanda yaşadığı çevreyi değiştirme gücüne de sahip olmuştur. Ulaşımı engelleyen bazı alanlarda insanoğlu köprüler inşa ederek ulaşımı mümkün hale getirmiştir. Tarih boyunca pek çok köprü inşa edilmiş ve bu köprülerden bazıları günümüze kadar varlığını koruyarak kültürel miras unsurları olarak gelmişlerdir.

Yahyalı ilçesinde yer alan 3 önemli köprü günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. Emin Kadı köprüsü ve Çamlıca köprüsü günümüzde ulaşım anlamında kullanılmamaktadır. Buna karşılık Büyükçakır mahallesinde yer alan eski köprü ise aktif olarak kullanılmaktadır. Bahsedilen bu köprü de taş yapı olup yörenin mimari özelliğini taşımaktadır.

Ulupınar mahallesi sınırları içerisinde Aksu deresinin kolu olan Akçay vadisinden geçişi sağlayan Emin Kadı köprüsü, günümüzde varlığını sürdürmektedir.

Ulupınar'dan yaklaşık 8 km kuzeyde bulunan köprüye ulaşım stabilize yol ile sağlanmaktadır (Foto 27).

Çamlıca köprüsü ise Çamlıca mahallesi sınırlarında, Zidan deresi üzerine inşa edilmiş taş köprüdür. Tek kemerli olan köprü büyük oranda tahrip olmuş yıkılmaya yüz tutmuştur (Foto 28).

Büyükçakır köprüsü, yörenin mimarisini üzerinde taşıyan moloz taşlarla inşa edilmiş ve günümüzde aktif olarak kullanılan bir köprüdür. Bozarmut deresi üzerine inşa edilmiş olan köprü Güney şelalenin de doğusunda yer almaktadır. Köprünün güney kısmında bulunan taşlarda yer yer boşalmalar görülmektedir. Üst kısmına beton dökülerek sağlamlaştırılmaya çalışılsa da mimari özelliği bozulmuştur (Foto 29).

Fotoğraf 27: Emin Kadı Köprüsü

Fotoğraf 28: Çamlıca Köprüsü

Fotoğraf 29: Büyükçakır Köprüsü

4.2.1.9. Yöresel Yemek Kültürü

Her yörenin, her bölgenin, her kültürün kendine özgü damak tadı vardır. Milli kültürün en önemli öğelerinden biri de mutfak alışkanlıklarıdır. Bu kültür toplumun yapısı, sosyal alışkanlıkları ve coğrafi şartlarıyla birlikte şekillenmektedir. Milletlerin kültürel alışkanlıklarının biri de yeme-içme şekilleridir. Geçmişte yarı göçebelik hayatını yaylacılık faaliyetleriyle kısmen devam ettirmeye çalışan Yahyalı'da karasal iklimin kültüre yansıdığını görürüz (Köşker, 1997, s. 98).

Yahyalı'da insanlar hamurlu ve etli yiyeceklere oldukça düşkündür. Bölgede tercih edilen yiyeceklerin çoğunda kullanılan malzemeler yerel halk tarafından üretilmektedir. İlkbahar aylarının başlamasıyla yetişen dağ bitkileri (yemlik, mantar, çiriş, cırtlık, övelek) toplanarak sofranın ana yeşilliklerini oluştururken sonbahar aylarıyla birlikte yetişen bitkiler (narpız, kuşburnu, kızılcık) kış aylarında tüketilmektedir.

Arabaşı, hamur ve yanında çorbası ile, çok sıcak bir şekilde kış aylarında, her ailenin yılda ortalama 5-10 kez yaparak yediğin yemektir.

Bezdirme, yörede özellikle yaşlı insanlar tarafından yapılan ağaç dibek içerisinde elle ezilerek bulgur ve etten yapılan bir köfte türüdür.

Yufka ve Tandır Böreği, pek çok farklı bölgede olduğu gibi Yahyalı'da da kışa hazırlık olarak büyük derin tandırlarda yapılan ekmek ve peynir, yumurta gibi çeşitleri olan böreklerdir.

Üzümlü, çoğunlukla düğünler gibi aktivitelerde yapılan, haşlanmış nohut, siyah kuru üzüm, et ve pekmezden yapılan bir yemek türüdür.

Mantı, Kayseri ilinin tamamında olduğu gibi Yahyalı ilçesinde de mantı yemeği çok yaygındır. Çok sert özellikteki hamurun açılmasıyla içerisine et, soğan ve baharat karışımının konularak elle sıkma yöntemiyle yapılan yemektir.

Keşkef, ise yarma, soğan, yağ, salça ve su ile yapılan yöreye has bir yemek çeşididir.

4.3. EKONOMİK ÇEKİCİLİKLER

Çalışma alanının kırsal özellik göstermesi nedeniyle ekonomisi çoğunlukla tarımsal üretime dayalıdır. Tarımsal üretimin yanı sıra çeşitli evsel üretimler de mevcuttur. Evlerde geleneksel yöntemlerle üretilen ürünler ziyaretçilerin ihtiyaçlarına karşılık verirken yöre halkı için ek gelir kaynağı teşkil etmektedir.

4.3.1. Evsel Sanayi

Yahyalı halısı, Türkiye'de el dokuma yöntemiyle dokunan en ünlü halılardan birisidir. Halıların ünü sınırlarımız dışına kadar çıkmıştır. Fiziki ve beşerî nedenlerden dolayı ekonomik faaliyet çeşitliliği az olan kırsal alanlar ve ilçe açısından önemli bir gelir kaynağı olan halıcılık hammadde ve işçilik maliyetlerinin artması, mali açıdan makine halıları ile rekabet edememesi gibi nedenlerden dolayı son yıllarda büyük oranda gerilemeye başlamıştır. Bu nedenle ilçede hemen hemen her evde mevcut olan halı dokuma tezgâhı oranı %75 oranında azalmıştır (Yahyalı Belediyesi, 2022).

Yahyalı halıları %100 oranında el dokuması olup, boyamalarda doğal olan kök boyaları kullanılmaktadır. Kök boyacılığı bitkilerin dal, yaprak ve köklerinin kazanda kaynatılması sonucunda türlerine göre renklerine suya bırakmasıyla elde edilir. Daha sonra kaynayan boyalı suya halı dokumasında kullanılacak olan ipler koyulup boyanma işlemi gerçekleştirilir. Ceviz yaprağı ve kabuğu, asma yaprağı, çamur ve benzer pek çok doğal malzemeler halı ipinin boyanmasında kullanılmaktadır. Ayrıca ilmik sayısının da çok sık olması gibi nedenlerle maliyetlerin artması Yahyalı halı üretimine büyük sekte vurmuştur. Göbekli, divan, dabazlı, seccade, yolluk ve mihraplı gibi farklı çeşitlere sahip halılar kullandıkça eskimeyen ve değerini koruyan özelliklere sahiptir.

İşlenmemiş taze yünler öncelikle temizlenir ve çıkrık ve kirmen denilen araçlarla eğirilir. Daha sonra ihtiyaç duyulan renklere boyanır (gri renk için çamur, kahverengi için ceviz kabuğu, yeşil için nane ve narpuz yaprağı, siyah için sütleğen otu vb.). Genellikle 1.20x2.10 ebatlarında olan halılar Kasım-Mayıs ayları arasında tarımsal faaliyetlerin en az olduğu dönemlerde dokunurlar. Dokunan halılar tüccarlar vasıtasıyla halk pazarlarında satılırlar.

4.3.2. Atölye Tipi Sanayi

2016 yılında Avrupa birliği projesi dahilinde Yahyalı ilçesinde T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Halk Eğitim Müdürlüğü çatısı altında dokuma atölyesi kurulmuştur. İsmet mahallesinde aktif olarak kullanılmayan iki adet sınıfı olan eski bir okulda kurulmuştur (Foto 30-31-32). 2018 yılında İşkur bünyesine devredilen atölye 2019 yılında halk eğitim ve İşkur arasında protokol yenilenmediği için kapatılmıştır (Kaplanoğlu, 2018, s. 22)

Fotoğraf 30: Dokuma Atölyesi 1 (Kaplanoğlu, 2019)

Fotoğraf 31: Dokuma Atölyesi 2

Fotoğraf 32: Dokuma Atölyesi 3

4.3.3. Tarımsal Faaliyetler

Tarımsal faaliyetler özellikle kırsal alanların hâkim ekonomik faaliyetleri olması dolayısıyla kırsal turizm çekicilikleri konusunda oldukça önemlidir. Meyve, sebze, bakliyat ve diğer hayvansal ürünler satın alınması amacıyla alana günübirlik ziyaretçileri çekerken, aynı zamanda uzun süreli konaklamalarda turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.

Elmacılık, ilçede 1950'li yıllardan itibaren kültürel bir meyvecilik anlayışına ve coğrafi bir işaret durumuna gelmiştir. Son yıllarda geleneksel yöntemler terk edilerek yarı bodur ve bodur elma yetiştiriciliğine evrilmiştir. Klasik tip meyve bahçeciliği yerini modern tip bahçeciliğe bıraksa da dönüşüm istenilen seviyede değildir (Foto 33-34).

Elma meyvesinin vücuda çok çeşitli yararlarının bulunması ve özellikle de meyve suyu üretiminde kullanılması elmanın tüketimini artırmaktadır. İlçede yaklaşık 1090 üretici, 30.165 dekarlık meyve üretim alanlarının 29.450 dekarında elma üretimi yapmaktadır. 117.450 tanesi Golden, 46.000 tanesi Amasya, 324.000 tanesi Starking, 19750 tanesi Granny Smith, 1.354.000 tanesi diğer çeşitler olmak üzere toplamda 1.861.200 adet meyve veren yaşta elma ağacı bulunmaktadır. 2021 yılı elma üretimi 101.460 tondur (TÜİK, 2021). Ayrıca 2022 yılında ilk defa Yahyalı Elma ve Turizm Festivali düzenlenerek çeşitli etkinlikler yapılmıştır. Bu festivalin geleneksel şekilde devam etmesi planlanmaktadır.

Yahyalı İlçesi'nde kırsal alanlarda yaşayan insanlar fiziki şartları el verdiği sürece tarımsal faaliyetlerde bulunmaktadır. Yerleşmelerin çoğu tarıma elverişli olmayan yerlerde kurulması sebebiyle tarımsal üretim düşük olup ev ihtiyaçlarını karşılayacak şekildedir. Bunun yanı sıra kırsal alanlarda turizm faaliyetinde bulunan insanlara ihtiyaç fazlası ürünler satılmaktadır. Üretilen ürünler çoğunlukla bahçe tipinde bakliyat, sebze ve meyvelerdir. Bunun dışında fiziki koşulların hayvancılığa daha fazla müsait olması sebebiyle hayvansal ürünler daha çok üretilmektedir. Bu ürünleri peynir, yoğurt, tereyağı teşkil etmektedir

Bu ürünler turizm faaliyetinde bulunan kişiler tarafından satın alınarak bölgenin ekonomisine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda doğal olarak üretilen bu ürünler bölgeye günübirlik ziyaretçileri çekmektedir.

Fotoğraf 33: Bodur elma ağacı

Fotoğraf 34: Çubuklu Mahallesi'nde elma hasadı

4.3.4. Köşk Evleri (Bungalovlar)

Kapuzbaşı'ndan yaklaşık 7 km daha batıda Ulupınar yolu üzerinde ormanlık alanın içinde yer alan bölgenin en önemli konaklama destinasyonu olan ahşap evlerden meydana gelmektedir. 14 adet köşk evi toplamda 70 kişi kapasiteye ulaşmaktadır (Foto 35-36). Ulaşım sıkıntısı oldukça fazladır. Köşk evlerinin çevresi tamamen ormanlarla kaplı olup hemen kuzeyinden Topaktaş deresi akmaktadır. Buraya gitmek isteyen ziyaretçilerin gıda dışında bütün ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Fotoğraf 35: Köşk evleri 1 (Bungalovlar)

Fotoğraf 36: Köşk evleri 2 (Bungalovlar)

4.3.5. Hidroelektrik Santral (HES) Baraj Göletleri

HES baraj gölleri elektrik üretimi amacıyla yapay bir şekilde oluşturulmuş göletlerdir. Kırsal turizm faaliyetlerinde özellikle doğa yürüyüşü yapan ziyaretçilerin uğrak noktası olan göletler çevrelerinde piknik, kampçılık vb. faaliyetlerin yapılmasına da olanak sağlamaktadır. Gölet çevresinin ziyaretçilerin konaklayabileceği şekilde tasarlanması alanın çekiciliğini de artırmaktadır.

Çalışma alanında bulunan Zamantı ırmağı üzerinde Çamlıca mahallesi sınırları içerisinde yer alan Çamlıca I hidroelektrik santralinin yapımına 1995 yılında başlanmış ve 1998 yılında tamamlanarak elektrik üretimine başlamıştır (Foto 37). Zamantı ırmağının dik ve derin bir şekilde yarmış olduğu vadide, önü kesilerek oluşturulan bu yapay gölete hem karayolu ile ulaşım sağlanırken hem de doğa yürüyüşü (trekking) yapanların rotasında bulunmaktadır.

Çamlıca II Göleti yine Zamantı ırmağı üzerinde Çamlıca I Hes göletinden yaklaşık 4 km sonra kurulmuş, Yeşilköy şelalesinin Zamantı ırmağına kavuştuğu alanda bulunmaktadır (Foto 38). 2014 yılında üretime başlayan HES göleti Zamantı vadisinde doğa yürüyüşü rotası üzerinde yer almaktadır.

Çamlıca III Hes 2011 yılı itibariyle üretime başlamış keza Zamantı ırmağı üzerinde yer almaktadır (Foto 39). Çamlıca II göletinin yaklaşık 4 km ilerisinde kurulmuş olup Zamantı vadisi rotası üzerinde yer almaktadır (Uydu G. 4).

Uydu Görüntüsü 4: Çamlıca I-II-III Hes Konumları

Fotoğraf 37: Çamlıca Hes I

Fotoğraf 38: Çamlıca Hes II

Fotoğraf 39: Çamlıca Hes III

BEŞİNCİ BÖLÜM

YAHYALI İLÇESİ'NİN KIRSAL TURİZM ROTA PLANLAMASI

Planlama, belirlenen hedef ve amaçların gerçekleştirilmesi ve bu hedef ve amaçları gerçekleştirirken genel stratejilerin yapılması, aktivitelerin düzenlenmesi ve bütünleştirilmesi için kapsamlı planlar oluşturulmasından meydana gelmektedir (Robbins, 1994, s. 187). Planlama tek bir aktiviteden ibaret değildir. Bünyesinde karmaşık ve çoklu aktiviteleri de bulundurur. Bu sebeple planlama, başından sonuna kadar doğrudan veya dolaylı olarak meydana gelebilecek değişimlere uyum gösterebilen sürekli bir süreçtir (Stoner ve Freeman, 1992, s. 186).

Turizm planlaması, turizm faaliyetlerinin belli başlı niteliklerine uyarlanarak genel planlama özelliklerinin uygulanmasıdır (Inskeep, 1991, s.25). Turizmde planlama destinasyon, ulaşım, konaklama, yeme-içme ve kalınacak süre çerçevesinde turistlerin talepleri doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir. Böylece sürdürülebilir turizm planlaması gerçekleştirilebilir.

Herhangi bir turizm destinasyonunda faaliyette bulunmak için oraya ulaşmak gerekmektedir. Yollar bir yerden bir başka yere ulaşmak ve seyahat etmek için en önemli unsurlardan biri olmuştur. Fiziki ve beşerî coğrafya unsurlarında etkilenerek oluşturulan belli başlı yollar, oluşturuldukları amaçlara göre belirli izleri takip ederler. Bu sayede insanların seyahat etmesi için belirli güzergâhlar oluşur. Güzergâhlar farklı niteliklere ayrılabilir. Turizm değerlerine göre oluşturulacak olan güzergâhlar, turistlerin izleyeceği rotaları oluşturmaktır. Rotalar turizm faaliyetlerini deneyimlemek ve planlamak için gerekli olan en önemli unsurlardan biridir. Bu sayede turizm alanlarının varlığı, doğal ortam özellikleri, ulaşım ve tanıtım gibi faaliyetler sürdürülebilir bir şekilde kullanılabilir.

Turizm rotalarının asıl amacı, o yöredeki ziyaretçilerin harcamalar yapması ve zaman geçirmesi için tek başına yeterli derecede cazibesi bulunmayan turizm değerleri ve faaliyetleri birbirine bağlamaktır. Herhangi bir yöreye ziyarete gelen turist, hangi yörenin ne gibi olanaklara sahip olduğunu, görülmeye değer yerlerin neresi olduğunu, o yöreye hızlı, en kolay ve en kısa ulaşımın nereden olduğu gibi bilgilere kolay ve hızlı bir şekilde ulaşabilmektedir (Kervankıran ve Çuhadar 2014: 578-579).

Turizm rotalarının oluşturulmasının faydaları şu şekilde sıralanmaktadır:

- Turizm rotaları bir yöredeki ya da bir rotadaki çeşitli faaliyetleri ve turistik değerleri bir araya toplar.
- Küçük kasaba ve köylerde tek başına bulunan, yetersiz kaynak nedeniyle pazarlama yapamayan ve önemli bir çekicilik ifade etmeyen destinasyonlara destek sağlar.
- Yöredeki girişimcilerin hizmet ve yan ürün geliştirmelerini destekler.
- Rotaların gelişmesiyle birlikte turistik faaliyetler de artmakta, restoranlarda, perakendecilerde mola veren ziyaretçilerin kalış süresini uzatmakta ve harcamalarını artırmaktadır.
- Turizmin sürdürülebilirliğini sağlar.
- Turistik yerlerin imaj yaratmasına ve bu sayede bir kimlik kazanmasına yardımcı olur.
- Destinasyonların turizm açısından kullanılabilirliğini artırır.
- Çok bilinmeyen çekiciliklerin turistlerin tanımasını ve turizm ürünü olarak kullanılmasına yardımcı olur.
- Kırsal alanlarda sosyo-kültürel ve ekonomik yönden yöre yaşayanların yaşam kalitesinin artmasına ve yörenin gelişmesini sağlar.
- Rota oluşturulan yerde doğrudan veya dolaylı olarak istihdamı artırır (Kervankıran ve Çuhadar 2014: 579'dan Naklen: Meyer 2004 ve Lourens 2007).

İngiltere'nin kuzeyinde yaklaşık 80 mil uzunluğa sahip olan, Roma İmparatorluğu döneminden kalma duvarların oluşturduğu Hadrian Duvarı Rotası ile diğer arkeolojik buluntular açıldığı 2003 yılının yaz döneminde toplamda 776 bin turist ve 3,5 milyon sterlin gelir sağlamıştır. Yörede faaliyet gösteren 750 adet küçük ve orta ölçekli turistik işletmeler toplamda 6.000 kişiye istihdam sağlamaktadır (Ayhan 2021, s. 284, Lourens, 2007 s. 56).

Yahyalı ilçesinde kırsal turizm potansiyeli olarak görülen en önemli unsurları:

- Jeolojik ve Jeomorfolojik özellikleri nedeniyle bölgenin sahip olduğu akarsular, şelaleler ve göller,
- Akdeniz ikliminin hâkim olduğu Akdeniz bölgesi ile karasal iklimin hâkim olduğu İç Anadolu bölgesi arasında geçiş alanı oluşturması ile sahip oldu bitki örtüsü ve ormanlar,
- Kuzeyde 1.000 metre yükseltideki ovadan güneyde 3.922 metreye ulaşan Aladağlara kadar uzanan topografik peyzaj,
- Güney-kuzey arasında geçişi sağlayan bölgede bulunması nedeniyle geçmişten günümüze medeniyetlerin bırakmış olduğu kültürel izler,
- Kendine has karakteristik özelliklere sahip olan iklimi ve topografyasıyla doğa yürüyüşü (trekking) ve dağ bisikletçiliği parkurları,
- Rafting sporunun yapılmasına olanak sağlayan akarsular vb. şeklinde sıralanabilir.

Yahyalı İlçesi'nin kırsal turizm rota planlaması öncelikle literatür araştırmaları sonucunda belirlenen daha sonra ise arazi çalışmaları ve görüşmeleri neticesinde oluşturulmuştur. Rota planlamaları yapılırken; turizm varlıkları, katılım sağlanacak turizm aktiviteleri, mesafe, ulaşım durumları gibi unsurlara bağlı olarak oluşturulmuştur.

Rotalar planlanırken mevcut karayolu ulaşımı esas alınmış, karayolunun bulunmadığı yerlerde ise yürüyüş şeklinde ulaşım sağlanır. Rotalar doğal, beşerî ve ekonomik izlere göre çekiciliklerin varlığına göre planlanmıştır. Rotaların başlangıç noktası olarak Yahyalı ilçe merkezi esas alınmıştır.

5.1. DOĞAL ÖZELLİKLERE GÖRE KIRSAL TURİZM ROTA PLANLAMASI

Yöre doğal ve tarihi güzellikleriyle amatör ve profesyonel fotoğrafçılar için çok önemli bir merkezdir. İlçe jeolojik bakımdan olduğu gibi flora ve faunası ile nadir zengin bölgelerimizdendir. Kireçtaşlarının hâkim olduğu yerde çeşitli mağara, tünel, yer altı suyu kanalları, karstik çukurlar ve mağaralar içinde sarkıt dikitler oluşmuştur. Aladağlar da yükseltinin sonucunda oluşmuş buzul şekilleri, akarsuların oluşturduğu aşınım ve birikim şekilleri ve bölgede var olan su kaynakları çevresinde oluşmuş

küçük farklı ekosistemleri ile insanların bu güzellikleri ölümsüzleştirme düşüncesini tetiklemektedir (Kart, 2009, s. 89).

Yahyalı ilçesi coğrafi konumu itibariyle bünyesinde bulundurduğu doğal peyzaj dokusu önemli bir şekilde dikkat çekmektedir. Rota planlamasında doğal varlıklar Yahyalı'nın bel kemiğinin oluşturduğunu söylemek doğru bir tespittir. Kuzeyde ovadan başlayarak güneye doğru yükseltinin 3.922 metrelere yükselmesi, bu yükseltinin Zamantı ırmağı ve kolları tarafından derin ve dik vadilerle yarılması, Toros dağ silsilesine mensup Aladağlar dağlık kütlesinin çalışma alanının güneybatı kısmını oluşturması sebebiyle tırmanış, doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık, kampçılık, dağ bisikletçiliği, rafting gibi kırsal turizmin en önemli türleri çalışma sahasında turizme olanak sağlamaktadır.

5.1.1. Hidrografik Kırsal Turizm Rota Planlaması

İlçede kuzey-güney yönde uzanan Zamantı vadisi boyunca doğal kırsal turizm rotası kesintisiz bir şekilde devam etmektedir. Rota üzerinde eşsiz vadinin peyzajı, doğal oluşumlu mağaralar, şelaleler, ormanlık alanlar, başta rafting olmak üzere yürüyüş, bisikletçilik, kampçılık, fotoğrafçılık gibi çeşitli turizm türlerine ev sahipliği yapmaktadır.

5.1.1.1. Şelaleler Rota Planlaması

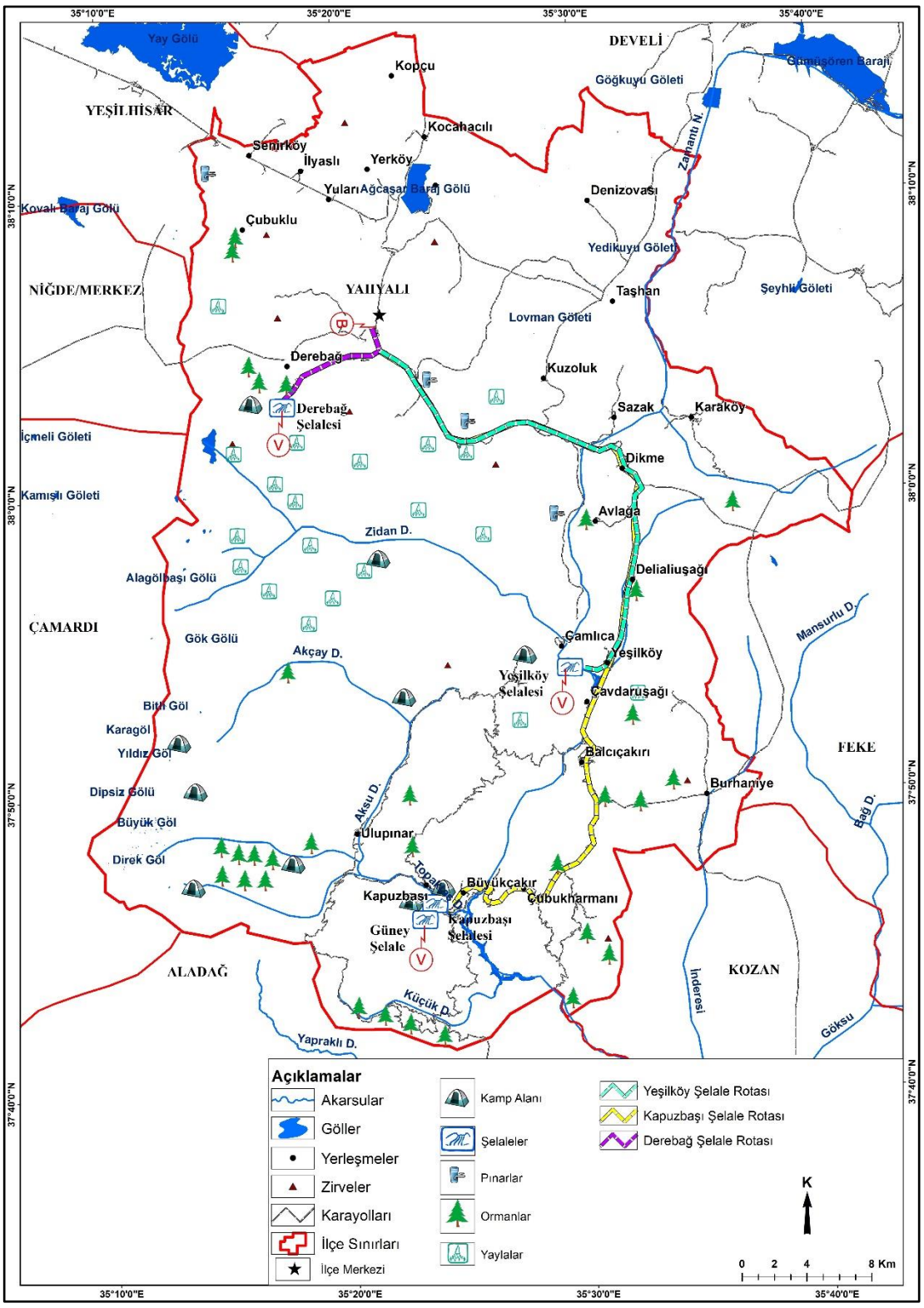
Derebağ şelalesine ilçe merkezinden yaklaşık 10 km boyunca karayolu ile ulaşım sağlanabilmektedir (Harita 11). Rota üzerinde Derebağ şelalesi ve şelalenin doğduğu yerdeki doğal oluşumlu mağara dikkati çekmektedir. İlçe merkezinin güneybatısında ve ilçe merkezine yakın bir noktada yer alan Derebağ şelalesi ve şelalenin doğduğu mağarada herhangi bir bilimsel çalışma yürütülmese de mağaranın çok büyük olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda şelalenin batısında geniş yapraklı ormanlık alan bulunmaktadır. Bu ormanlık alanda kamp ve piknik yapmak için oldukça uygun alanlar bulunmaktadır. Günübirlik ziyaret için kullanıma uygun olan rotanın devamında yaylalar bulunmaktadır. Şelalenin bulunduğu giriş kısmına kadar araçla ulaşım sağlanabilirken devamın şelaleye yaya olarak ulaşım sağlanmaktadır.

Yeşilköy şelalesi muhteşem bir görsel şölen sunmasına rağmen ulaşımın çok zor olması bakımından çok tercih edilmemektedir. Şelalenin ziyaretçileri genelde

yürüyüş ve dağcılık sporlarını yapan kişiler olmaktadır. Şelalenin suları, şelaleden hemen sonra Zamantı ırmağı üzerinde oluşmuş olan doğal köprüden geçerek, daha önce doğrudan Zamantı ırmağına karışsa da günümüzde Zamantı dizi barajlarından olan Çamlıca HES II için su tutulan baraj göletinde tutulmaktadır. İçme suyu sağlanan şelalenin yakınlarında herhangi bir konaklama tesisi bulunmamaktadır.

Kapuzbaşı takım şelalelerine giden kısımda Aladağlar Milli Parkının girişi yer almaktadır. Girişten itibaren kuzeye giden yol Kapuzbaşı şelalelerine ulaşırken güneye giden yol Güney şelaleye ulaşmaktadır. Bölgenin jeolojik özellikleri ve bölgesel faylanma ile oluşan şelaleler karstik özellikte olup Aksu deresinin de içinde bulunduğu Aksu vadisine dökülmektedir. Bu kaynaklar çalışma alanının en çok bilinen turizm varlıklarına karşılık gelmektedir. Kalker ve şistli kayaçlarla kaplı, engebeli ve dağlık bir alanda bulunmaktadır. Çevrelerinde doğa yürüyüşü, kampçılık, fotoğrafçılık, tırmanış (Aladağlar yönü) gibi faaliyetlere imkân tanımaktadır. Takım şelalelere göre konumu güneyde yer alan şelale de adını buradan almıştır. Daha önceleri sürekli akış sağlayan şelalenin son yıllarda yaz ayları sonunda akışı kesilmektedir.

Harita 11: Şelaleler Rotası

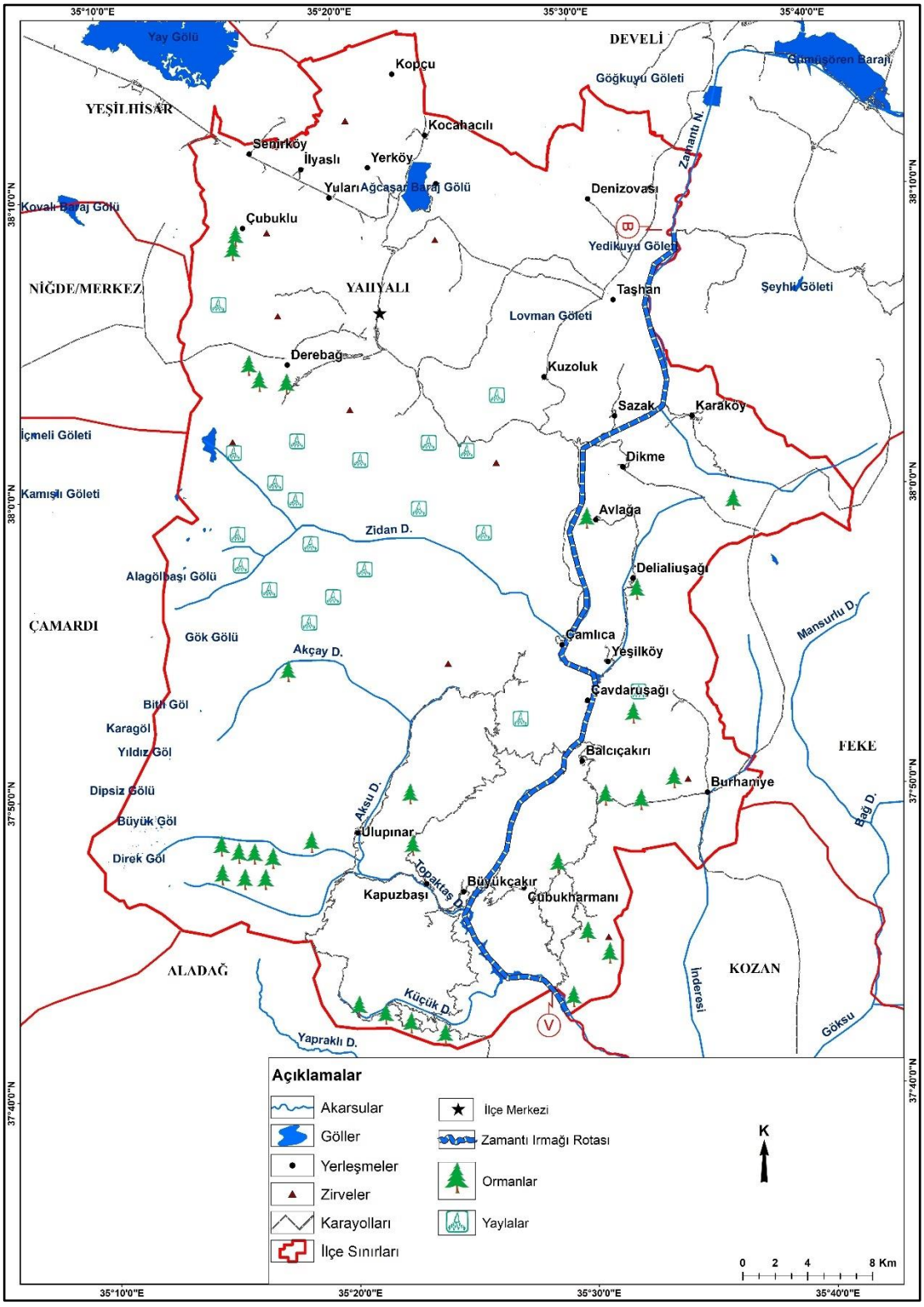

5.1.1.2. Akarsular Rota Planlaması

Çalışma alanının önemli akarsularına bakıldığında Zamantı Irmağı dikkat çekmektedir. Kuzeyden güneye yaklaşık 60 km boyunca uzanan ırmak çok sayıda çekiciliği bünyesinde bulundurmaktadır. Derin vadiden hızla akan akarsu rafting sporuna imkân tanımaktadır. Yeşilköy ile Büyükçakır yerleşmeleri arasında çok dik yamaçlarla çevrili ve genişliği yer yer 3 metreye düşebilen dirsekleriyle yaklaşık 20 km boyunca rafting sporu için eşsiz bir alana karşılık gelmektedir. Zamantı ırmağının yaklaşık 15 km'si rafting sporu için katılımcılara çeşitli zorluklarda parkurlar sunmaktadır. Ülkemizde önemli rafting parkurların olan Zamantı nehri üzerine yapılan Çamlıca dizi HES'lerinin akarsuyun sularını tutarak debisini düşürmekle kalmayıp rafting parkurlarını da kısaltmaktadır.

Zamantı kanyonu sahip olduğu jeolojik, jeomorfolojik özellikleri ve bitki örtüsü ile eşsiz manzaralar sunmaktadır. Karayolu kimi zaman vadinin yüksek yamaçlarından ilerlerken kimi zaman akarsuyun yanına kadar ulaşmaktadır (Harita 12).

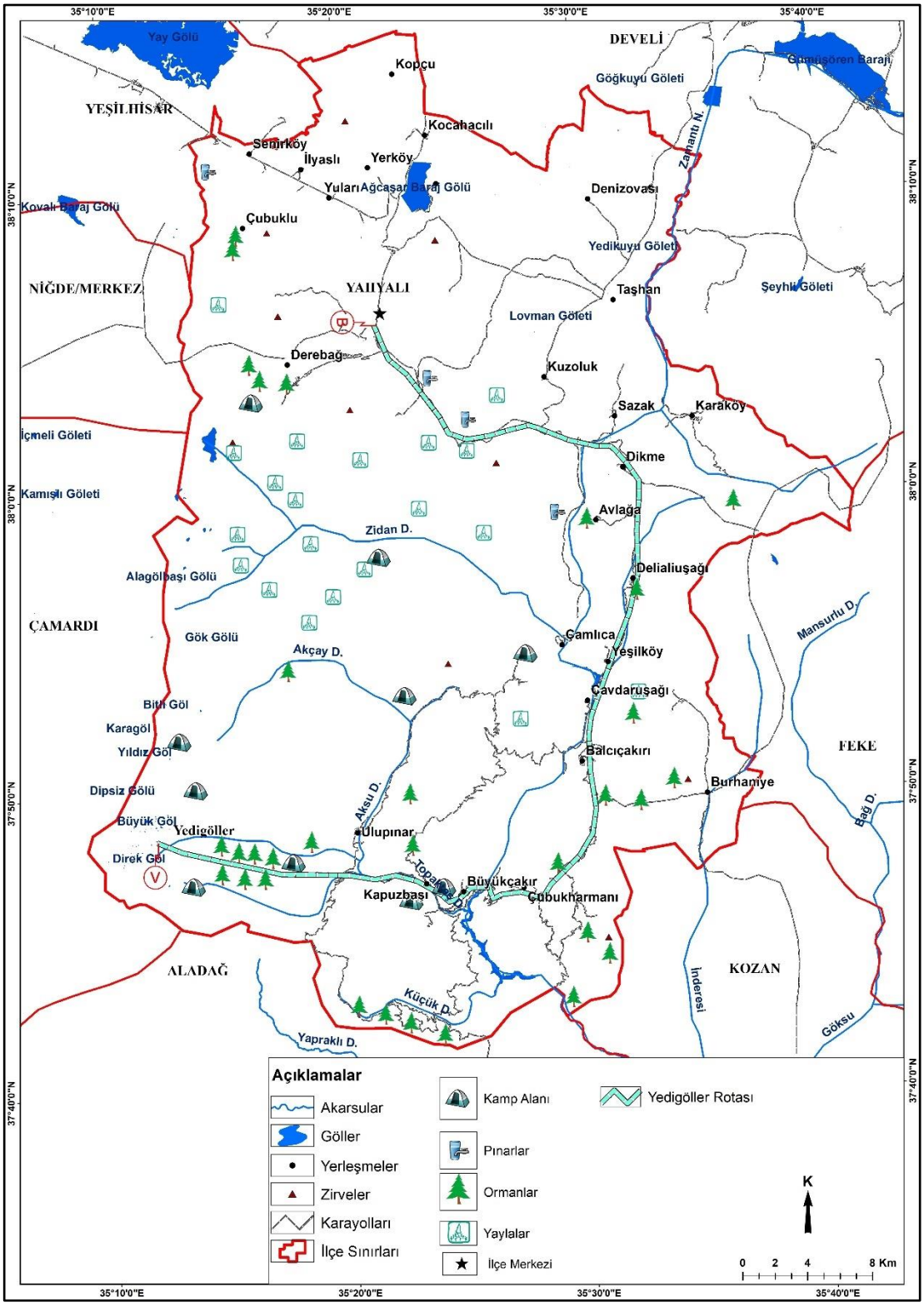
Harita 12: Zamantı Irmağı Rotası

5.1.1.3. Göller Rota Planlaması

Aladağlar'ın en yüksek zirvesi olan Demirkazık Tepesi'nin Kuzeydoğu yönünde bulunan plato üzerinde yer alarak platoya adını da veren Yedigöller, çalışma alanının en önemli göllerini teşkil etmektedir. Çevresinde barındırdığı flora ve fauna, doğasının güzelliği, yaban hayatının çeşitliliği ve buzul aşınım şekillerini barındırması kırsal turizm açısından eşine zor rastlanır çekiciliği barındırmaktadır. Alana ulaşım Ulupınar yerleşmesine kadar karayolu ile sağlanabilmektedir (Harita 13). Rotanın devamında Hacer Boğazı ve Ormanlarını yaya olarak geçmek gerekmektedir. Ortalama varış süresi 7-8 saat kadar sürebilmektedir.

Harita 13: Yedigöller Rotası

5.1.2. Jeolojik-Jeomorfolojik Kırsal Turizm Rota Planlaması

Yörenin sahip olduğu jeolojik ve jeomorfolojik unsurlar kırsal turizm çekiciliklerini artırmakla kalmayıp kırsal turizm rotalarını da çeşitlendirmektedir. Doğa yürüyüşünden dağ bisikletçiliğine, kampçılıktan yaylacılık faaliyetlerine kadar çok sayıda rotaların oluşmasına yardımcı olmaktadır.

5.1.2.1. Doğa Yürüyüşü (Hikking ve Trekking) Rota Planlaması

Yaylalar yöresi olarak adlandırabileceğimiz, Aladağların kuzey eteklerinde bulunan platoda var olan yaylalar başta kampçılık ve dağ yürüyüşü (trekking) olmak üzere Aladağlar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'nı (Dağ Keçisi) bünyesinde barındırmaktadır. Bölge yürüyüş rotası, kampçılık ve yaylacılık potansiyeli çok yüksektir.

Çalışma alanının güneyinde Toraktaş deresi ile Zamantı ırmağının buluştuğu alandan başlayarak Aladağların zirvesine kadar uzanan bölge şelaleleri, kamp alanları, ormanları, gölleri, engebeli alanları ve bitki örtüsü ile çok çeşitli turizm destinasyonlarına ev sahipliği yapmaktadır. Doğa yürüyüşü, kampçılık, fotoğrafçılık, dağ bisikletçiliği gibi aktivitelere imkân sunmaktadır.

Kampçılık içerisinde diğer aktiviteleri de barından önemli bir kırsal turizm türüdür. Doğa yürüyüşü (trekking) ve dağcılık gibi faaliyetler sırasında yapıldığı gibi tek başına da yapılabilecek olan kampçılık doğa ile iç içe olmak isteyen turistlerin en çok tercih ettiği aktivitedir. Çalışma alanı kampçılık için oldukça potansiyele sahiptir. Nitekim altyapı eksikliği gibi faktörler yüzünden kampçılık faaliyetleri düzenli bir şekilde yapılamamaktadır. Zamantı kanyonu, Hacer ormanları, Kapuzbaşı ve Yeşilköy şelaleleri çevresi gibi bilindik kamp alanları olsa da yörede potansiyel çok daha fazladır (Harita 14).

- Zamantı vadisi,
- Kapuzbaşı ve Yeşilköy şelaleler çevresi,
- Hacer ormanları ve Hacer boğazı,
- Ulupınar yaylası,
- Ceviz yaylası ve çevresi,
- Aksu vadisi,

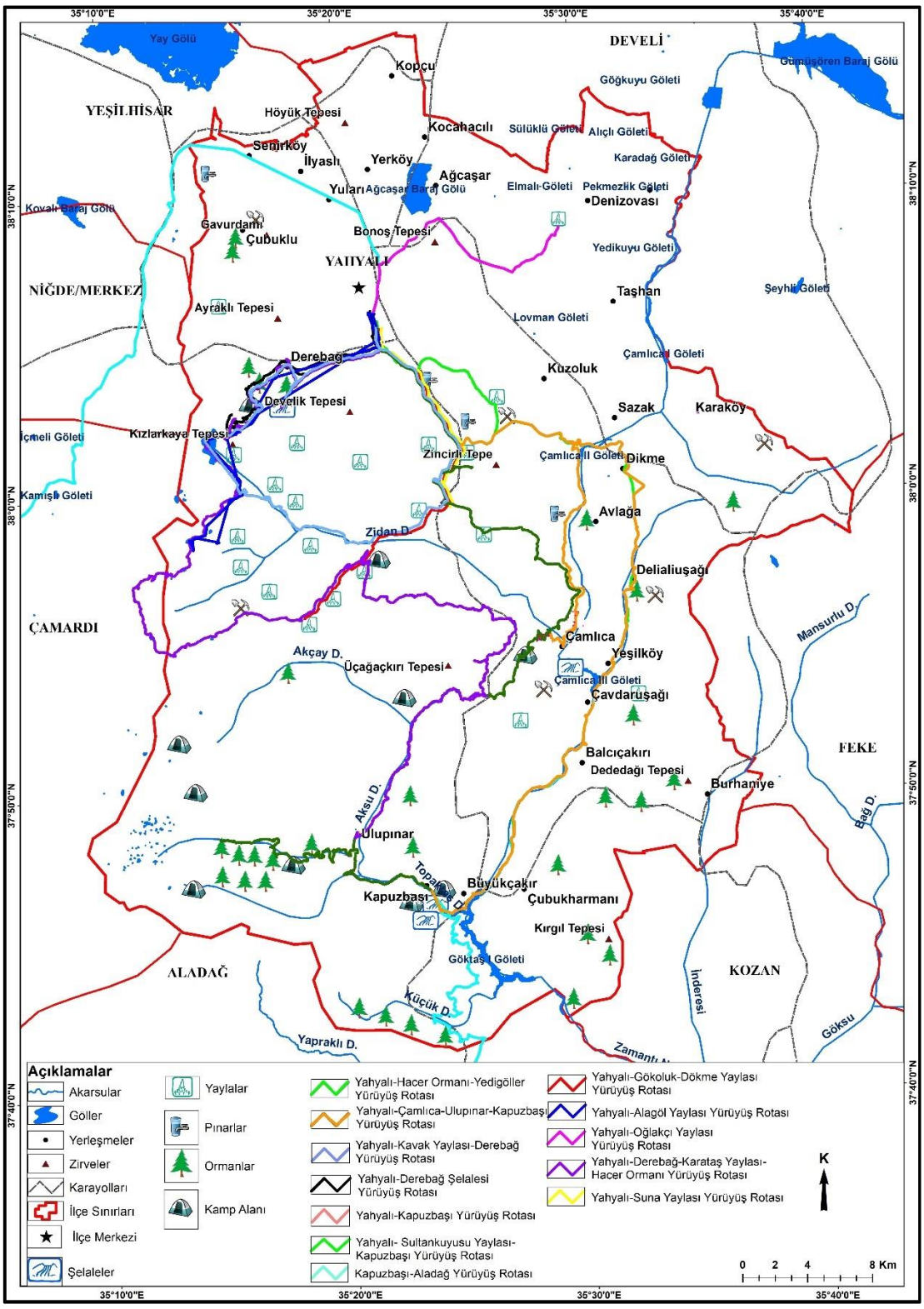
- Çamlıca mahallesi çevresi,
- Suçatı yaylası ve batısındaki yaylalar,
- Derebağ şelalesi çevresi,
- Büyükpınar ve Keklicek pınarı,
- Zebil pınarı,
- Yedigöller yöresi ve güneyi,
- Çağalpınar ve Kapızdere yaylaları,
- Suarası ırmağı ve Güney şelale, kampçılık faaliyetleri açısından potansiyeli yüksek olan yerlerdir.

Doğa yürüyüşleri adından da anlaşılacağı üzere şehir alanlarından uzak kırsal alanlarda yapılan bir turizm faaliyetidir. Farklı yerlerde farklı zorluk derecelerine göre bazı yerlerde özel ekipmanlarla yapılan, uzunluğu ve kısalığına göre iki farklı türü olan faaliyet en çok tercih edilenlerden biridir.

Mesafesi az olan günübirlik şekilde önceden belirlenmiş patikaları takip eden, başlangıç ve bitiş noktaları farklı olacağı gibi aynı noktalar da olabilen doğa yürüyüşlerine *Hikking* denilmektedir.

Önceden belirlenmiş rotası olan ya da olmayan, iki günden daha uzun süren doğa yürüyüşlerine ise *Trekking* denilmektedir. Trekking'i Hiking'den ayıran en önemli özelliklerden biri de yüksek irtifada ve yürümenin dışında herhangi bir ulaşım seçeneğinin bulunmadığı alanlarda yapılmasıdır (www.macerita.com, 2022). Çalışma alanında ilçe merkezi dışında hemen hemen her alan doğa yürüyüşü için uygun yerler olsa da akla gelen ilk üç yer Zamantı kanyonu, şelaleler çevresi ve Aladağlar'dır.

Harita 14: Doğa Yürüyüşü Rotaları

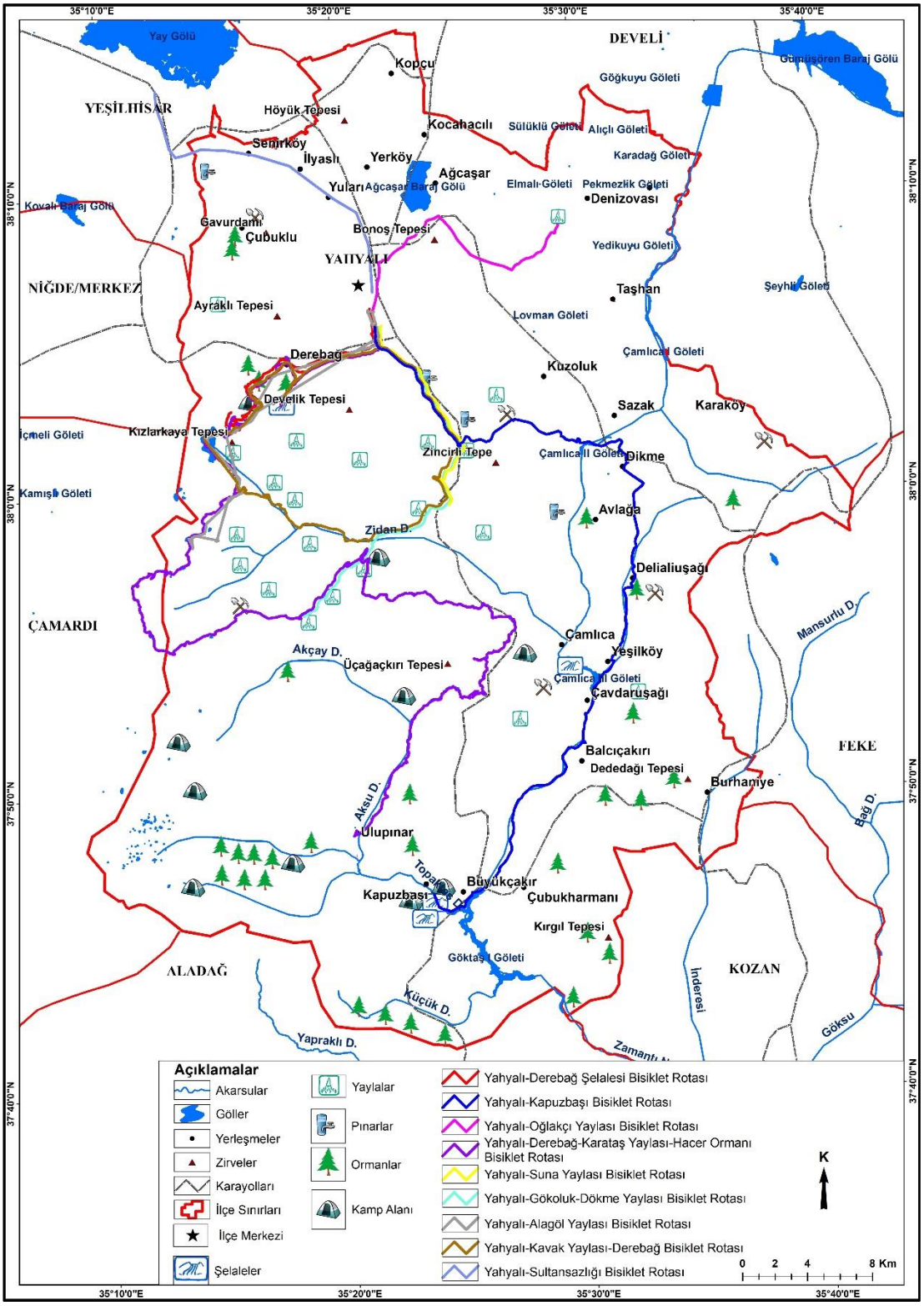

5.1.2.2. Dağ Bisikletçiliği Rota Planlaması

Yahyalı jeomorfolojik ve topografik özellikleri nedeniyle dağ bisikletçileri için çok sayıda alternatif güzergâhlar sunabilmektedir. Dikme- Gökoluk yaylası, Yeşilköy-Kuzoluk arası gibi bazı rotalar belirlense de bölge potansiyeli tam olarak kullanılmamaktadır. Çeşitli zorluklara sahip çok sayıda rota oluşturmak mümkündür (Harita 15).

- Ulupınar-Bozarmut yaylası-Hacer ormanları üçgeni,
- Aladağlarda bulunan yaylalar (Gökoluk-Suna ve Soğulcak istikameti),
- Zamantı vadisi,
- Çamlıca- Suçatı arası,
- Yeşilköy-Karaköy arası,
- Kapuzbaşı-Ulupınar arası dağ yolu,
- Derebağ şelalesi ve doğusu,
- Ulupınar -Çamlıca arasındaki dağ yolu
- Kapuzbaşı-Balcıçakırı arası uygun güzergahlar arasında gösterilebilir.

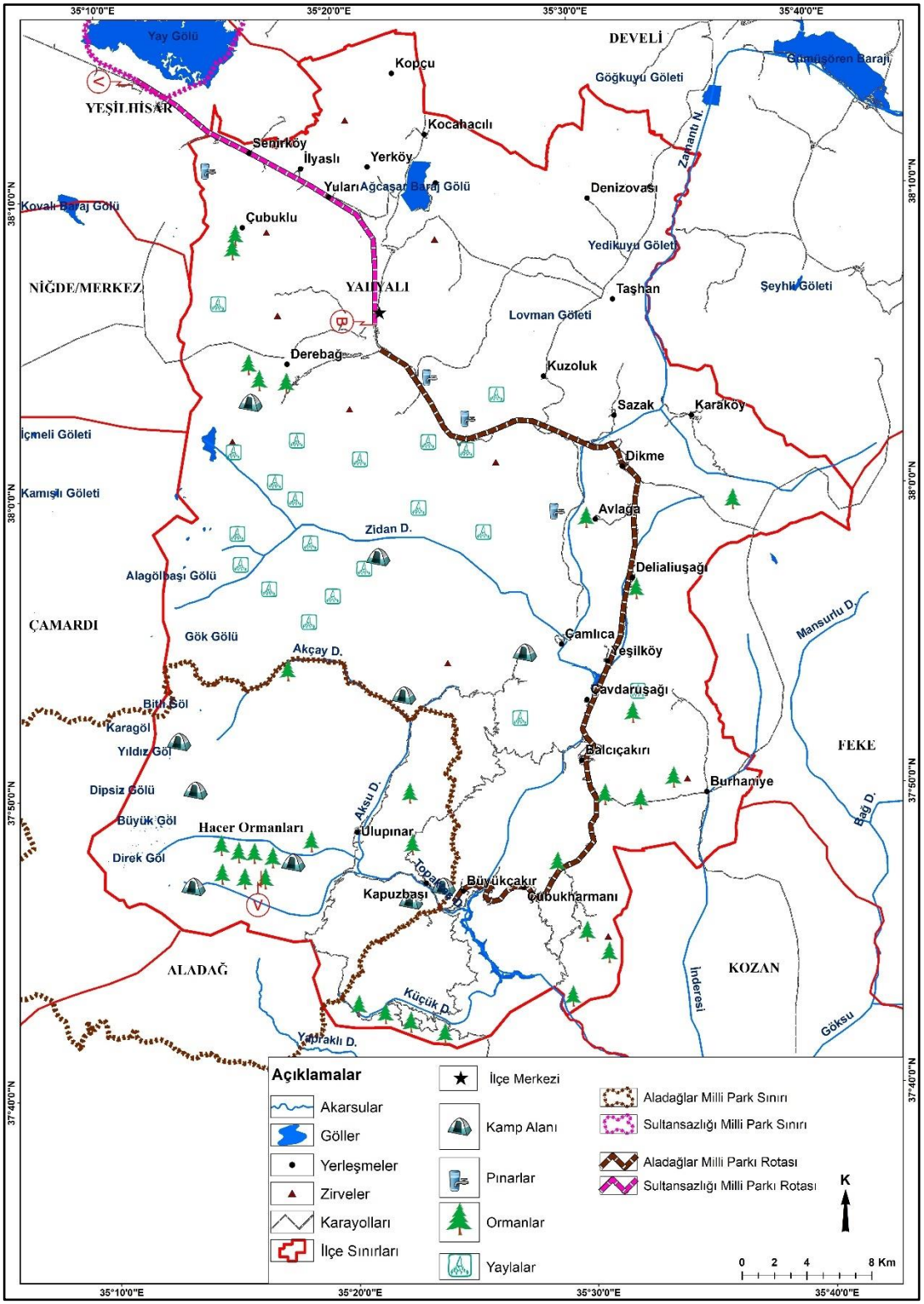
Harita 15: Dağ Bisikletçiliği Rotaları

5.1.3. Biyocoğrafik Kırsal Turizm Rota Planlaması

Kapuzbaşı şelalesinin girişi itibariyle Aladağlar Milli Park sınırı başlamaktadır. Milli parkın iki girişinden biri burasıdır (Harita 16). Diğer giriş ise Niğde ili Çamardı ilçesinden yapılmaktadır. Bölgenin en ünlü ormanları olan Hacer ormanları park sınırı içerinde yer almaktadır. Kapuzbaşı'ndan batıya Aladağların zirvesine doğru olan bölgede şelaleler, ormanlar, Hacer boğazı ve Yedigöller yöresi yer almaktadır.

Bir diğer rota ise toplamda 25 km uzunluğa sahip olan Sultansazlığı Milli Parkı'dır (Harita 16). Kuş cenneti olarak da bilinen ve derinliği sadece 1,5 metre olan Yay gölü evresindeki park alanı eşsiz bitki örtüsünün yanında 600.000 kırmızı kanatlı Flamingoya ve yaklaşık 1.250.000 adet çeşitli kuş türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Foto safari açısından adeta bulunmaz bir cennet olan park Yeşilhisar ilçe sınırlarında yer almaktadır.

Harita 16. Milli Park Rotaları

5.2. BEŞERÎ VE EKONOMİK ÖZELLİKLERE GÖRE KIRSAL TURİZM ROTA PLANLAMASI

Yahyalı ilçesi bulunduğu konum itibariyle İç Anadolu Bölgesi ile Akdeniz bölgesini birbirine bağlayarak, bölgeler arası geçişi sağlamaktadır. Keza ilçenin sahip olduğu coğrafi konumuna ve tarihçesine bağlı olarak beşerî aktivitelerin meydana getirdiği kültürel izler önemli bir yer tutmaktadır. Kültürel değerler insan faaliyetleriyle doğrudan bağlantılı olduğu için doğal değerler gibi dağılış göstermemektedir. Buna karşılık fiziki faktörlerin yerleşmeye ve ekonomik faaliyete müsaade ettiği alanlarda çizgisellik göstermektedir.

5.2.1. Tarihi Alanlar Kırsal Turizm Rota Planlaması

Höyükler, türbeler, kaleler, eski yerleşim yerleri, kaya mezarlar, insan eliyle oluşturulmuş mağaralar ve köprüler çalışma alanının kültürel izlerini taşımaktadır. Kültürel izlerin dağılışı insan aktivitelerinin çeşitliliğine göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar geçmişten günümüze askeri, siyasi ve ekonomik nedenlerden ötürü ortaya çıkmaktadır.

İlçe merkezinin de üzerinde kurulu olduğu kuzeydeki ova çalışma alanının topografik olarak yerleşmeye en uygun yerini oluşturmaktadır. Bu nedenlerden dolayı türbeler, höyükler ve eski yerleşim yerleri bölgede çok sayıda göze çarpmaktadır. Bu alanların çoğu kaçak kazılarla tahrip edilmiş olup hakkında çok bilgi olmayan, bilimsel çalışmalar yürütülmemiş ve tahribata açık alanlardır. Kültürel izler açısından önemi oldukça fazla olan yerlerin turizm potansiyeli de çok önemlidir.

Çalışma alanının bağlı olduğu ilçe merkezinin hemen güneyinde yer alan tepelerde çok sayıda eski kale ve yerleşim alanlarının bulunması bölgeyi askerî açıdan güvenlik altına alınmak istendiğinin açık bir göstergesidir. Çoğu neredeyse tamamen yok edilmiş kalelerden birkaçı açıkça görülebilmektedir. Diğer kültürel değerlerde olduğu gibi kaleler de çokça tahrip edilmiş durumdadır.

İlçe merkezinin doğusunda yer alan Taşhan mahallesi sınırları içerisinde, Zamantı vadisinin batısında eski yerleşim yerleri, kaya mezarlar, insan eliyle oluşturulmuş mağaralar göze çarpmaktadır. Eski ulaşım güzergahlarına hâkim noktalarda insanlar tarafından yapılan mağaraların gözetleme amacıyla kullanıldığı

tahmin edilmektedir. Farklı tiplerde mezarların bulunduğu alan kaçak kazılarla tahrip edilmiştir.

Çalışma alanının biraz daha güneyine gidildikçe Çamlıca mahallesi sınırları içerisinde yer alan ve bölgenin hâkim noktasına kurulmuş olan Faraşa kaleleri göze çarpmaktadır. Küçük Faraşa kalesi tamamen tahrip edildiği için gözle görülür kalıntılar bulunmamaktadır. Buna karşılık büyük Faraşa kalesi hala ayaktadır. Kalenin yaklaşık 25-30 metre güneyinde bulunan Eski kilise ise, bölgenin Türk hakimiyetine girmesinden sonra onarılmış ve günümüzde Çamlıca mahallesine ait camiye dönüştürülmüştür.

Yahyalı'nın en güneyinde, Kapuzbaşı ve Ulupınar arasında yine kültürel izlere rastlanmaktadır. Burada yer alan Deliktaş mağarası, Ulupınar yolu üzerinde yer almaktadır. Yok geniş olmayan fakat yüksek olan bir kaya üzerine açılan çok sayıda mağaranın geçmişte bölgenin güvenliğini sağlamak için karakol olarak kullanıldığı bilinmektedir.

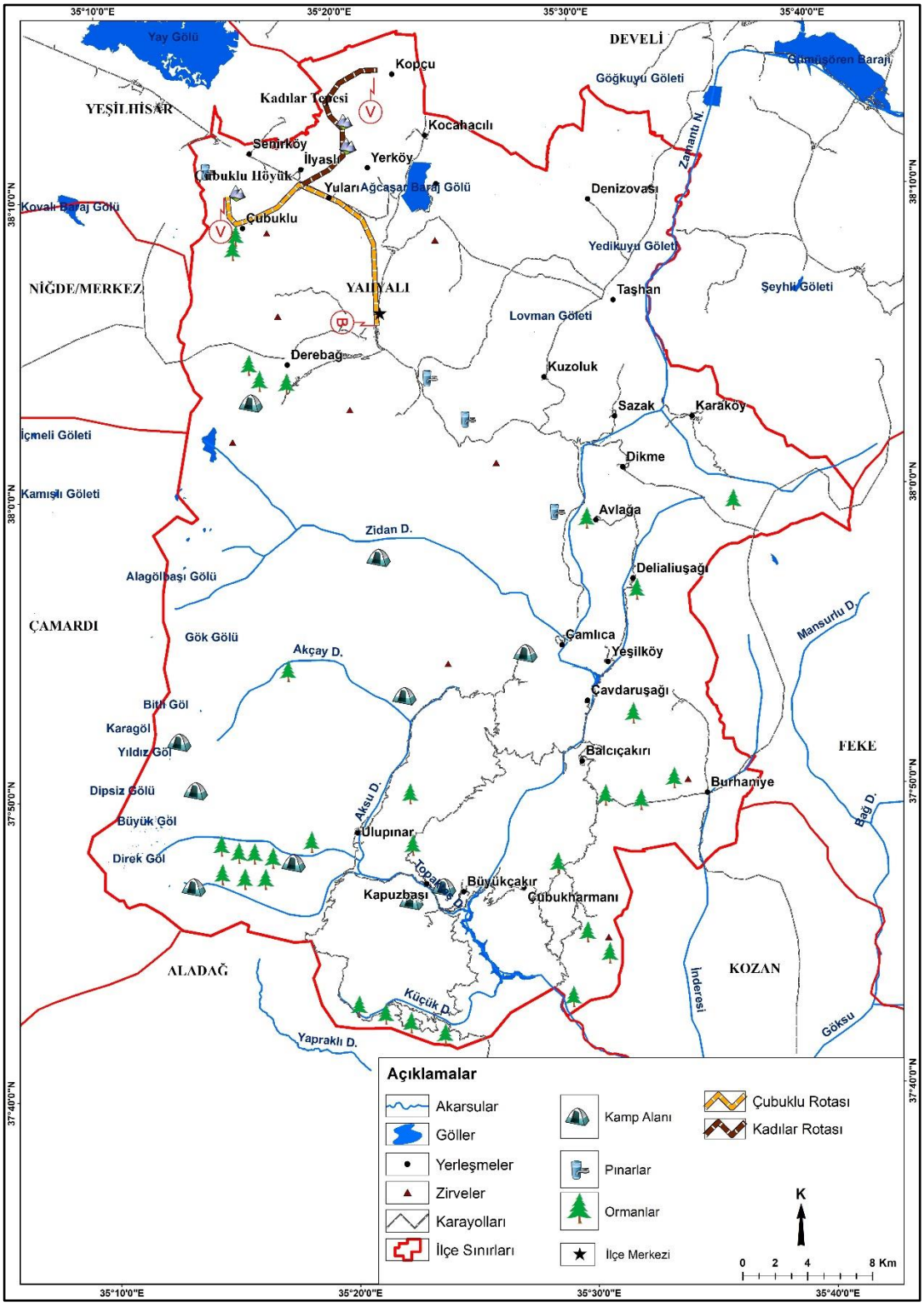
5.2.1.1. Eski Yerleşmeler Rota Planlaması

Yahyalı ovasında geçmişten günümüze çok sayıda medeniyet var olmuş ve günümüze kadar gelen izler bırakmışlardır. Bunun sebebi yörenin yerleşim için topografik uygunluğudur. Çubuklu rotası üzerinde yer alan ilk durak Çubuk Mahallesi sınırları içerisinde yer alan höyüktür (Harita 17). 35x50 metre boyutundaki höyük kaçak kazılar sonucunda tahrip edilmiştir. Höyüğün doğusundaki kapı ortaya çıkmış ve içerisinde 2 adet odanın var olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık herhangi bir bilimsel çalışma yapılmadan kaçak kazılarında önlenmesi için höyüğün kapı kısmı toprak yığılarak örtülmüştür.

İkinci rota ise Kadılar Yerleşmesi rotasıdır. Tarım arazilerinin ortasında kalması, kaçak kazılara maruz kalması ve çevresinde herhangi bir koruma unsurunun bulunmaması nedeniyle aşırı derecede tahrip edilmiştir. Daha sonraki durak ise Yerhöyük'tür. Eski yerleşim yeri olan höyük ve çevresi aşırı tahribata maruz kalmıştır. Çamlıca rotasında ise ilk uğrak yeri giriş kısmı tespit edilemeyen dik kayalık alanın ortasında bulunan mağara göze çarpmaktadır. Çamlıca karayolun hemen batısında çok

eski yapı olan Çamlıca köprüsü dikkati çeker. Bu köprü kemerli yapısıyla ve taş kullanımıyla yörenin mimarisini yansıtmaktadır.

Harita 17: Eski Yerleşme Rotaları

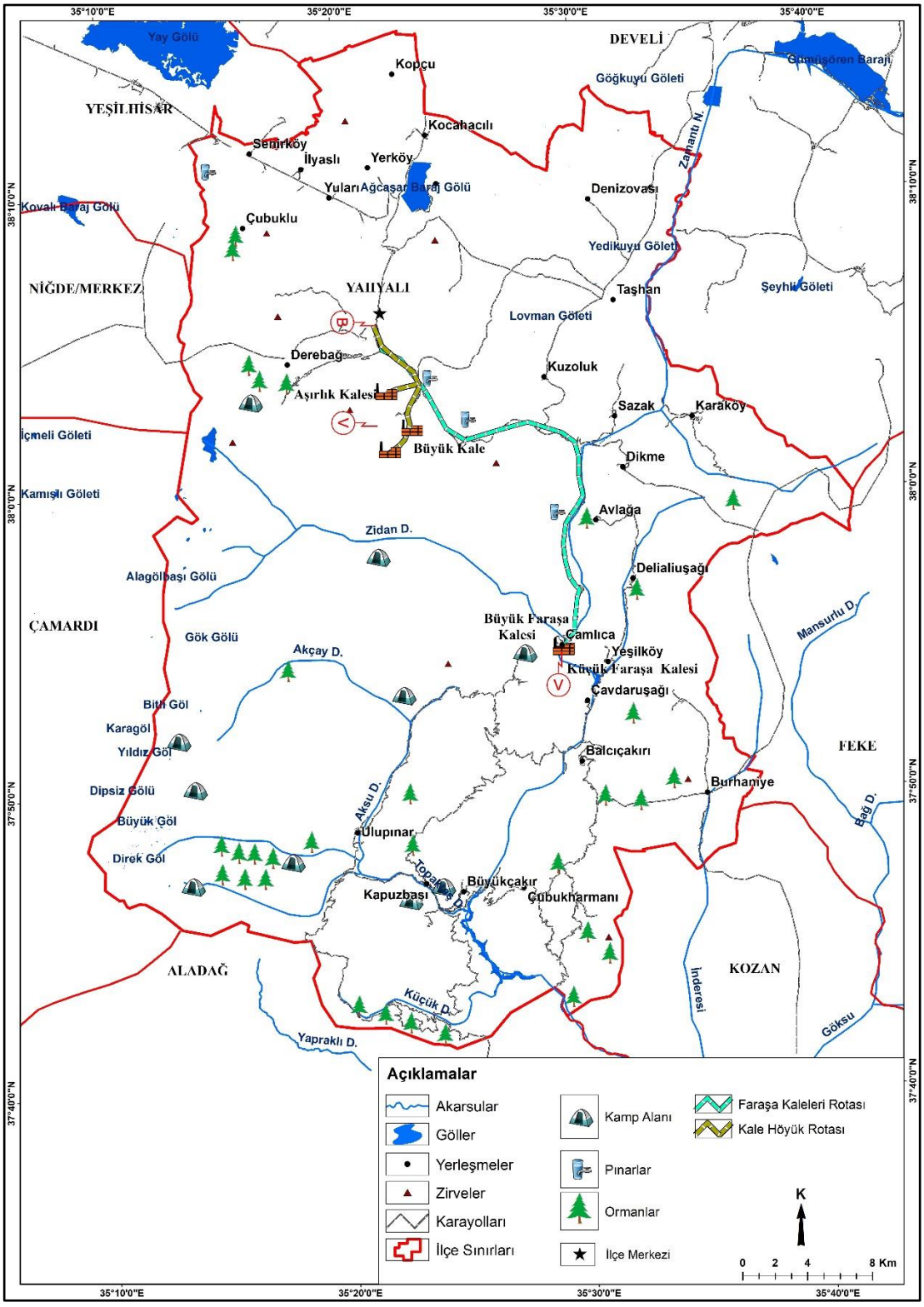

5.2.1.2. Kaleler Rota Planlaması

İlçe merkezinden güneye doğru yaklaşık 16 km uzunluğa sahip olan Kalehöyük rotasının yaklaşık 10 km'sini karayolu oluşturmaktadır. Karayolundan seyahat ederken görülebilen kaleye ulaşım yaya olarak sağlanabilmektedir (Harita 18). Bölge ulaşım güzergâhına hâkim bir tepede yer aldığı için hem bölgenin hem de yolun güvenliğini sağlamak için çok sayıda kale inşa edilmiştir. Günümüzde çoğu gözle görülemeyecek şekilde tahrip edilmiş olsa da kalıntılar varlığı devam ettirmektedir. Aşırlık kalesinde tesadüf eseri 1986 yılında çıkarılan İskender lahiti Helenistik döneme ait olup Kayseri müzesinde sergilenmektedir. Fakat etkili bir şekilde önlem alınmadığı için bölge kaçak kazılarla tahrip edilmektedir. Kapsamlı bir şekilde bilimsel araştırma yapılmaması ve koruyucu önlemler alınmaması çok önemli kültürel ve tarihi izleri yok etmekle kalmayıp bu alanların kırsal turizm potansiyelini de düşürmektedir.

Çamlıca rotasında ise bölgenin en sarp ve dik tepesinde devasa kaya üzerinde Faraşa kalesi bulunmaktadır. Orta çağın çok önemli bir madencilik merkezlerinden olan Çamlıca mahallesinin en zirve noktasında bulunan iki adet kale yerleşmeleridir. Hitit dönemine ait olduğu düşünülen kalelerin küçük olanı neredeyse tamamen yok edilmiştir. Büyük kalenin ise çok küçük bir kısmı ayaktadır.

Harita 18: Kaleler Rotası

5.2.1.3. Tarihi Kalıntılar Rota Planlaması

Toplam uzunluğu 33 km'yi bulan Taşhan-Karaköy rotası boyunca karayolu ulaşımı mevcut olsa da kısa mesafelerde turizm noktalarına ulaşmak için yürümek gerekmektedir. İlçe merkezinin doğusunda var olan doğal ve kültürel izleri takip eden rotada çok farklı destinasyonlar dikkat çekmektedir (Harita 19). Rotanın 17. Km'sinde karşımıza insanlar tarafından kullanılmak için oyulan mağaralar çıkmaktadır. Mağaraların yönünün K-G uzanan Zamantı vadisinden çıkışı sağlayan boğaza bakması, mağaraların boyutunun birkaç kişiye yetecek kadar olması gibi sebeplerden yapılış amacının gözetleme olduğu tahmin edilmektedir. Yaklaşık 500 metre çapta 3 adet mağara tespit edilmiş olup 2 tanesine erişim mümkünken kuzeyde yer alan mağaranın girişi tespit edilememiştir.

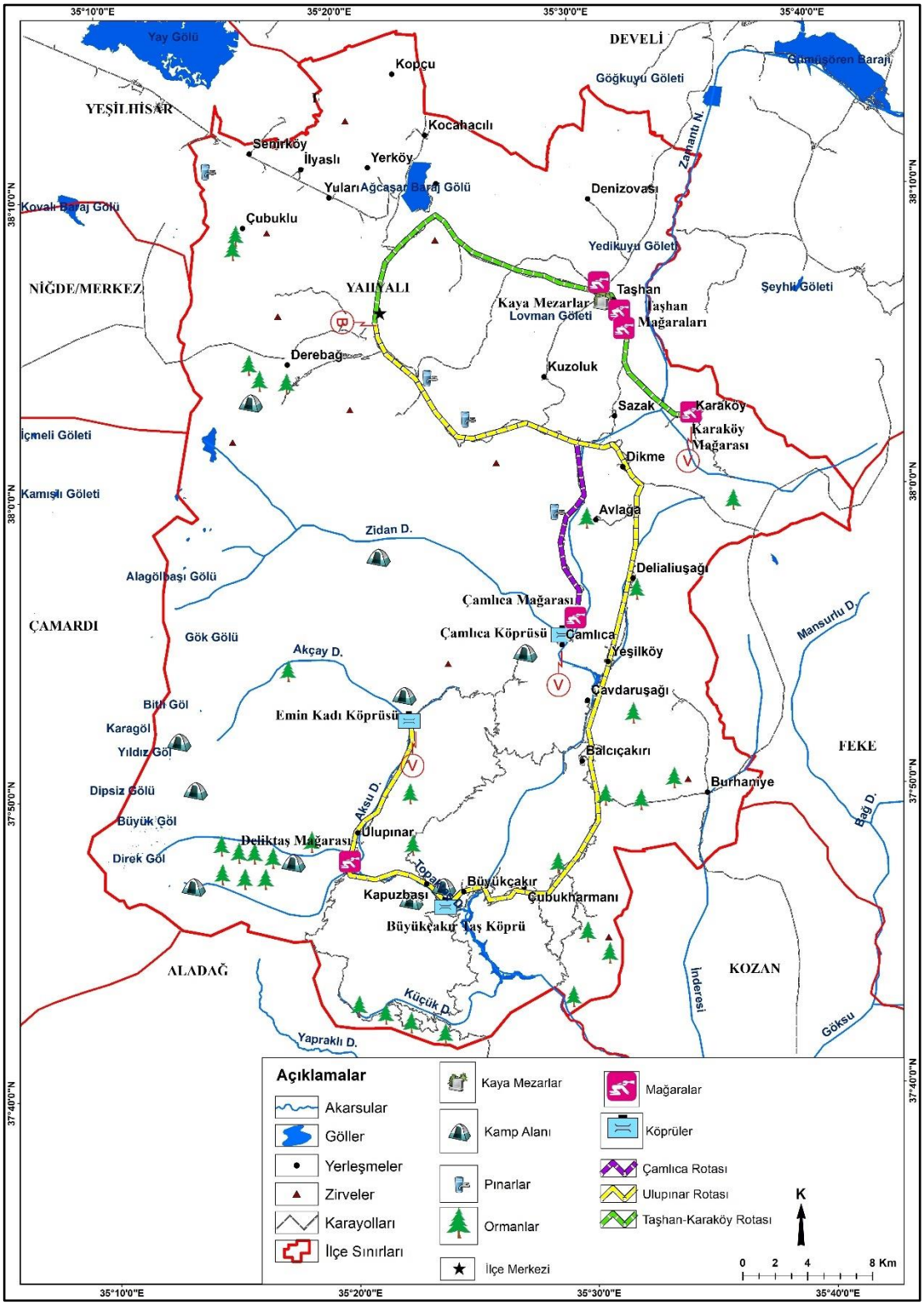
Taşhan mağara I ve Taşhan Mağara II olarak adlandırılan mağaraların ortasında yaklaşık 100 metre çapa sahip küçük tepelik alanda çok sayıda kaya mezarlar bulunmaktadır. Halihazırda 13 adet kaya mezar net bir şekilde görünürken birçoğunun tahrip olduğu tespit edilmiştir. Mezarların çoğu aynı tip dikdörtgen şeklinde olup sadece en yüksekteki mezar kubbe biçimindedir. Buradan anlaşılacağı üzere tepedeki kaya mezarda bulunan kişi statü bakımından üstündür. Bölge de herhangi bir bilimsel çalışma yürütülmediğinden kaya mezarlar ve mağaralar hakkında net bilgiye ulaşılamamaktadır. Çoğu tarihi alanda olduğu gibi burası da kaçak kazılarla oldukça tahrip edilmiştir. Bölgede bu kültürel değerleri korumak için herhangi bir önlem alınmamaktadır.

Rotanın devamında yer alan Karaköy'ün yaklaşık 1 km kuzeybatısında yer alan kayalık zeminde oyularak inşa edilmiş mezar 3 metre yüksekliğinde, 2 metre çapındadır. Tavanı tonozlu olan mezarın kapı girişinde korniş bulunmaktadır. Hem Taşhan 'da hem de Karaköy' de yer alan mağaraların içinde ateşler yakılmış, oyuntu ve çıkıklar kırılarak büyük oranda tahribat yapılmıştır.

Ulupınar rotasında ise batıda Büyükçakır köprüsü bünyesinde yörenin mimari özelliklerini barındırarak bizi karşılamaktadır. Buranın devamında Ulupınar yolu üzerinde dev sivri kaya üzerinde oyularak açılmış Deliktaş mağarası ziyaretçileri karşılamaktadır. Kuş yuvalarına benzer şekilde farklı yüksekliklerde bir ya da iki kişinin sığabileceği bölümlere sahip olan mağaranın geçmişte karakol olarak

kullanıldığı bilinmektedir. Deliktaş mağarasının bulunduğu konum Hacer ormanlarının ve Hacer boğazının giriş kısmına tekabül etmektedir. Bu noktadan itibaren rota kuzeyde yaklaşık 8 km Aksu vadisi boyunca Emin Kadı Köprüsü'ne ulaşır. Köprüye ulaşım vadi boyunca stabilize yoldan sağlanmaktadır.

Harita 19: Tarihi Kalıntı Rotaları

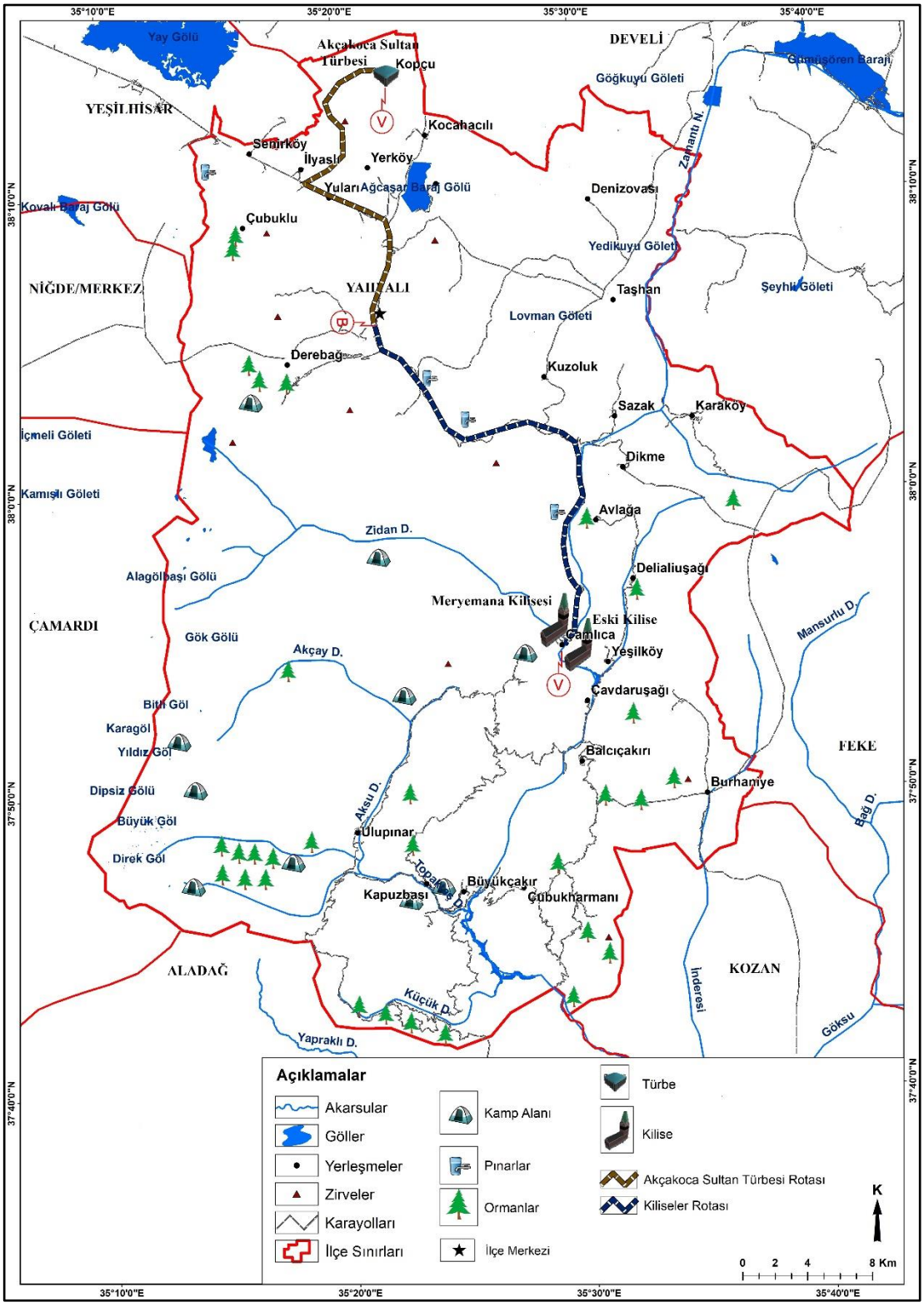

5.2.1.4. Dini Alanlar Rota Planlaması

Akçakoca Sultan Türbesine ulaşan rotada, Akçakoca hatun adında birinin yattığı bilinen türbe yer almaktadır. İki bölüm halinde olan yapının sanduka kısmı 3x5 metrelik üzeri kubbe ile örtülüdür. Yapının ortasındaki taş kemer türbeyi ikiye böler. Mihrap üzerinde yer alan kitabeye göre H. 1246, M. 1830 yılında Akçakoca Sultan adına yaptırıldığı yazmaktadır. Kimler tarafından inşa edildiği bilinmemektedir (Harita 20).

Kiliseler rotasında, Eski kilise olarak adlandırılan mağara girişi gözükmektedir. Küçük kale ile büyük kale arasında bulunan Meryemana kilisesi bölgenin Türk hakimiyetine girmesinin ardından onarılmış, genişletilmiş ve camiye dönüştürülmüştür.

Harita 20: Dini Alan Rotaları

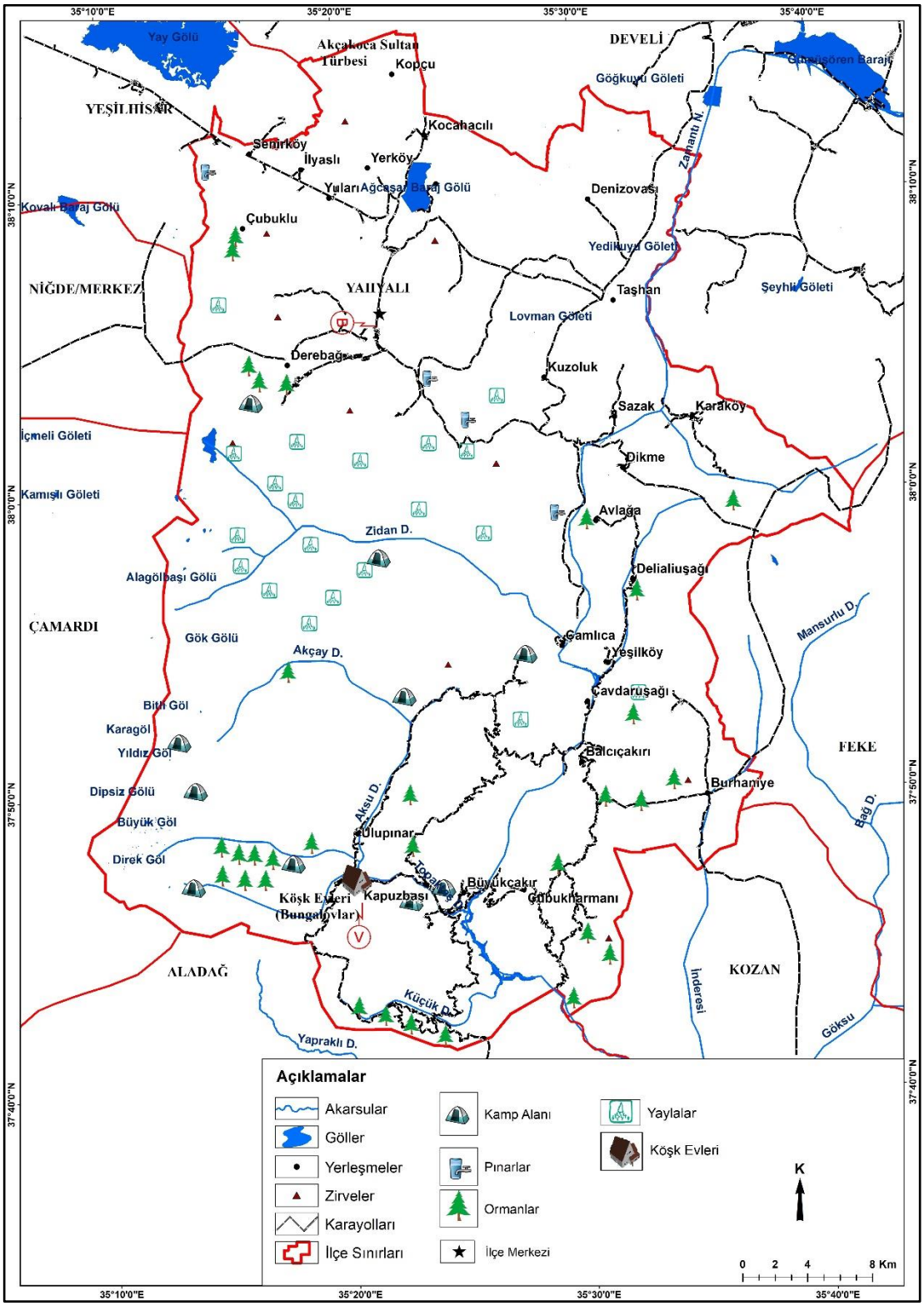
5.2.2. Ekonomik Kırsal Turizm Rota Planlaması

Ekonomik açıdan el dokuma yöntemiyle Yahyalı halısı önemli bir konumda yer almaktaydı. Fakat günümüzde çeşitli maddi ve iş gücü nedenleriyle durma noktasına gelmiş durumdadır. Günümüzde çok az sayıda dokunan el halıları ilçe merkezinde satışa sunulmaktadır.

Yahyalı İlçe' sinde özellikle Kuzey kesimlerde yapılan elma üretimi hemen hemen bütün yerleşmelerde yapılmaktadır. Ziyaret edilecek çoğu yerleşmede yörenin meşhur elma üretimine rastlamak mümkündür. Yahyalı İlçesi'ne elma almak için günübirlik ziyaretler oldukça yaygındır. İlçenin güneyine doğru gidildikçe yetersiz tarım alanı nedeniyle hayvansal üretimler (süt, tereyağı, peynir, yoğurt vs.) yaygınlaşmaktadır. Nitekim bölgeye ziyarette bulunan turistlerin (özellikle yürüyüş, yaylacılık ve kampçılık faaliyetleriyle ilgilenenlerin) durak noktası kırsal yerleşmeler olmaktadır. Gıda ve su temini büyük ölçüde bu şekilde elde edilmektedir.

Rotanın devamında Kapuzbaşı mahallesini geçtikten sonra Ulupınar yolu üzerinde ormanlık alanın ortasında kurulmuş Köşk evleri (bungalovlar) karşımıza çıkmaktadır. Bu konaklama tesisi ilçenin en bilinen tesisi olup toplamda 70 kişilik kapasiteye sahiptir (Harita 21).

Harita 21: Kırsal Ekonomik Özelliklere Göre Rotalar

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada ve ülkemizde teknolojinin gelişmesi sonucunda yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel ve politik değişimler insanların halihazırda var olan turizm anlayışını da beraberinde değiştirmektedir. Turistlerin bedenen ve ruhen istekleri değişmiş ve bu değişim doğrudan turizm faaliyetlerini etkilemiştir. Sıkıcı yorucu ve boğucu şehir hayatından sıkılan turistlerin istekleri kalabalık olan (kıyı turizmi gibi) turizm alanlarında daha sakin olan kırsal alanlara kaymış ve bunun sonucunda kırsal turizm ortaya çıkmıştır. Tarımsal faaliyetler dışında başka ekonomik gelir kapısı olmayan kırsal bölgelere bu şekilde ek faaliyet alanlarının geliştiğinin görülmesiyle birlikte kırsal turizm faaliyetleri desteklenmiştir. Tüm bunların neticesinde geleneksel turizm anlayışına alternatif olarak Ekoturizm, Çiftlik turizmi, Dağ turizmi, Yayla turizmi gibi farklı adlarla nitelendiren fakat hepsinin ortak noktası kırsal alan olan Kırsal turizm türü büyük gelişme göstermiştir.

İç Anadolu bölgesinde yer alan Kayseri iline bağlı Yahyalı ilçesi kendine özgü doğal ve kültürel özellikleriyle ve el değmemiş bir şekilde kalan turizm mekânları ile büyük dikkat çekmektedir. Bu nedenlerden dolayı kırsal turizm konusu ilçede alternatif turizm çeşidi değil, turizm faaliyetleri anlamında ana temayı oluşturmaktadır. Doğal güzellikleri arasında Zamantı Irmağı ve kanyonu, şelaleleri, doğal oluşumlu mağaraları, gölleri, bitki örtüsü ve yaban hayatı ile keşfedilmiş ve keşfedilmeye hazır turizm mekânları bulunmaktadır. Aynı zamanda çok sayıda medeniyetin yaşamış olduğu ilçede tarihi kalıntılar ve kültürel miras bakımından oldukça zengin bir konumda yer almaktadır. Karasal İç Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi iklimi arasında geçiş bölgesinde yer alması eşsiz bitki örtüsünün ve ormanların yetişmesine olanak sağlamıştır.

Yahyalı ilçesi beşerî ortam özelliklerinin kırsal turizm aktivitelerine olan etkileri göz önüne alındığında; kültürü, tarihi, ulaşımı, yerleşme özellikleri, nüfusu dikkat çekmektedir. Eski yerleşmeleri, kaya mezarları, höyükleri, mağaraları ve kaleleri birer kültürel miras değerleri olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Doğal ve beşerî ortam niteliklerine etkisinde belirlenen turizm destinasyonlarına göre çeşitli rota planlamaları yapılmıştır.

Önemli bir kırsal turizm potansiyeline sahip alanın aynı zamanda çeşitli sorunları da bulunmaktadır. Bu sorunlar;

- ❖ Geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam eden alt yapı sorunları,
- ❖ Çalışma alanının günümüze kadar gelmiş neredeyse bütün kültürel ve tarihi değerlerinde kapsamlı bilimsel çalışmaların yapılmamış olması,
- ❖ Kapsamlı bir şekilde kültür ve turizm envanterinin çıkarılmamış olması,
- ❖ Höyük, kaya mezar, eski yerleşim yerleri gibi alanların koruma altına alınmaması ve kaçak kazılara maruz bırakılması,
- ❖ Tanıtım yetersizliği,
- ❖ Yeterli konaklama alanlarının bulunmaması,
- ❖ Yörede yaşayan insanların turizm aktiviteleri hakkında bilgilendirilmemesi,
- ❖ Sunulan hizmet kalitesinin düşük olması,
- ❖ Ulaşım problemlerinin bulunması ve çoğu karayolunun onarılmaması şeklinde sıralanabilir.

Literatür araştırmaları sırasında Yahyalı'nın sahip olduğu turizm alanlarından çok azından bahsedildiği saptanmıştır. Yeşilhisar İlçesi sınırlarına dahil olup, Yahyalı Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı olan Sultansazlığı Milli Parkı, Aladağlar Milli Parkı ve Şelaleler üçgeninde bahsedilen turizm alanlarına ek olarak saha çalışmaları sonucunda çok daha fazlası tespit edilmiştir. Özellikle tarihi alanların önemsenmediği ve kaderine terk edildiği görülmektedir. Bunun sonucu olarak aşırı derecede tahribatlar gerçekleştirilmiştir. Bunların bir sonucu olarak yöre halkının ve yerel yönetimlerin turizm anlayışının değişmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Kırsal turizm aktivitelerinin neredeyse tamamına yakınını bünyesinde barındıran çalışma alanına gerekli değerin verilmesi gerekmektedir.

1000 metre ortalama yükseltiye sahip ovalık alandan 3922 metre yükseltiye kadar eşsiz güzellikleri bünyesinde barındıran Yahyalı ilçesinin hem doğal hem de kültürel turizm destinasyonları iyi değerlendirildiği takdirde dünya çapında önemli bir merkez haline geleceği bir gerçektir. Bunun için kültürel değerlere ve doğaya zarar vermeden ihtiyaç duyulan planlamalara öncelik sırası vererek harekete geçilmesi

gerekmektedir. Akılcı ve sürdürülebilir politikalarla ilçenin hem dünyada hem de ülkemizde kırsal turizmin öncüsü konumuna gelmesi kaçınılmazdır.

Alt-Üst Yapı Sorunlarına Dair Çözüm Önerileri

Alanda en üst düzeyde olan ulaşım sorunu kalıcı bir şekilde giderilmelidir. Hâlihazırda var olan karayollarında büyük bozulmalar saptanmıştır. Burada bahsedilen bozulmalar özellikle yüzeysel akışın fazla olduğu dönemlerde yollara taş, toprak gibi materyallerle kaplanması ve yine yüzeysel akış yüzünden yolların aşındırılması şeklinde görülmektedir. Zamantı Irmağı boyunca devam eden Ulupınar yolunda bu durumun oldukça fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca Ulupınar'dan sonra Emin Kadı Köprüsü'ne ulaşan yol tamamen stabilize durumdadır. Bölgenin coğrafi şartları göz önünde bulundurularak bu sorun çözülmelidir. Ayrıca bu yolların genişliği ve yapısı tur düzenleyen büyük otobüsler için uygun değildir. Derebağ şelalesine giden yolda hem yerleşmelerin içinden geçen kısmında hem de ormandan geçen kısmında bu durum tespit edilmiştir. Karayollarında var olan tabelalarında eksik olduğu, orada bulunan pek çok turizm alanını göstermediği görülmektedir. Yeşilköy Şelalesi'ne en yakın ulaşılabilecek karayolu yaklaşık 2 km mesafededir ve bu konumda herhangi bilgilendirme tabelası bulunmamaktadır. Hâlihazırda var olan turizm noktalarına bile ulaşımın nasıl yapılacağı hakkındaki konum eksikliği giderilmelidir. Turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için özellikle ulaşım hizmetlerinin sağlanması turizm faaliyetlerinin ilk adımını oluşturmaktadır. Konaklama alanlarının hem sayısının eksikliği hem de niteliklerinin eksikliği giderilerek bu sayede yörenin çekiciliği arttırılmalıdır.

Literatür Çalışmalarına Dair Çözüm Önerileri

Yahyalı'da bilimsel anlamda yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Tarihsel ve kültürel envanterin kapsamlı bir şekilde çıkarılmadığı ve yörede bulunan bu alanların büyük oranda tahrip edildiği saptanmıştır. Nitelikli kültürel envanterler belirlendikten sonra öncelikle koruma altına alınmalı ve bilimsel çalışmalar yürütülerek gerekli bilgiler ulaşılabilir hale getirilmelidir. Çok sayıda tarihi ve kültürel mirası bünyesinde bulundurması nedeniyle özellikle kaçak kazılarla alan büyük tahribata uğramıştır. Çubuklu Höyük, Taşhan Kaya Mezarları, Kadılar Tepesi

gibi yerler en fazla tahribata uğrayan alanlar arasındadır. Bu alanlar hızlı bir şekilde koruma altına alınarak yörede yaşayan insanların bu konu hakkında bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi elzemdir.

Tanıtım Yetersizliğine Dair Çözüm Önerileri

Günümüzde Yahyalı İlçesi denildiği zaman turizm aktiviteleri olarak rafting, turizm değerleri olarak ise idari sınırları Yeşilhisar İlçesi'nde bulunan fakat Yahyalı Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı olan Sultansazlığı Milli Parkı, Kapuzbaşı Şelaleleri ve Aladağlar Milli Parkı akla gelmektedir. Nitekim bu alanlar dışında çok daha fazlasını bünyesinde barındıran Yahyalı'nın bu potansiyelinin ulusal ve uluslararası ortamlarda tanıtılması, yapılan çalışmaların farklı dillere çevrilmesi, reklamlarının yapılması, turizm acentelerinin de burada aktif bir şekilde kullanılması gerekmektedir.

Turizm Anlayışının Eksikliğine Dair Çözüm Önerileri

Yörede yaşayan insanların, oradaki her bir doğal, tarihi ve kültürel varlıkların gerçekte önemli bir turizm potansiyeli olduğu, yüksek oranda ekonomik gelir kapısı olduğu ve bu potansiyelin nerede nasıl kullanılması gerektiği anlatılmalıdır. Turistlerin ihtiyaçlarının karşılanması anlamında gerekli olan eğitimler yerel halka verilerek çekicilik artırılırken, turizm aktivitelerine katılan insanların da memnun ayrılmaları sağlanmalıdır. İnsanların yaşadığı alanlarının coğrafi özelliklerinin hangi potansiyelleri barındırdığı öğretilerek daha önceki eksik bakış açısı değiştirilmeli ve bu potansiyeli en aktif şekilde kullanmaları sağlanmalıdır.

Bir alanın kırsal turizm potansiyelinin yüksek olması bu potansiyeli doğru ve etkili bir şekilde kullanılması anlamına gelmemektedir. Ancak bilimsel ve akılcı çözümlerle yapılacak çalışmalar neticesinde var olan potansiyel etkin bir şekilde kullanılabilir. Potansiyelin bulunması, diğer insanlar tarafında bilinmesi, ulaşılması, aktivitenin yapılması ve turistlerin ihtiyaçlarının karşılanması ancak yöre halkının, yerel yönetimlerin ve ziyaretçilerin birlikte etkin bir şekilde çalışmasıyla mümkün olabilir.

Bir bölge ya da yörede, iç ve dış etmenlere bağlı olarak o alanın bünyesinde bulundurduğu güçlü yönlerinden ve fırsatlarından en üst düzeyde yararlanılması, tehditlerin ve zayıf durumların en az düzeye indirgenmesi düşüncesi ile ortaya çıkan analize SWOT analizi denmektedir. Bir yörede, bölgede ya da ülkede turizm politikaları yapılırken SWOT analizi yöntemlerinden yararlanılarak, o alanın turizm potansiyelinin içsel; zayıf ve güçlü yönleri ile dışsal, tehditler ve fırsatlar etmenlerini ortaya çıkarması açısından önemli bir yöntemdir (Yücenur ve Demirel, 2010, s. 932).

Yahyalı İlçesi Kırsal Turizminin SWOT Analizi

Yahyalı İlçesi ile ilgili yapılan kırsal turizm araştırmasında; kırsal turizm konusunda yapılan literatür araştırmasından, ilçede yaşayan yerel halkın kırsal turizm algısını ortaya koymak için yerel yönetimlerle ve yerel halk ile yapılan görüşmelerden, resmî kurumlardan alınan verilerden yararlanılarak kırsal turizmin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatları ve tehdit unsurları ortaya çıkarılmıştır. Araştırmanın içeriğindeki analizlere ve sentezlere de dayanarak çalışma alanının güçlü, zayıf yönleri ve fırsatlar, tehdit unsurları SWOT analizi uygulaması yapılarak belirlenmiştir. Yahyalı İlçesi'nin kırsal turizm ile ilgili SWOT analizi sonuçları:

Güçlü Yönler

- Akarsu, göl, şelale, baraj, yer altı ve yer üstü su kaynakları bakımından zengin olması,
- Jeolojik ve jeomorfolojik açıdan ilginç plato, kanyon, mağara ve kayalıklara sahip olması,
- Yaban hayatı bakımından zengin faunaya sahip olması,
- Zengin floraya ve geniş ormanlara sahip olması,
- Kırsal turizm açısından çok sayıda yaylaya sahip olması,
- Kırsal turizm faaliyetlerinin neredeyse tamamına sahip olması,
- Çok sayıda eski yerleşim yeri, höyük, kaya mezarlar ve mağaralar gibi kültürel miras değerlerinin yaygın olması.

Zayıf Yönler

- Özellikle son yıllarda verilen göçler,

- Alt-Üst yapı yetersizliğinin çok fazla olması,
- Günümüze kadar ilçenin kapsamlı bir şekilde kültür ve turizm envanterinin çıkarılmamış olması,
- Yöre halkının turizm anlayışının eksik olması,
- Eski yerleşim yerleri, höyükler ve eski kaya mezarların neredeyse tamamında hiçbir şekilde bilimsel çalışma yürütülmemiş olması ve koruma altına alınmamış olması,
- Yeteri kadar konaklama alanın ve tesislerin bulunmaması,
- Hizmet kalitesinin ihtiyaçlara cevap verecek düzeyde olmaması,
- İlçede turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi doğrultusunda yerel yönetimlerin yönlendirme kapasitelerinin yetersiz olması.

Fırsatlar

- Aladağlar Milli Parkı'nın ve Yaban Hayatı Koruma alanının bulunması,
- Sultansazlığı Milli Parkı ve kuş cennetine komşu olması,
- Çok çeşitli turizm faaliyetlerine sahip olması,
- Kırsal alanda kadınlara ve gençlere yeni iş alanlarının açılabilmesi ve böylelikle dışa göçün önlenebilmesi,
- Kırsal turizmin gelişimiyle yörenin alt-üst yapı sorunlarının giderilecek olması,
- Yörede yapılan tarımsal ve evsel üretimlerin turistlerin ihtiyaçlarını karşılarken yerel halka ekonomik açıdan destek olması,
- Turizm Bakanlığı 2023 Eylem Planı stratejisine göre kırsal turizmin gelişimine önem verilmesi.

Tehditler

- Ticari zihniyetlerle istismarın olması,
- Sosyal faaliyet alanlarının sınırlı sayıda olması,
- Doğanın düzenini bozan baraj yapımına dikkat edilmemesi,
- Yöreye yapılan yatırımların doğa ile entegre olacak şekilde planlanmaması,
- Doğal ve kültürel kaynakların kısa süreli kâr amacıyla bilinçsiz bir şekilde kullanımı ve tahribi,

- Kırsal turizm faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik hedef ve amaçları olan stratejik planların yapılamaması ve tanıtım hazırlığının olmaması,
- Turizm faaliyetleri sonucunda doğanın ve kültürel varlıkların zarar görme korkusu,
- Kamu kurumları arasında yetki tartışmalarının olması nedeniyle çalışmalara gerekli önemin verilmemesi,
- Karayollarının çoğunun büyük oranda hasar görmüş olması ve dar olması.

Dünyadaki genel durum göz önüne alındığında Türkiye'deki durum geri kalındığını göstermektedir. Kırsal turizm potansiyeli bu kadar yüksek olan Türkiye'de kırsal turizm alanlarının belirlenmesi, geliştirilmesi, alt-üst yapıların geliştirilmesi ve buraların birer cazibe merkezi haline getirilmesi konusunda gerekli çalışmaların yapılmadığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

Ahipaşaoğlu, S. ve Çeltek, E. (2006). *Sürdürülebilir Kırsal Turizm*. Ankara: Gazi Kitapevi.

Akça, H. (2004). Dünyada ve Türkiye'de kırsal turizm. *Standart Ekonomikve Teknik Dergi*, 43 (513), 61-70.

Akça, H. (2006). Assessment of rural tourism in Turkey using SWOT analysis, *Journal of Applied Sciences*, 6 (13), 2837-2839.

Akgül, O. (2003). *Turistik ürün çeşitlendirme kapsamında kültür turizmi, Aphrodisias-Geyre örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın.

Akova, O. (2020). *Turizmde Etik Kültürel Miras ve Turizm Ön lisans Programı* (Ders notu). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi: İstanbul.

Arahi, Y. (1998). *Rural tourism in Japan, the regeneration of rural communities*. Rural Life Research Institute: Japan.

Ayaz, N. (2012). *Kırsal Turizm ve Paydaşları: Belediye Başkanlarının Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Aydın, E. ve Selvi, M. S. (2012). Kırsal turizm tanıtımında yerel paydaşların rolü: Arhusular arası *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 133-144.

Aydın, M. (2012). Kırsal turizm kavramına evrensel bakış: dünyada kırsal turizm faaliyetleri. 2. *Ulusal Kırsal Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde. (s.20-22).

Aydın, M. (2012). *Kırsal Turizm Kavramına Evrensel Bakış: Dünyada Kırsal Turizm Faaliyetleri.* 2. Ulusal Kırsal Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde. (s.37-43). Kilis: 7 Aralık Üniversitesi.

Aydın, O. (2012). AB'de kırsal turizmde ilk 5 ülke ve Türkiye'de kırsal turizm. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), 39-46.

Ayhan, G. (2021). *Tunceli İli'nde kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesi*(Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü:Elazığ.

Baykal, F. (2015). Uluslararası turizm ulaştırmasının akış yönü ve dağılış dokusu, *Ege Coğrafya Dergisi*, 24 (2) 57-68, İzmir.

Bonneau, M. (1984). Tourisme et loisirs en milieu rural en France: Bilan de trente annees de recherches geographiques. *Revue de Geographie de Lyon*, 1(2), 51-61.

Breiling, M. (2005). Rural tourism: experiences from Austria, opportunities for Japan, Japanese rural planning society, Kinki Meeting, Awaji Landscape Planning and Horticultural Academy: Hokudancho, Hyogo.

CCE (1993). Pour une signalitique europienne hanrumisee dans le damaine du tourisme rural et analyse des circuits d' information de distribution et de vente. CCE DG XXIII, *Unite Tourisme. Luxembourg.*

Çolak, O. (2009) *Turistik ürün çeşitlendirme kapsamında kırsal turizm ve kırsal turizm işletmeciliği: Şirince örneği* (Doktora Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi: Aydın.

D.K.P. (2007-2013). *Dokuzuncu kalkınma planı*, Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Alt Komisyonu Raporu, 2006, Ankara.

Doğaner, M, S. (2020*). Turizm coğrafyası ders notu*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

Douglas, Norman, Ngaire ve Derrett, Ros. (2001). *Special ınterest tourism.* John Wiley & Sons Ltd: Australia.

Erol, O. (2011). *Genel klimatoloji.* İstanbul: Çantay Kitapevi.

Gülgül Tabak, S. (2018). *Yahyalı ilçesi'nin (Kayseri) nüfus coğrafyası* (Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Hatay.

Kaplanoğlu, Ş. (2019). *Yahyalı halıcılığının günümüzdeki durumu* (Doktora Tezi). Kırşehir Ahievran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü: Kırşehir.

Kart D, (2009). *Yahyalı ilçesi'nin ekoturizm potansiyeli ve çevre sorunları* (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Niğde.

Kaynak, İ.H. ve Sezgin, M. (2014). İnanç turizmi kapsamında dinlerde seyahat. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 10 (1-2), 349-360.

Kayseri taşınmaz kültür varlıkları envanteri 2013/Cilt 2

Kervankıran, İ. ve Çuhadar, M. (2014). Turizm rotalarının oluşturulmasında coğrafi bilgi sistemlerinin önemi. *III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi* içinde (s.576-589). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.

Kopar, İ. (2009). Aladağlar'da [Orta Toroslar (Yahyalı-Kayseri)] iki fosil mağara: Zindan-ı Köşk-1 ve Zindan-ı Köşk-2 mağaraları. *Türk Coğrafya Dergisi*, (0)53, 69-83.

Kopar, İ. (2010). Aladağların (Orta Toroslar) Fosil mağara potansiyelinden yeni bir kayıt: Kapuzbaşı mağarası (Divrik Dağı), *Türk Coğrafya Dergisi*, (0) 54, 31-42.

Küçükaltan, D. (2002). Tarım turizmi ve Türkiye'de tarım turizmi işletmeciliği, *II. Turizm Şurası Bildirileri*, (s. 143-159). Ankara: Turizm Bakanlığı.

Long, P. ve Edgell, D. (1997). *Rural tourism in the United States.* The Peak to Peak Scenic Byway and Koa: ABD.

Lourens, M. (2007). Route tourism: a roadmap for successful destinations and local economic development. *Development Southern Africa*, 24 (3): 475-489.

Meyer, D. (2004). Tourism routes and gateways: Key issues for the development of tourism and gateways and their potential for pro-poor tourism. *London: Overseas Development Institute.*

Özgüç, N. (1994). *Beşerî coğrafya 'da veri toplama ve değerlendirme yöntemleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi.

Özgüç, N. (2015). *Turizm coğrafyası özellikler ve bölgeler.* İstanbul: Çantay Kitapevi.

Özkan, E. (2007). *Türkiye'de kırsal kalkınma politikaları ve kırsal turizm* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Soykan, F. (2000). Kırsal turizm ve Avrupa'da kazanılan deneyim. *Anotolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 21-33.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye turizm stratejisi 2023 eylem planı 2007-2013, 2007, s. 34.

Tanner, M., (1971*). The planning and management of water recreation areas,* Recreational Geograph (Ed. P. Lavery): Vancouver.

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, Kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi, kırsal turizm, başvuru çağrı rehberi, 2013, s. 6.

Turhan, S., M. (2005). *Avrupa birliği üyeliği yolunda Türkiye kırsal kalkınma tedbirleri uygulama süreci* (Uzmanlık tezi). Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu Koordinasyon Dairesi Başkanlığı: Ankara.

Türker, N. (2013). Batı Karadeniz bölümü ekoturizm kaynaklarının değerlendirilmesi ve bir ekoturizm rotası önerisi, *International Journal Of Social Science,* 6 (4). 1093-1128.

Ünaldı, Ü. E. ve Toroğlu, E. (2007). Aladağlar'da bitki formasyonları ve dağılışları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(2), 236-237.

Wılson, S. ve Fesenmaier., D.R. Fesenmaier, J., Van Es, J.C. (2001). Factors for success in rural tourism development, university of Illinois. *Journal of Travel Research*, 40(2), 132-138. Sage Publications

''China.com'', http://turkish.china.com, China, (Son Erişim Tarihi: 13 Aralık 2020).

European Commission. (2000). Towards quality rural tourism: ıntegrated quality management (ıqm) for coastal destinations. ec.europa.eu/enterprise/services/tourism/studies_and_publications.htm, (Son Erişim Tarihi: 15 Eylül 2022).

http://tayproject.org/TAYmaster.fm

https://tr.wikiloc.com/rotalari/gezi-yuruyus/turkiye/kayseri/yahyali, (Son Erişim Tarihi: 10.09.2022).

https://www.harita.gov.tr/urun/turkiye-mulki-idare-sinirlari/232, (Son Erişim Tarihi: 03.04.2023).

TATUTA, Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası, http://www.bugday.org, (Son Erişim Tarihi: 23 Aralık 2020)

www.kulturportali.gov.tr, (Son Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Yahyalı Belediyesi https://yahyali.bel.tr/elmacilik, (Son Erişim Tarihi: 19.02.2022)